

**AVRUPA BİRLİĞİ REKABET KURALLARI KARŞISINDA
DVD BÖLGE KODU KORUMASI UYGULAMASI:
TEKNİK, EKONOMİK VE HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME**

*THE CASE OF DVD REGION PROTECTION CODE
VIS-À-VIS THE EU COMPETITION RULES:
A TECHNICAL, ECONOMICAL AND LEGAL ANALYSIS*

Ahmet Fatih ÖZKAN*

Öz

Görsel içeriğe sahip DVD'ler, 21. yüzyıl ev eğlenceleri arasında hızlı bir yükseliş göstermiş ve Betamax, VHS, VCD gibi medya formatlarını geride bırakarak, dünya çapında çok yüksek satış rakamlarına ulaşmıştır. DVD'lerin yakaladığı bu başarının nedenlerinden biri de önceki medya formatlarında bulunmayan "bölge kodu koruması" adlı bir sistemdir. Bu koruma sonucu DVD'ler sadece kendileri için tasarlanmış bölge koduna uygun bir oynatıcı cihazda çalıştırılabilmekte, farklı bir bölge koduyla donatılmış oynatıcı cihazlarda çalıştırılmak istendiğinde ise içeriklerine erişim imkanı vermemektedirler. Hollywood menşeli film şirketlerinin geliştirdiği ve DVD format ve logosunu ürünlerinde kullanabilmek için DVD oynatıcı cihaz üreticilerinin de lisans sözleşmeleri vasıtasıyla benimsemek durumunda kaldıkları bölge kodu korumasıyla dünya, coğrafi koşulların gerektirdiği hiçbir gerekçe bulunmadan, altı farklı bölgeye ayrılmıştır. Fiyat ayrımcılığı, ürün farklılaştırması ve telif hakları gibi iktisadi gerekçelerle gerçekleştirilen bu uygulamayla film şirketleri; dünya çapında sinema salonlarının varlıklarını devam ettirebilmelerinin sağlanabildiğini, filmlerin gösterime girmiş ülkelerden DVD'lerinin alınarak gösterime girmemiş ülkelerde izlenilmesinin engellenebildiğini ve filmler için getirilen sınıflandırma ve yaş sınırlamalarını içeren ulusal standartlara tam uyum sağlanabildiğini iddia etmektedirler. Henüz hiçbir rekabet otoritesi ya da mahkeme kararı ile bir rekabet ihlali olduğu kanıtlanmamış olsa da, bölge kodu korumasının önünde pazar, bölge ve

* LL.M. (Ekonomi Hukuku, Bilkent Üniversitesi); Ph.D. öğrencisi (Rekabet Hukuku, King's College London). Yazara ulaşmak için afatihozkan@gmail.com veya fatih.ozkan@kcl.ac.uk adreslerini kullanabilirsiniz. Makalenin yayımlanması sürecinde değerli katkılarından dolayı değerli editör sayın H. Gökşin Kekevi'ye teşekkür ederim.

müşteri paylaşımı, serbest ticaretin kısıtlanması, paralel ithalatın engellenmesi ve haksız rekabet olmak üzere birtakım yasal sorunların olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *DVD, Fiyat Ayrımcılığı, Telif Hakkı, Serbest Ticaret, Paralel İthalat*

Abstract

Nothing has impacted the home entertainment in 21st century quite like DVDs, by leaving behind the older media formats like Betamax, VHS, VCD and reaching tremendous amounts of worldwide sales. However, one reason behind the success of DVDs, inter alia, comes from its unique system called "region code protection". As a consequence of this protection, DVDs shall only be played in a player that complies with their region code and does not allow access to their content when attempted to be played in players having a different region code. Developed by Hollywood based film studios and undertaken to be adopted by DVD player manufacturers through their license agreements, the world is divided into six major regions, in a way that lacks any geographical justification. Price discrimination, product differentiation and copyright comprise the economical grounds of region protection, with whose help the film studios contend that the cinemas are able to carry on their business, the theatrical exhibition of a film which has not yet been released in cinemas across that country is able to be prevented from imported DVDs and compliance with classification and age restriction standards is perfectly achieved. Although nothing has yet been proven before a competition authority or a court; region code protection amounts to the legal issues like market, territory and customer sharing, restriction of free trade, hindering of parallel import and unfair competition.

Keywords: *DVD, Price Discrimination, Copyright, Free Trade, Parallel Import*

GİRİŞ

21. yüzyıl ev eğlenceleri arasında hızlı bir yükseliş gösteren görsel içeriğe sahip DVD'ler, kısa zamanda yüksek pazar paylarına ulaşarak Betamax, VHS ve VCD gibi kendinden önceki medya formatlarını geride bırakmış ve yeni geliştirilen HD DVD ve Blu-Ray gibi medya formatlarının ise yaygınlaşmasını geciktirmiştir. DVD'lerin yakaladığı bu başarının arkasında eski medya formatlarında bulunmayan üstün görüntü ve ses kalitesi, tam zamanlı dublaj ve altyazı gibi dijital içerik olduğu kadar, yine eski medya formatlarında bulunmayan "bölge kodu koruması" adlı bir sistem de yer almaktadır.

Pek çok kimsenin belki de varlığından bile haberdar olmadığı bu sistem ile *Hollywood* menşeli film şirketleri, görsel içeriğe sahip DVD'lerin piyasaya

sürülmeye başlandığı 1997 yılından itibaren dünyanın farklı bölgelerindeki talep eğilimlerinden azami şekilde yararlanarak yüksek kârlar elde etmiş, serbest ticareti ve paralel ithalatları kısıtlamış, tüketici tercihlerini göz ardı etmiş ve zaman içerisinde farklı teknolojiler geliştirerek, bu sistemi ve etkilerini ortadan kaldırmak isteyen girişimler ile mücadele etmişlerdir. İşin ilginç tarafı ise tüketici refahı üzerinde birtakım olumsuz etkilere sahip bölge kodu koruması hakkında, aradan geçen bunca zaman boyunca dünya çapında hiçbir rekabet otoritesi tarafından bir rekabet ihlali tespiti veya muafiyet yahut menfi tespit kararının ya da mahkemelerin bu uygulamanın sorumluları hakkında verdikleri bir mahkumiyet kararının bulunmamasıdır.

Konu ile ilgili olarak Türk hukukunda doğrudan hiçbir kaynağın ve Rekabet Kurulu'nun hiçbir kararının bulunmayışı sonucu, çalışmada daha çok uluslararası kaynak ve örneklerden yararlanılmış; bu yüzden 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un mehzasını oluşturan Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın ve ilgili diğer mevzuatın rekabetle ilgili hükümleri esas alınarak, Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa Komisyonu'nun konuyla ilgili sayılabilecek örnek kararları ışığında bir değerlendirme yapılmış, ancak görsel içeriğe sahip DVD pazarının niteliği itibariyle global bir pazar olması sonucu, bölge kodu korumasının doğrudan veya dolaylı olarak ele alındığı başka ülkelerin rekabet otoritelerinin ve/veya mahkemelerinin az sayıdaki kararlarına da yer verilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda bölge kodu kısıtlamalarının rekabet karşıtı etkilerinin daha belirgin bir şekilde incelenebilmesi açısından Türkiye coğrafi pazarından daha geniş bir coğrafi pazar olan Avrupa İç Pazarı seçilmiştir.

DVD bölge kodu korumasının birtakım teknik özelliklere sahip olması ve ekonomik gerekçelere dayanması sonucu ancak bunların bilincinde olunması halinde hukuk kuralları bir anlam ifade edecektir. Başka bir deyişle, konunun teknik boyutu ve ekonomik gerekçeleri hakkında yeterli bilgi sahibi olunmadan yapılacak bir hukuki değerlendirme, büyük olasılıkla sağlıklı olmayacaktır. Bu doğrultuda, çalışmada ilk önce görsel içeriğe sahip DVD'lerde bulunan bölge kodu uygulamasının ne olduğu ve işleyişi gibi teknik özellikleri ile doğuşu ve gelişimini içeren tarihçesi, daha sonra ise ekonomik gerekçeleri incelenmiş ve son olarak da bu uygulamanın önündeki yasal sorunlar ele alınmıştır. Sonuç kısmında ise bu uygulama hakkında yazarın değerlendirmelerine yer verilmiştir.

1. DVD BÖLGE KODU KORUMASI

1.1. Genel Olarak

Bölge kodu koruması (*region protection code, regional coding, regional lock out, regional playback control*), görsel içeriğe sahip¹ Sayısal Çok Yönlü Disk'lerin (*digital versatile disk, DVD*) tasarlandığı bölgeye uygun oynatıcı cihazlardan başka bir oynatıcı cihazda çalışmasını engelleyen bir sistemdir. Bu uygulama sonucu DVD'ler her oynatıcı cihazda çalışmayıp, yalnızca kendi bölge koduna sahip cihazlarda çalıştırılabilmektedir. Başka bir deyişle, görsel içeriğe sahip bir DVD'nin, DVD-ROM, DVD Player gibi bir oynatıcı cihazda çalışması için, kural olarak her ikisinin de aynı bölge koduna sahip olması gerekmektedir.

Bu koruma esasen, gişе hasılatına ek olarak DVD gelirlerini de ençoklaştırmak amacıyla yapılan bölgeler arası fiyat ayrımcılığını, yeniden satışları önleyerek kolaylaştıran ve böylece dünya çapında farklı bölgelerdeki farklı talep eğilimlerinden azami şekilde yararlanmak üzere *Hollywood* menşeli çok uluslu film şirketleri tarafından geliştirilen; DVD format ve logosunu ürünlerinde kullanabilmek için oynatıcı cihaz üreticilerinin de lisans sözleşmeleri aracılığıyla benimsemek durumunda kaldıkları bir sistemdir. Bu özelliği sonucu bölge kodu koruması ihtiyari ve yapay bir uygulama olup, tekniğin gerektirdiği zorunlu bir durum değildir. Başka bir deyişle, görsel içeriğe sahip bir DVD'nin çalıştırılabilmesi açısından bölge kodu korumasının zorunlu olduğuna dair herhangi bir teknik sebep bulunmamaktadır.²

1.2. DVD Bölge Kodu Korumasının İşleyişi

Görsel içeriğe sahip her DVD için bir bölge kodu tasarlanmış ve söz konusu DVD'ye işlenmiştir.³ Piyasa sunulan her DVD'nin bir bölge kodu bulunmaktadır. Üreticinin, ürettiği DVD'ler için herhangi bir bölge kodu tasarlamadığı haller, başka bir deyişle bölge korumasız (*region free, code free*)

¹ Bu ibareyle kastedilen, içeriğini sinema filmi oluşturan DVD'lerdir. DVD içerikleri sadece görsel içerikten ibaret olmayıp, işitsel içeriğe sahip veya içeriğini bilgisayar programlarının veya oyunların oluşturduğu DVD'ler de bulunmaktadır. İşitsel içeriğe sahip veya içeriğinin bilgisayar programlarının oluşturduğu DVD'lerde bölge kodu koruması bulunmamaktadır. İçeriğini oyunların oluşturduğu DVD'lerde bölge kodu bulunmakla birlikte söz konusu DVD'lerdeki bölge kodu koruması bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

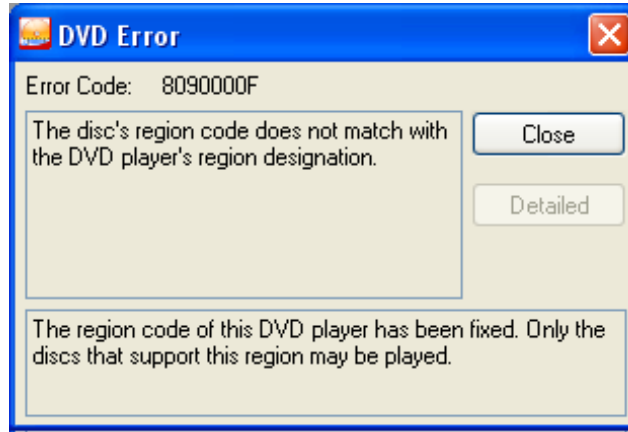
² DEMTSCHYNA, M. (2000), "Regional Code Enhancement and what it means for you when buying a DVD player", <<http://www.michaeldvd.com.au/Articles/RegionalCodeEnhancement/RCE.asp>>, Erişim Tarihi: 07.01.2010.

³ DVD bölge koduna ilişkin bilgi, görsel içeriğe sahip DVD'lerin içerisinde bulunan "VIDEO_TS.IFO" adlı dosyada saklandığı ifade edilmektedir. WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/DVD_region_code>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

DVD'ler bulunsa da, bunlara son derece ender rastlanılmaktadır. Yasal yollarla üretilmeyen DVD'ler veya yasal yollarla üretilen bir DVD'den yapılan sonraki kopyalar sonucu, söz konusu DVD'de bulunan bölge kodu kaldırılabilir. Bu yüzden bölge korumasız DVD'lerin büyük bir kısmı genellikle yasal yollarla üretilmemektedir.

Bölge kodu ile donatılan bir DVD, sadece bu bölge koduna sahip bir oynatıcı cihazda çalışmakta olup, kural olarak farklı bir bölge koduna sahip bir oynatıcı cihazda çalışmamaktadır. Dolayısıyla bölge kodu, hem görsel içeriğe sahip bir DVD'de, hem de DVD-ROM, DVD Player gibi bir oynatıcı cihazda bulunmaktadır. Oynatıcı cihaz ile DVD'nin bölge kodlarının eşleşmesi halinde, söz konusu cihazda o DVD'nin içeriğine erişilebilmektedir. Bölge kodlarının birbirini tutmaması halinde ise kullanıcı, Şekil 1'dekine benzer bir "bölge kodu hatası" (*wrong region*) ile karşılaşmaktadır.⁴

Şekil 1 - Bölge Kodu Hatası

Bölge kodu koruması uygulaması, kullanıcının inisiyatifine bırakılmamıştır. Bir başka deyişle kullanıcı, ilerleyen kısımlarda değinilecek olan uygulamalar bir kenara bırakılırsa, görsel içeriğe sahip bir DVD'ye

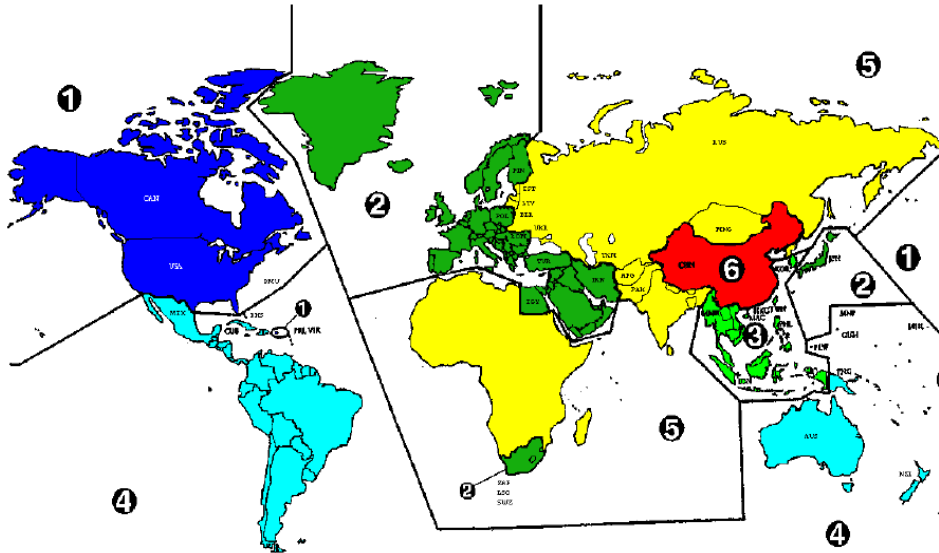
⁴ Bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazların bağılı bulunduğu bilgisayarların işletim sistemlerinde görülecek değişiklik veya yenilikler, tüketicinin kullandığı yazılımlar ve oynatıcı cihazının sistemi gibi her tüketicide bulunan donanım ve yazılımların farklı olabileceği hususu dikkate alındığında, yeknesak bir bölge kodu hatası uyarısının da olamayacağı gerçeği karşısında "benzer" ibaresinin kullanımı tercih edilmiştir. Ancak uyarı farklı da olsa veya hiçbir uyarı olmasa da sonuç değişmeyecektir. Aynı durum aşağıda "Geliştirilmiş Bölge Kodlama Sistemi" başlığı altında gösterilen Şekil 5 ve "Bölge Kodunu Kaldıran Yazılımlar ve Kodlar" başlığı altında gösterilen Şekil 6 için de geçerlidir.

yüklenen bölge kodunu devre dışı bırakmamakta veya başka bir bölge koduna çevirememekte ya da bölge korumasız hale getirememektedir.

1.3. Bölge Kodlarının Sınıflandırılması

Görsel içeriğe sahip her DVD, üretildikten sonra hangi bölgede çalışacağını belirleyen bir bölge kodu ile donatılmaktadır. DVD'lerin ait olduğu bölge, üretici tarafından belirlenmekte ve DVD'lerin üzerinde açıkça gösterilmektedir. DVD'lerde bulunan bölge kodlarının temelini oluşturan bölgeler birbirinden farklı olup, DVD bölge koruması açısından dünya aşağıdaki gibi 6 farklı bölgeye ayrılmıştır:

Şekil 2 - DVD Bölgeleri

Kaynak: <http://www.world-import.com/world_region_code_map.htm> Erişim Tarihi: 04.01.2010

Şekil 2'den görülebileceği üzere 1. bölgeyi Meksika hariç Kuzey Amerika Kıtası oluşturmaktadır olup, 1. bölgeye dahil ülkeler arasında ABD, Kanada ve Karayipler'de yer alan birkaç ülke bulunmaktadır.

2. bölgeyi (Letonya, Litvanya ve Estonya hariç) Avrupa Kıtası ve Ortadoğu ülkeleri ile münferiden Japonya ve Güney Afrika Cumhuriyeti oluşturmaktadır olup, 2. bölgeye dahil ülkeler arasında İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya vb. Avrupa ülkeleri ile İran, Suudi Arabistan, Mısır vb. Ortadoğu ülkeleri ve Japonya ile Güney Afrika Cumhuriyeti bulunmaktadır. Türkiye de 2. bölgeye dahil ülkeler arasındadır.

3. bölgeyi Güneydoğu Asya ülkeleri oluşturmakta olup; Endonezya, Malezya, Tayland, Filipinler, Singapur, Vietnam, Hong Kong vb. 3. bölgeye dahil ülkeler arasında yer almaktadır.

4. bölge Orta ve Güney Amerika Kıtası ile Avustralya Kıtası'nı kapsamakta olup; Brezilya, Arjantin, Kolombiya, Şili, Panama, Meksika, Avustralya, Yeni Zelanda vb. 4. bölgeye dahil ülkeler arasındadır.

5. bölgeyi Asya Kıtası'nın büyük bir kısmı ve Afrika Kıtası oluşturmakta olup; Rusya, Hindistan, Türkmenistan, Fas, Cezayir, Senegal, Nijerya vb. 5. bölgeye dahildir. Rusya, Ukrayna, Letonya, Litvanya, Estonya, Azerbaycan, Türkmenistan gibi 5. bölgeye dahil edilen bazı ülkelerin aslında eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni (SSCB) oluşturan ülkeler olduğu dikkati çekmektedir.

6. bölgede Çin yer almakta olup, bu bölge sadece bir ülke tarafından oluşturulmuş durumdadır. 6. bölgeye ek olarak 7. ve 8. bölgelerin de bulunduğu ifade edilmektedir. Ancak 7. bölgeye dahil hiçbir ülkenin olmaması sonucu bu bölgenin gelecek için ayrılması⁵ ve 8. bölgenin de hiçbir ülkenin sınırına girmeyen gemi, uçak gibi uluslararası platformlarda gösterimler için tasarlanması sonucu, pratik olarak 7. ve 8. bölge bir önem arz etmemekte, zaten piyasalarda da söz konusu bölgelere ait hiçbir görsel içeriğe sahip DVD bulunmamaktadır.

Bölge kodları, genellikle 1 cm eninde ve 0,5 cm boyundaki bir dünya haritası üzerinde ilgili bölge kodunun numarasının yer alması şeklinde gösterilmekte ve hem DVD'nin kendi üzerinde, hem de dış kutusunun arka tarafında kendine yer bulmaktadır. Şekil 3'de 6 farklı bölge kodunun numaraları görülmektedir:

Şekil 3 - DVD Bölge Kodları

⁵ Bugün itibariyle 7. bölgenin, henüz vizyona girmemiş filmlerin gala gösterimlerinin ya da özellikle Asya'da basına verilen ön gösterim versiyonlarını içeren DVD'lerde kullanıldığı iddia edilmektedir. WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/DVD_region_code>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

Belirtmek gerekir ki bölge belirlenmesinde coğrafi koşulların gerektirebileceği bir haklı neden bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, bir bölgeye dahil edilen ülkelerin o bölgeye dahil olmasının ya da o bölgeye dahil edilmeyen bir ülkenin o bölgeye dahil olmaması hususunda haklı bir coğrafi gerekçe bulunmamaktadır. Örneğin 2. bölgeyi genellikle Avrupa ülkeleri ile bazı Orta Doğu ülkeleri oluşturmaktadır, ancak söz konusu yerlerden çok uzakta olan Güney Afrika Cumhuriyeti ve Japonya da 2. bölgeye dahil edilmiştir. Benzer şekilde Avrupa Birliği (AB) üyesi olan ve Topluluk sınırları içerisinde bulunan Letonya, Litvanya, Estonya'nın, diğer üye devletler gibi 2. bölgeye dahil edilmesi yerine, 5. bölgeye dahil edilmesi de ülkelerin bölgelere dağıtılmasında hangi kriterlere göre karar verildiği sorusunu akıllara getirmektedir.

1.4. Oynatıcı Cihazlardaki Bölge Kodları

Görsel içeriğe sahip DVD'lerde olduğu kadar, söz konusu DVD'lerin içeriğine erişmeye yarayan oynatıcı cihazlar da bir bölge kodu ile üretilmektedirler. Başka bir başka, kural olarak oynatıcı cihazlar açısından da 6 farklı DVD bölgesi geçerlidir. Ancak DVD'lerin aksine, oynatıcı cihazlar açısından temel ikili bir ayrımın yapılması gerekmektedir: bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar ile televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar.

Bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar (*computer DVD optic drives*) ifadesi ile kişisel (*client*) ya da sunucu (*server*) bir bilgisayara bağlı olan ve bir işletim sistemi (*operating system*) aracılığıyla bilgisayar ortamında, görsel içeriğe sahip bir DVD'nin içeriğine erişim imkanı tanıyan cihazlar kastedilmektedir. DVD-ROM, DVD Multi Recorder, DVD Combo Writer, external DVD drives gibi cihazlar bu kategoriye girmektedir. Televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar (*standalone DVD players*) ifadesiyle ise bir televizyona bağlanan ve DVD içeriğinin söz konusu televizyonda gösterilmesine imkan tanıyan cihazlar anlaşılmalıdır. DVD Player, DVD Recorder, HD DVD Player, Blu-Ray Player, *Sony Playstation3*[®], *Microsoft Xbox 360*[®], *Nintendo Wii*[®] gibi cihazlar bu kategoriye girmektedir. Bu cihazlar, çalışmaları için herhangi bir bilgisayar gerektirmediklerinden, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar kategorisine girmemektedirler.

Böyle bir ikili ayrımın yapılmasının nedeni ise söz konusu iki temel kategoride olan cihazlarda, DVD bölge kodu korumasının farklılaşması ve hiçbir bölge kodu korumasının bulunmamasına göre birbirinden farklı sonuçların görülmesidir. Teknik özelliklerinin farklılaşması sonucu farklı kategorilerdeki oynatıcı cihazlardaki DVD bölge kodu korumasının uygulanış biçimi de değişmektedir. Örneğin bilgisayar ortamında olması sonucu bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarda yer alan DVD bölgesi, bir yazılım (*software*)

vasıtasıyla değiştirilebilmekte veya bertaraf edilebilmekte iken, bu tür bir imkan televizyon tabanlı oynatıcı cihazlarda mümkün olmamaktadır.

Bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar, bir tür donanım (*hardware*) olarak bilgisayara bağlanmakta ve onun genel işleyişi altında çalışmaktadır. Ancak bu tür cihazların bağlı oldukları bilgisayarda yapılan değişikliklerden, DVD bölge kodları etkilenmemektedir. DVD bölge kodunun, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazların bağlı olduğu bilgisayarın kalıcı (*harddisk*) veya geçici hafızasında (*RAM*) değil de, bu tür oynatıcı cihazlarda bulunan çiplerde (*flash rom*) depolanması sonucu; cihazın bir bilgisayardan diğerine taşınması veya bağlı bulunan bilgisayarın ana kartında (*motherboard*) saklanan *BIOS*'unun (*basic input-output system*) değiştirilmesi ya da bağlı bulunan bilgisayarın hafızasının tamamen silinmesi (*format*) hallerinde bile bölge kodu bundan etkilenmemektedir. Benzer şekilde bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazların kendisinde meydana gelen değişiklikler de, örneğin bu tür bir cihaz için üreticinin piyasaya sürdüğu yasal bir “donanım gömülü yazılım”⁶ (*firmware*) kurulması, bölge kodunu etkilememektedir. Zira bu tür değişiklikler ile oynatıcı cihaza yapılan müdahaleler, cihaz için öngörülen üretim garantisini (*warranty*) hükümsüz kılabilir.⁷

Televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar ise genellikle daha basit bir işleyiše sahip olmakta ve bu cihazlarda, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazların aksine herhangi bir değişiklik yapılamamaktadır. Örneđin bu cihazlarda genellikle herhangi bir yazılım ya da donanım güncellemesi yapılamadığından, üretildikten sonra cihazların yapısı büyük ölçüde değiştirilememektedir. Ancak *Sony Playstation3*[®], *Microsoft Xbox 360*[®], *Nintendo Wii*[®] gibi yeni nesil oynatıcı cihazlarda bulunan “*Wi-Fi*” aparatları sonucu internet erişiminin mümkün hale gelmesi ile yazılım veya donanım güncellemeleri gündeme gelebilse de söz konusu cihazlardaki bölge kodları bundan etkilenmemektedir.

⁶ Türkiye Bilişim Derneği'nin (TBD) hazırladığı “TBD Bilişim Terimleri Karşılıklar Sözlüğü”ne göre “*firmware*” ibaresi, Türkçe'ye “bellenim” olarak da tercüme edilmektedir. Kaynak: TBD (2010), TBD Bilişim Terimleri Karşılıklar Sözlüğü, <<http://www.tbd.org.tr/>>, Erişim Tarihi: 20.01.2010. Bu ibare ile ifade edilmek istenen üretim aşamasında eklenen ve oynatıcı cihazın devresinde kayıtlı bulunan ilk yazılımdır.

⁷ LUH, J. C. (2001), “*Breaking Down DVD Borders*”, Washington Post 01.06.2001, <<http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A5310-2001May31?language=printer>> Erişim Tarihi: 08.01.2010.

Bölge kodunun bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazın çipinde saklanması sonucu, üretici tarafından onaylanmayan bir donanım gömülü yazılım vasıtasıyla bu bilgilerin kırıldığına (*hack*) ve böylece bölgesiz cihaz haline geldiğine rastlansa da, bu durum bilgisayar tabanlı oynatıcı cihaza donanımsal bir müdahale niteliği taşıdığından genellikle üretim garantisini de ortadan kaldırmaktadır.

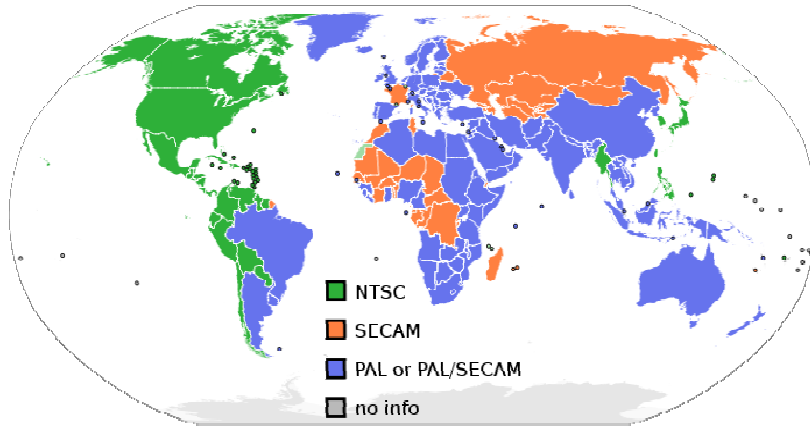
1.5. Bölge Kodu Bulunmayan Oynatıcı Cihazlar

Gerek bilgisayar tabanlı gerek televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar, kural olarak üretim aşamasında belli bir DVD bölge kodu ile donatılırlar ve aynı bölge kodunu taşıyan görsel içeriğe sahip bir DVD'nin içlerine takılması sonucu o DVD'nin içeriğine erişim imkanı tanılırlar. Ancak bu durumun istisnaları, bir başka deyişle herhangi bir bölge koduyla donatılmamış oynatıcı cihazlar da bulunmaktadır.

Herhangi bir bölge kodu içermeyen bir oynatıcı cihaz, içerisine takılan herhangi bir görsel içeriğe sahip DVD'nin içeriğine erişim imkanı sağlayabilmektedir. Bu tür oynatıcı cihazlara bölgesiz cihaz (*region free, region 0, chipped*) ya da çok bölgeli cihaz (*multi-region*) adı verilmektedir. Bölge kodu olmayan bir oynatıcı cihaz, içerisine takılan DVD'nin bölge kodu ne olursa olsun içeriğine erişme imkanı sağlamaktadır. Her ne kadar bölge kodu bulunmayan televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar, hangi bölge koduna sahip olursa olsun tüm görsel içeriğe sahip DVD'leri çalıştırabilse de, aşağıda değinileceği üzere, söz konusu oynatıcı cihazların yasal olarak üretimi mümkün değildir.

Ancak bu durum bölge koduna sahip olmayan bir oynatıcı cihazın, bölge koduna sahip bir DVD'nin içeriğine her halükarda erişim imkanı tanyacağı anlamına gelmemektedir. Niteliği itibarıyla yapay bir uygulama olan bölge kodundan bağımsız olarak, dünya çapında getirilen farklı standartlar gereği teknik özelliklerin birbirinden farklılaşması sonucu, özellikle televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar açısından sorunlar yaşanmaktadır.

Şekil 4 - Dünya Çapındaki Temel Televizyon Standartları

Kaynak: WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia,
<<http://en.wikipedia.org/wiki/NTSC>>, Erişim Tarihi: 13.01.2010

Şekil 4'ten görüleceği üzere, dünya çapında televizyon standartları açısından yeknesak olmayan bir durum görölmektedir. NTSC (*National Television Standards Commitee*), PAL (*Phase Alternating Line*) ve SECAM (*Séquentiel couleur à mémoire*, "*Sequential Color with Memory*") olmak üzere üç temel televizyon standardı bulunmaktadır. Bu standartlar farklı renk kodlama sistemlerine işaret etmektedirler. Örneğin NTSC sistemlerinin ortak özelliği 525 yatay hat (*vertical lines*) ve 60Hz yenileme oranı (*refresh rate*) olması; PAL'ın ortak özelliği 625 yatay hat, 50Hz yenileme oranı olmasıdır.⁸ Şekil 4'ten çıkan diğer bir sonuç ise DVD bölgelerinin, televizyon standartlarına göre belirlenmemiş olmasıdır.

Görsel içeriğe sahip DVD'ler bölge koduna ek olarak, renk kodlama sistemine de uygun olarak üretilmektedir. Böylece televizyon tabanlı oynatıcı cihazlarda bulunan renk kodlama teknik standardı sonucu, bölge koduna sahip olmayan bir oynatıcı cihaz dahi farklı bir renk kodlama sistemiyle üretilmiş DVD'nin içeriğini görüntüleyemeyebilmektedir.⁹ Örneğin bölge kodu 2 olan bir DVD'nin, genellikle 2. bölgeye uygun renk kodlama sistemi olan PAL uyumlu televizyon tabanlı oynatıcı cihazlarda çalışılabilir şekilde üretilmesi sonucu, herhangi bir bölge koduyla donatılmayan ancak NTSC renk kodlama sistemine dahil bir oynatıcı cihaz söz konusu DVD'yi çalıştırır da görsel renk kaybı (siyah beyaz görüntüleme) ya da farklılaşması yaşanabilmektedir.¹⁰

Bölge kodu bulunmayan bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazların durumu ise televizyon tabanlı oynatıcı cihazlardan farklı olup, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazın 2000 yılından önce veya sonra üretilmesine göre bölge kodu bulunup bulunmaması farklılık gösterecektir. 2000 yılından önce üretilen bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar *Regional Playback Control Phase I (RPC I)* adlı sisteme göre üretilmiş olup; bu sistemde oynatıcı cihazlarda herhangi bir bölge kodu koruması yer almamakta, böylece kullanıcılar hangi bölge koduna sahip

⁸ WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <<http://en.wikipedia.org/wiki/NTSC>>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

⁹ Ancak bölge kodu aynı olan oynatıcı cihazlarda dahi renk kodlama sisteminin farklı olabilmesi sonucu, görsel içeriğe sahip DVD'lerin çalıştırılmasında sorunlar yaşanabilmektedir. Örneğin İngiltere ve Japonya pazarı için üretilen oynatıcı cihazların her ikisinin de bölge kodu 2 olsa da, İngiltere'nin PAL, Japonya'nın ise NTSC sistemine adapte olmuş olması sonucu, 2. bölgede çalışmak üzere üretilmiş bir DVD dahi olsa içeriğine erişimde renk koduna dair sıkıntıların yaşanması teknik olarak mümkündür.

¹⁰ Teknik özelliklerinin farklılaşması sonucu, PAL uyumlu televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar NTSC uyumlu DVD'leri de genellikle çalıştırabilirken, NTSC uyumlu birçok televizyon tabanlı oynatıcı cihaz PAL uyumlu DVD'leri çalıştıramamaktadır. Bölge kodu uygulamasının yol açtığı kısıtlamaların hesaba katılmadığı varsayılırsa, NTSC uyumlu DVD'ler dünya genelinde %95 oranında çalışabilme oranına sahip iken, PAL uyumlu DVD'lerin çalışma oranı çok daha düşük olmaktadır. WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/DVD_region_code>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

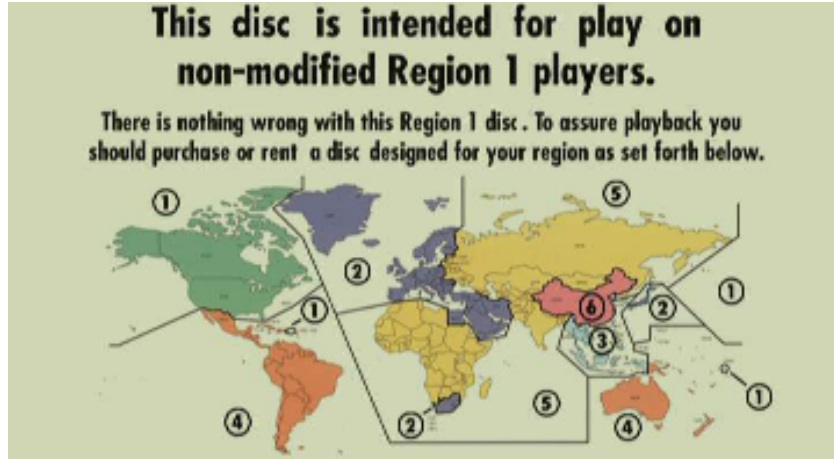
olursa olsun görsel içeriğe sahip tüm DVD'leri, *RPC I* e uygun olarak üretilmiş oynatıcı cihazlarında çalıştırılmekteydi. Ancak, aşağıda değinileceği üzere, bu sistem 01.01.2000 tarihinden itibaren sona ermiş ve yerini *Regional Playback Control Phase II (RPC II)*'ye bırakmış olduğundan, bu tarihten itibaren üretilen tüm bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar bir bölge kodu ile donatılmak zorundadır.¹¹

1.6. “Geliştirilmiş Bölge Kodlama” Sistemi

Bölge kodu koruması bulunmayan oynatıcı cihazların, hangi bölge koduna sahip olursa olsun tüm görsel içeriğe sahip DVD'leri çalıştırması karşısında, söz konusu DVD'lerin çalıştırılmasını önlemek ve bölge kodu koruma uygulamasının etkisini artırmak üzere “geliştirilmiş bölge kodlama” adlı bir sistem (*region code enhanced, regional coding enhancement, RCE*) geliştirilmiştir.

Geliştirilmiş bölge kodlama sistemi ile donatılan görsel içeriğe sahip bir DVD, sadece kendi bölge koduna uygun bir cihazda çalışmakta olup, bölgesiz oynatıcı cihazlarda genellikle çalışmamaktadır. Bu durumda, bölgesiz oynatıcı cihazların kullanıcıya tanıdığı DVD'yi çalıştırma imkanı da ortadan kalkmakta olup, olağan durumdaki gibi bölge kodlarının eşleşmesi halinde görsel içeriğe sahip bir DVD, bir oynatıcı cihazda çalıştırılmaktadır. Şekil 5'te RCE sistemiyle donatılmış bir DVD'nin, bölgesiz bir oynatıcı cihazda çalıştırılmak istenmesi halinde kullanıcıya verdiği uyarı görülmektedir:

Şekil 5 - Geliştirilmiş Bölge Kodlama Sistemi Uyarısı

Kaynak: <<http://www.dvdtalk.com/rce.html>>, Erişim Tarihi: 07.01.2010

¹¹ WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Regional_Playback_Control>, Erişim Tarihi: 13.01.2010; AFTERDAWN (2010), Glossary of Technology Terms & Acronyms, <<http://www.afterdawn.com/glossary/>>, Erişim Tarihi: 17.08.2010.

2000 yılından itibaren, görsel içeriğe sahip DVD üreticileri arasında bulunan *Hollywood* menşeli film şirketlerinden *Warner Bros* ve *Columbia Pictures*, ürettikleri DVD'lere (genellikle bölge kodu 1 olanlara) RCE sistemini eklemektedirler.¹² Böylece 1. bölgeye dahil olan Kuzey Amerika pazarındaki ülkelerde çalışmak üzere tasarlanan bu DVD'ler, 2. bölgeyi oluşturan Avrupa pazarında çalıştırılmamaktadır. RCE sisteminin, bölgesiz oynatıcı cihazların sunduğu seçme özgürlüğünü de ortadan kaldırması sonucu, 1. bölge DVD'lerinin ekonomik değeri, 2. bölgeye dahil ülkelerde daha düşük olacaktır.

Bu durumun yarattığı diğer bir sonuç ise 1. bölgeye dahil bir ülke menşeli bir DVD üreticisinin, 2. bölge DVD'leri 2. bölgeye dahil ülkelerin oluşturduğu pazara ihraç etmesi halinde, bu DVD'lerin tekrar 1. bölgeye paralel ithalatının ekonomik ve pratik bir önemi kalmayacak, zira 2. bölge DVD'lerinin 1. bölgeye sahip oynatıcı cihazlarda çalıştırılmasının kural olarak mümkün olmaması sonucu, paralel ithalat imkanı *de facto* ortadan kalkacaktır.

RCE sisteminin pek başarılı olmadığı ve 2007 itibarıyla, görsel içeriğe sahip bir DVD'nin bölge kodunu kendiliğinden veya kullanıcısı vasıtasıyla teşhis ederek, birçok bölgesiz oynatıcı cihazın RCE'nin getirdiği kısıtlamaları bertaraf ettiği ifade edilmektedir.¹³ Bu tür oynatıcı cihazlarda, çalıştırılmak istenen DVD'nin gerçek bölge kodunun kullanıcı tarafından girilmesi halinde, söz konusu DVD'nin içeriğine erişilebilmektedir. Buna rağmen RCE sistemi hala varlığını sürdürmekte ve bazı oynatıcı cihazlarda etkisini göstermekte olup, aynı zamanda teknolojiyle birlikte zaman içerisinde etkisini artırabileceği de ihtimal dahilinde olmaktadır.

1.7. Bölge Kodunu Kaldıran Yazılımlar ve Kodlar

Kural olarak herhangi bir bölge koduyla donatılmış cihazlarda, bu bölge kodunu ortadan kaldıracak bir imkan bulunmamaktadır. Ancak belli bir bölge koduyla donatılmış, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar için bölge kodunu kaldırarak, tıpkı bölgesiz cihaz gibi çalışma imkanı veren ve böylece hangi bölge koduna sahip olursa olsun tüm görsel içerikli DVD'in içeriğine erişim tanıyan yazılımlar (*DVD region killers*, *DVD region removers*); televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar için ise birtakım kodlar (*codes*) bulunmaktadır.

Bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar için öngörülen yazılımın yüklenmesiyle birlikte oynatıcı cihaz, geçici olarak bölgesiz hale gelmekte ve

¹² Kaynak: <http://www.amazon.co.uk/gp/help/customer/display.html?ie=UTF8&nodeId=502554> , Erişim Tarihi: 06.01.2010.

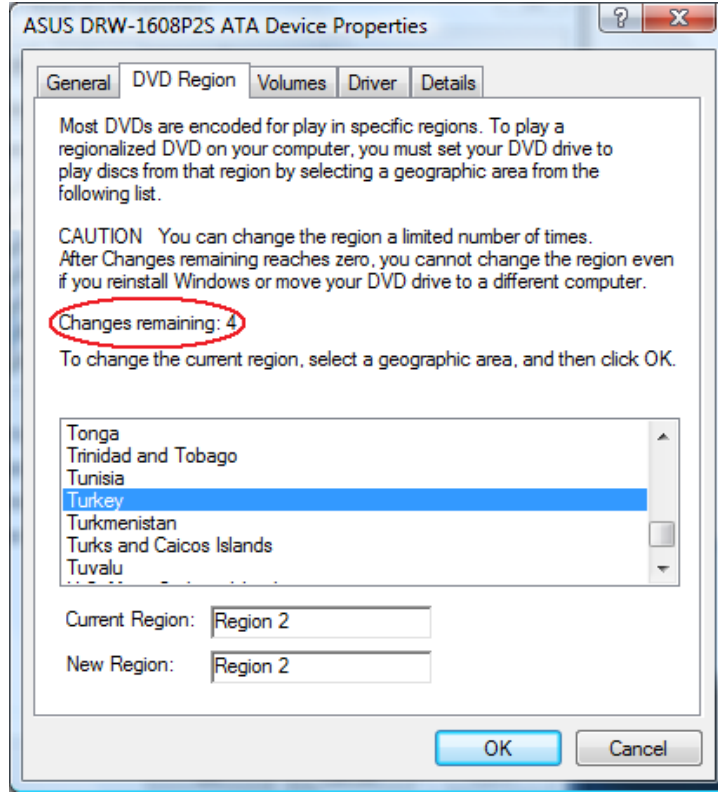
¹³ WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/DVD_region_code> Erişim Tarihi: 13.01.2010. Benzer bir görüş için bkz. <<http://www.dvdtalk.com/rce.html>>, Erişim Tarihi: 07.01.2010.

donatıldığı bölge kodundan farklı bir bölge koduna sahip bir DVD'yi çalıştırabilmektedir. Böylece oynatıcı cihaz, yazılım açık bırakıldığı sürece tıpkı bir bölgesiz oynatıcı cihaz olarak çalışabilmekte, yazılımın sonlandırılmasıyla birlikte eski haline dönmekte ve yine kendi bölge koduna sahip DVD'leri çalıştırmaktadır. Bölge kodunu kaldıran yazılımların başka bir faydası da, "bölge kodu seçim hakkı" tükenmiş bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar için yine geçici bir süre için tekrar bölge seçim hakkı tanınmasıdır.

Farklı bölgelere dahil ülkelerin pazarlarında satılmak üzere farklı bölge koduna sahip bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazların üretilmesinin maliyetli olması ve pratik olmaması sonucu, görsel içeriğe sahip DVD'leri üreten şirketler ile oynatıcı cihaz üreten şirketler bu yoldan vazgeçerek, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazın bölge kodunun ilk kullanımla birlikte belirlenmesi ve en çok kullanılacağı bölgeyi kullanıcının tercih etmesi için sınırlı sayıda bir bölge kodu seçim hakkı kavramı geliştirmişlerdir. "*Regional Playback Control Phase II (RPC II)*" olarak adlandırılan bu sistemin geliştirilmesiyle birlikte, kullanıcılar için "bölge kodu seçim hakkı" öngörülmüştür.

Bölge kodu seçim hakkı, yalnızca bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarda bulunan ve kullanıcıya farklı bölge kodlarına sahip DVD'leri çalıştırma imkanı tanıyan, ancak kullanımı belli bir sayı ile sınırlandırılmış haktır. Bu hak genellikle beş kez kullanılabilen olup, beşten fazla kullanımı teknik olarak mümkün olmamaktadır. Kullanıcı, kendisine sınırlı sayıda tanınmış bu hakkını kullanmasıyla birlikte, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazında farklı bölge koduna sahip DVD'leri çalıştırabilmektedir. Ancak sınırlı sayıdaki seçim hakkının sona ermesiyle birlikte, söz konusu cihaz en son seçim hakkının kullanıldığı bölge koduna sabitlenmekte ve artık bu bölge kodundan başka bir bölge koduna sahip DVD'leri çalıştırmamaktadır.

Şekil 6 - Sınırlı Sayıdaki Bölge Kodu Seçim Hakkı

Şekil 6'da birçok DVD'nin sadece belli bir bölgede çalışmak üzere bölge koduyla donatıldığı, söz konusu DVD'nin bilgisayar tabanlı bir oynatıcı cihazda çalışması için ilgili cihazın da bölge kodunun DVD'nin bölge kodu ile aynı olduğu belirtildikten sonra bölge kodu seçim hakkından bahsedilmiştir. Buna göre bölge kodunun sınırlı sayıda seçileceği kaydedilmiş ve bu sınırlı sayı tüketildikten sonra, işletim sisteminin yeniden yüklenmesi veya bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazın başka bir bilgisayara taşınması halinde dahi bölge seçim imkanı kalmayacağı açıkça vurgulanmıştır.

Şekil 6'daki taranmış alan ise bölge seçim hakkının kaldığı adeti göstermektedir. Türkiye'nin dahil olduğu 2. bölgeden başka bir bölgede bulunan bir ülkenin seçimi halinde, bu taralı alandaki sayı üçe düşecek ve yeni bölge, seçilen ülkenin dahil olduğu bölge kodu olacaktır. Daha sonra başka bir ülkenin seçilmesiyle birlikte sayı tekrar düşecek ve bu şekilde sifıra ulaşana kadar, kullanıcıya seçme imkanı verecektir. Kalan sayı sıfır olduğunda ise hali

hazırdaki bölge bir daha değiştirilemeyecek ve sadece son bölge koduna uygun DVD'ler çalıştırılabilecektir.

Bu durumda kullanıcı artık tutsak (*locked-in*) hale gelecek ve farklı bir bölgeyi seçmek için oynatıcı cihazını değiştirmek zorunda kalarak geçiş maliyetlerine (*switching costs*) katlanmak durumunda olacaktır. Örneğin tüm DVD'leri 2. bölgeye dahil olan bir kullanıcı, eğer son kalan bölge seçim hakkında 1. bölgeye dahil bir DVD'yi çalıştırmış ise bundan sonra sadece 1. bölgeye dahil DVD'leri çalıştırabilecek ve 2. bölgeye dahil DVD'lerini o oynatıcı cihazda bir daha çalıştıramayacaktır. Yaratılan bu olumsuz şebeke dışsallığı etkisiyle¹⁴ (*negative network effects*) birlikte 2. bölgeye dahil DVD'leri satan teşebbüsler, 1. bölgeye dahil DVD'leri satan teşebbüslere göre rekabette dezavantajlı bir duruma düşebilecek; böylece DVD bölge kodu uygulaması, bir kalıcı piyasa aksaklığına dönüşebilecektir.

Bölge kodu seçim hakkının bitmesiyle birlikte oluşan durumun giderilmesi kural olarak mümkün olmamakla birlikte, bunun tek istisnası bölge kodunu kaldıran yazılımların kullanılmasıdır. Burada değinilmesi gereken bir husus da, bölge kodunu kaldıran programların tamamen yasal olması ve piyasada serbestçe satılmasıdır.¹⁵ Bu yazılımlar aracılığıyla bölge kodu sınırlaması dikkate alınmadan kullanıcılar, bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarında, hangi bölge koduna sahip olursa olsun, görsel içeriğe sahip DVD'leri çalıştırabilmekte, bölge kodu korumasının yol açtığı olumsuz şebeke

¹⁴ Olumlu şebeke (dışsallığı) etkisinde piyasa aktörleri diğerleri üzerinde bir fayda yaratıp, bunun karşılığını alamazken; olumsuz şebeke (dışsallığı) etkisinde piyasa aktörleri diğerleri üzerinde zarara yol açarlar, ancak bunu maliyetlerine katmazlar (içselleştirmezler). ÖZKAN, A.F. ve AYGÜN, E. (2010), "Rekabet Kurulu'nun Anten AŞ. Kararı ve Regülasyon Perspektifinden Türkiye'de Karasal Dijital Televizyon Yayıncılığı", *Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi*, No: 6 (22), s.428. Bölge kodunun bir şebekeye benzetilmesi mümkündür, zira bölge kodu seçim hakkının tükenmesiyle birlikte tutsak hale gelen tüketici, adeta farklı bir şebekeye geçmesine farklı bölge koduna sahip bir bilgisayar tabanlı oynatıcı cihaza yönelme eğilimi gösterebilmektedir. Farklı bir şebekeye geçmek yerine, mevcut şebekenin olumsuz etkilerini en aza indirmek için bölge kodunu kaldıran yazılımlara yönelmesi halinde ise, yine şebeke dışsallıklarıyla bağlantılı bir kavram olan "geçiş maliyetleri"ne katlanmak durumunda kalabilmektedir. Şebekeler arasında arabağlantının (*interoperability*) sağlanması halinde tüketicilerin elde edeceği faydanın da artacağı gerçeği göz önüne alınırsa (SPULBER, D. F. (2008), "Unlocking Technology: Antitrust and Innovation", *Journal of Competition Law and Economics*, No:4(4), s.947), farklı bölge kodları arasında geçiş yapılabilmesi halinde tüketicilerin faydalarında açık bir artış görülecektir.

¹⁵ Söz konusu yazılımlar üretici teşebbüsler tarafından genellikle belli bir ücret karşılığında tüketicilere sağlanmakta olup, bu tür yazılımların fiyatları - çalışmanın hazırlandığı tarih itibarıyla-piyasada ortalama 30-50 ABD Doları arasında değişmektedir. Ücretli versiyonlarına ek olarak, aynı programlarının temel (*lite*) versiyonları da kimi zaman tüketicilere ücretsiz (*freeware*) olarak sağlanmaktadır.

dışsallığı etkisi giderilebilmekte ve geçiş maliyetleri büyük ölçüde azaltılabilmektedir.

Televizyon tabanlı oynatıcı cihazlarda bulunan bölge kodlarının, söz konusu cihazların uzaktan kumandasında yer alan tuşlar kullanılarak önceden belirlenmiş bazı kodların girilmesi vasıtasıyla ortadan kaldırıldığına rastlanmaktadır. Böyle bir kod, üretici tarafından üretim aşamasında televizyon tabanlı oynatıcı cihaza yüklenen (*factory-set*) bölge kodunu, başka bir bölge koduna çevirmekte veya cihazı bölgesiz hale getirmektedir.¹⁶ Bu şekilde televizyon tabanlı oynatıcı cihaza yapılan müdahalelerin, cihaz için öngörülen üretim garantisini hükümsüz kılıp kılmadığı ve yasal olup olmadığı tartışılabilir olsa da bazı teşebbüsler tarafından bu kodların veritabanı haline getirilerek tüketicilere bazen ücretsiz, çoğu zaman da belli bir ücret karşılığında sağlandığı görülmektedir.¹⁷

Burada son olarak değinilmesi gereken bir husus da, görsel içeriğe sahip DVD'lerin bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarda çalıştırılabilmesi için kullanılan medya oynatıcı yazılımların (*media player softwares*), söz konusu cihazın bölge kodu üzerindeki etkileridir. Piyasada bulunan bazı yazılımlar, oynatıcı cihazın bölge kodunun yarattığı kısıtlamalardan etkilenmeyerek, bölge kodu seçim hakkı bitmiş bir oynatıcı cihazı dahi farklı bölge koduna sahip DVD'leri çalıştırır hale getirebilmektedir.¹⁸ Böylece tüketicinin kullandığı yazılıma göre de bölge kodu korumasının etkisi değişmekte olup, benzer bir yazılımın kullanılması halinde bölge kodu korumasının hiçbir anlamı kalmayacaktır.¹⁹

¹⁶ WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/DVD_region_code> Erişim Tarihi: 13.01.2010.

¹⁷ Kaynak: <<http://www.dvdxploder.com/multihacks.htm>>, Erişim Tarihi: 17.08.2010. Aynı kaynaktaki söz konusu kodlar -çalışmanın hazırlandığı tarih itibarıyla- ortalama 15-20 ABD Doları karşılığında tüketicilere sunulmakta ve bu tür uygulamaların televizyon tabanlı oynatıcı cihazın garantisini hükümsüz kılmadığı iddia edilmektedir. Benzer bir kaynak için bkz.

<<http://www.videohelp.com/dvdhacks>>, Erişim Tarihi: 18.08.2010.

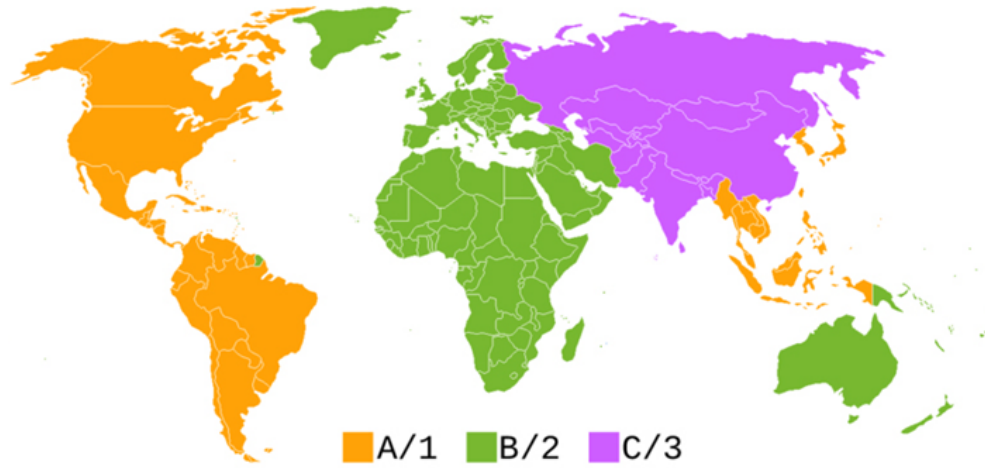
¹⁸ WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/DVD_region_code> Erişim Tarihi: 13.01.2010.

¹⁹ Başka bir kaynaktaki ise bu tür medya oynatıcı yazılımların sadece *RPC I* sistemiyle üretilen bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarda çalıştığı, bölge kodu seçim hakkının getirildiği *RPC II* sistemlerinde çalışmadığı iddia edilmektedir. WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/VLC_media_player>, Erişim Tarihi: 13.01.2010. Farklı kaynaklarda yer alan birbirine zıt bilgiler sonucu, bu durum yazar tarafından incelenmiş ve bölge kodundan etkilenmeden DVD'leri çalıştırdığı iddia edilen bir yazılım bizzat test edilmiştir. Bölge kodu seçim hakkı sona ererek 1. Bölgeye sabitlenen bir *RPC II* donanımlı bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazda, 2. bölge koduna sahip bir görsel içeriğe sahip DVD çalıştırılmak istenmiş ve iddia edildiği gibi, söz konusu yazılımın hiçbir bölge kodu kısıtlamasına uğramadan DVD'yi başarılı bir şekilde çalıştırdığı gözlemlenmiştir. Yine aynı koşullar altında, farklı iki medya oynatıcı yazılım denenmiş, ancak bu yazımlarda bölge kodu hatasıyla karşılaşılmasıdır. Dolayısıyla medya oynatıcı

1.8. DVD Dışında Diğer Medya Formatlarındaki Bölge Kodları

Bölge kodu koruması münhasıran DVD medya formatı için öngörülmemiş olsa da, DVD'lerin yüksek bir pazar payına sahip olması sonucu; oynatıcı cihazlar, bölge kodunu kaldıran yazılımlar, donanım gömülü yazılımlar, kodlar vb. tamamlayıcı ürünler (*supplementary goods*) genellikle DVD formatı için tasarlanmıştır. Ancak DVD dışındaki diğer bazı görsel içeriğe sahip medya formatları için de bölge kodu koruması öngörülmüş olup, bu bağlamda Blu-Ray medya formatı için de bölge kodu koruması geliştirilmiş ve uygulanmaktadır. Ancak Blu-Ray'ler için öngörülen bölge kodu koruması, DVD'lerin aksine altı bölge yerine sadece üç farklı bölgeyi öngörmektedir. Şekil 7 Blu-Ray bölgelerini göstermektedir:

Şekil 7 - Blu-Ray Bölgeleri

Kaynak: <http://www.world-import.com/world_region_code_map.htm>, Erişim Tarihi: 04.01.2010

Şekil 7'den görüleceği üzere, 1. bölgeyi (bazı Blu-Ray disklerde A bölgesi olarak da adlandırılmaktadır) tüm Amerika Kıtası ve Japonya, Güney Kore ile birlikte Güneydoğu Asya ülkeleri oluşturmaktadır, 2. bölgeyi (bazı Blu-Ray disklerde B bölgesi olarak da adlandırılmaktadır) Türkiye dahil Avrupa ve Afrika ile Avustralya Kıtaları oluşturmaktadır ve 3. bölgeyi de (bazı Blu-Ray disklerde C bölgesi olarak da adlandırılmaktadır) Güneydoğu Asya ülkeleri hariç Asya Kıtası oluşturmaktadır.

Blu-Ray bölge kodları; DVD'lerin aksine bölge kodu kullanmanın Blu-Ray içerik sağlayıcılar (*content provider*) (örneğin film şirketleri) açısından

yazılımların da bölge kodu koruması üzerinde açık bir etkisi olduğu ve farklı medya oynatıcı yazılımlar kullanan tüketicilerin farklı sonuçlarla karşılaşacağı ortaya çıkmıştır.

kesin olarak zorunlu olmaması,²⁰ bölge kodu ile donatılan görsel içeriğe sahip Blu-Ray'lerin belli bir süre sonra (örneğin 1 yıl) bölge kodu kaldırılarak piyasaya sürülmek zorunda olması,²¹ halihazırda piyasada bulunan Blu-Ray'lerin %70'inde bölge kodu korumasının bulunmaması²² vb. sonucu DVD bölge kodu korumasına göre apayrı bir uygulama alanı ve hukuki sonuçlara sahip olup, detaylı bir incelemesi çalışmamızın kapsamı dışında kalmaktadır.

Geçmişte kalan Betamax ve VHS ile bugün için piyasalarda bulunan diğer medya formatlarından olan VCD (*Video Compact Disc*) ve HD DVD (*High Definition Digital Versatile Disc*) için ise herhangi bir bölge kodu koruması geliştirilmemiştir.²³ Ancak gerek VCD'lerin pazar payının gün geçtikçe azalması (hatta birçok AB ülkesinde piyasadaki tamamen kalkması) gerek HD DVD'lerin, Blu-Ray diskler ile olan 'format savaşını' (*format war*) kaybetmiş olması sonucu,²⁴ bölge kodu koruma sistemi geliştirilmiş DVD ve Blu-Ray'lerin pazar payı artmaktadır.

²⁰ Kaynak: <<http://www.blu-raydisc.com/en/Technical/FAQs/Blu-rayDiscforVideo.html>>, Erişim Tarihi: 14.07.2010. Blu-Ray format ve logosunu üreten, geliştiren ve bu logo ve formatın tek sahibi olan *Blu-Ray Disc Association*'ın (BDA) resmi internet sitesinde bu durum "*The usage of region coding on a Blu-ray Disc movie title is a publisher's option*" (Sinema filmi içeren Blu-Ray'lerde bölge kodu koruması kullanılmasının tercihi yayıncıya [içerik sağlayıcıya] aittir.) şeklinde ifade edilmiştir. Böylece görsel içeriğe sahip Blu-Ray'lerin içerik sağlayıcı tarafından bölge koduyla donatılmasının tamamen isteğe bağlı olduğu, zorunlu olmadığı görülmektedir. Benzer durumun DVD içerik sağlayıcıları için de geçerli olduğu hususunda net bir bilgi bulunmaktadır.

²¹ Kaynak: <<http://www.blu-raydisc.info/license-app/cpa-app.php>>, Erişim Tarihi: 14.07.2010. BDA'nın resmi internet sitesinde bu durum "*Region coded media shall not be further replicated for such countries after the expiration of such period (12 months after such media was replicated for the first time)*." (Bölge koduyla donatılan Blu-Ray diskleri, bazı ülkelerde ilk kez piyasaya sürülmesinden itibaren belli bir süre geçtikten sonra [piyasaya ilk kez sürülmesinden itibaren 12 ay geçtikten sonra] aynı piyasaya tekrar bölge kodu ile sürülemez.) şeklinde ifade edilmiş ve içerik sağlama anlaşması ile içerik sağlayıcı için bir edim yükümlülüğü haline getirilmiştir. Benzer bir uygulamaya DVD'lerde bugüne kadar hiç rastlanılmamıştır.

²² WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Blu-ray_Disc>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

²³ Kaynak: <http://www.amazon.co.uk/gp/help/customer/display.html?ie=UTF8&nodeId=502554>, Erişim Tarihi: 06.01.2010.

²⁴ *Sony, Hewlett Packard, Philips, Samsung* gibi oynatıcı cihaz üreticileri ve *Warner Bros, Walt Disney, Twentieth Century Fox, Sony Pictures* gibi görsel içeriğe sahip DVD üreticilerinin, HD DVD ile Blu-Ray disk rekabetinde Blu-Ray formatını desteklemesi ve HD DVD'nin en güçlü savunucusu olan oynatıcı cihaz üreticisi *Toshiba* ile *Apple*'in da tercihini Blu-Ray disklere kaydırması ile birlikte bu iki medya formatının rekabetinde resmen Blu-Ray diskleri galip gelmiştir. SANCAK, M. (2008), "Blu-ray, çarpışmayı kazandı ama asıl savaşı kaybedecek", Sabah 24.02.2008. HD DVD formatının Blu-Ray ile olan rekabeti hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. CHRIST, J. P. ve SLOWAK A. P. (2009), "Why Blu-Ray vs. HD-DVD is not VHS vs. Betamax: The Co-Evolution of Standard-Setting Consortia", FZID Discussion Papers,

2. DVD BÖLGE KODU KORUMASININ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. DVD Bölge Kodu Korumasının Doğuşu

Görsel içeriğe sahip DVD'ler için bir tür bölge kodu koruması getirilmesi kararı, bu format henüz gelişim aşamasındayken *DVD Forum* tarafından alınmıştır.²⁵ *DVD Forum*; ilk olarak 1995 yılında “*DVD Consortium*” adı altında Tokyo’da kurulan, ancak Ağustos 1997 tarihinde “*DVD Forum*” olarak ismini değiştiren, DVD medya formatının geliştirilerek standartlaştırılması ve dünya çapında yaygınlaştırılması amacını taşıyan ve üyeleri arasında gerek oynatıcı cihaz üreticileri, gerek görsel içeriğe sahip DVD üreticisi film şirketlerinin bulunduğu bir uluslararası dernektir.²⁶ Dernek Tüzüğü’nün (*Charter*) 13. maddesinde derneğin, yürürlükteki tüm hukuk kuralları, özellikle rekabet hukuku kuralları ile uyum içerisinde faaliyet göstereceği vurgulanmıştır.

DVD formatını ve logosunu ürettikleri oynatıcı cihazda kullanabilmek için üreticiler, bu formatın ve logonun münhasır sahibi olan ve 2000 yılında, *DVD Forum*’un ilk kurucuları tarafından müştereken kurulan DVD Format/Logo Lisanslama Şirketi ile (*DVD Format/Logo Licensing Corporation, LLC*) lisans sözleşmesi imzalamak zorundadırlar. Bir ticaret markası olan DVD logosunun tescilli sahibi bu şirketle, oynatıcı cihaz üreticileri lisans sözleşmesi imzalayarak DVD formatına uygun ve üzerinde DVD logosunun bulunduğu oynatıcı cihazlar üretebilmekte, bu şekilde üretilmeyen cihazlar ise yasal olarak DVD format ve logosunu taşımamaktadır. Lisans sözleşmesi bulunmadan söz konusu format ve logonun oynatıcı cihazda bulunması marka hakkına tecavüz olup hukuki ve cezai sorumluluğa sebep olabilir.

Bu noktada oynatıcı cihaz üreticilerinin, DVD formatını ve logosunu üretecekleri oynatıcı cihazlarda kullanabilmek için imzaladığı lisans sözleşmeleriyle bir bölge kodunu, üretecekleri cihazlara ekleyerek bölgesiz cihaz üretmeyeceklerini ve oynatıcı cihazlarını birden fazla bölge koduyla da donatmayacaklarını taahhüt ettikleri ve bu nedenle bölge kodu bulunmayan

<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1626224>, Erişim Tarihi: 02.02.2011, s.9-24

²⁵ FITZSIMMONS, C. (2001), “Restricting DVD's illegal: ACCC”, *The Australian* 27.03.2001, <<http://www.consensus.com.au/ITWritersAwards/ITWarchive/ITWentries02/C1CaitlinFitzsimmons.htm>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010. Bu kaynakta, ilgili kararın ne zaman alındığı belirtilmemiştir. DVD Forum’un resmi internet sitesinde, anahtar kelime aratılması ve eski dernek toplantı tutanaklarının incelenmesi sonucunda da bu kararın metnine ulaşılamamıştır.

²⁶ Daha fazla bilgi için bkz. <<http://www.dvdforum.org/about-mission.htm>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010. DVD Forum’un üyesi *Hollywood* menşeli film şirketleri ve oynatıcı cihaz üreticilerinin listesi için bkz. <<http://www.dvdforum.org/about-memberlist.htm>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

cihazlar üretmedikleri iddia edilmektedir.²⁷ Ancak *FLLC*'nin resmi internet sitesinde bir taslağı bulunan lisans sözleşmesinin hükümleri incelendiğinde, bölge kodu korumasının oynatıcı cihazlara eklenmesiyle ilgili hiçbir maddenin bulunmadığı görülmektedir.²⁸

Bölge kodu koruması, açıkça lisans sözleşmesi taslağında zikredilmemiş, onun yerine lisans sözleşmesinin eklerinden biri olan Ek A-1'de "DVD Format Book" başlığı altında değerlendirilmiştir. Bir nevi şartname olan *DVD Format Book* metninde, yasal olarak bir oynatıcı cihazda DVD format ve logosunu kullanabilmek için yerine getirilmesi gereken teknik özellikler (*specifications*) belirtilmiştir. Buna göre yasal olarak DVD format ve logosunu taşıyan ve görsel içeriğe sahip bir DVD'yi çalıştırabilecek bir bilgisayar veya televizyon tabanlı oynatıcı cihazın üretilmesi için gereken teknik özelliklerinden bir tanesi de, Haziran 1997'de getirilen "cihaz için bir bölge kodunun tanınması"na (*to clarify a Player Region code*) ilişkin "OV-12" kodlu teknik özelliktir.²⁹

Dolayısıyla, ayrıntılar bir kenara bırakılırsa, yasal olarak bir DVD oynatıcı cihaz üretmek ve bir endüstri standardı (*industry standard*) olan DVD formatını kullanabilmek için üretilen cihazın, üreticinin takdirine bırakılan (tek) bir bölge koduyla donatılması gerekmektedir. Böylece üreticiler *FLLC*'yle imzalanan lisans sözleşmesi ve ekleri sonucu, oynatıcı cihazları bölgesiz ya da birden fazla bölgeyi üretmeyi taahhüt ederek bir edim yükümlülüğü altına girmektedirler. Ancak aşağıdan da görüleceği üzere söz konusu edim yükümlülüğünü kapsamı zamanla daha da ağırlaştırılmıştır.

2.2. DVD Bölge Kodu Korumasının Gelişimi

Merkezi ABD'de bulunan DVD Kopya Koruma Şirketi'nin (*DVD Copy Control Association, CCA*) 16.12.1999 tarihli basın duyurusunda, 31.12.1999 tarihinden itibaren sadece *RPC II* sistemiyle donatılan oynatıcı cihazların üretilmeyeceği ve satılabileceği kaydedilmiş, böylece bölge kodu korumasını öngörmeyen *RPC I* sistemiyle donatılan oynatıcı cihazların artık üretilmeyeceği ima edilmiştir.³⁰ Söz konusu şirketin temel amacının DVD'lerde ve Blu-Ray'lerde kopya koruma sisteminin geliştirilerek, yasadışı kopyalama uygulamalarıyla etkin mücadelenin sağlanması olmasına rağmen, bölge kodu koruması da kopya koruma ile

²⁷ SMITH, T. (2001), "DVD Forum to stamp out region-crackable players", The Register 24.07.2001, <http://www.theregister.co.uk/2001/07/24/dvd_forum_to_stamp_out/>, Erişim Tarihi: 14.01.2010. Benzer bir görüş için bkz. Luh 2001; Demtschyna 2000.

²⁸ Bkz. <<http://www.dvdfllc.co.jp/pdf/LicenseAgreementDraft.pdf>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

²⁹ *DVD Format Book* için bkz. <http://www.dvdfllc.co.jp/pdf/supple/DVD_Supple_History_Feb2009.pdf>, Erişim Tarihi: 14.01.2010.

³⁰ Kaynak: <<http://www.dvdcca.org/prior.html>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

bağlantılı olarak ele alınmıştır. DVD format ve logosunu ürünlerinde kullanmak isteyen üreticilerin, üretecekleri cihazların kopya koruma sistemlerini de içermesi zorunluluğu sonucu, *FLLC*'ye ek olarak *CCA* da konuyla ilgili bir lisans sözleşmesi hazırlayarak, üreticilerin oynatıcı cihazlarına (tek) bir bölge koduyla donatmalarını zorunlu hale getirmiştir.³¹

DVD Forum'un yönetim organı olan "*Steering Commitee*"in 16-17 Kasım 2005 tarihleri arasında düzenlenen 32. toplantısında, "*Steering Commitee*"ye bağlı olarak bir *RPC* alt komisyonunun kurulması bölge kodu koruma ile ilgili yeni çalışmalar yapması kararlaştırılmıştır.³² Daha sonra 22.02.2006 tarihindeki 33. toplantıda *RPC* alt komisyonunun; film şirketlerinden bölge kodu koruma sistemi hakkında güncel ve potansiyel bilgi istenmesi, DVD Forum'a bağlı bir organ olan ve DVD format ve logosunun oynatıcı cihazlarda usulüne uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleyen "*Verification Policy Committee*"den bölgesiz cihazların pazar payları hakkında bilgi istenmesi ve *RPC* hakkında *CCA* ile temasa geçilmesi talepleri kabul edilmiştir.³³ Böylece kademeli olarak bölge kodu korumasının etkisi güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Tarihsel süreçten görülebileceği gibi DVD oynatıcı cihaz üreticileri ile görsel içeriğe sahip DVD üreticisi film şirketleri arasında hassas bir denge bulunmaktadır. Oynatıcı cihaz üreticileri, cihazlarının satılmasının görsel içeriğe sahip DVD pazarına bağlı olduğunu, başka bir deyişle piyasada DVD'lerin sayısının azalması ya da hiç bulunmaması halinde bunun yeni oynatıcı cihaz satışlarını etkileyeceğini gözeterek film şirketlerinin çıkarlarını korumanın, aslında kendi satışlarıyla da dolaylı yoldan bağlantılı olduğunu farkında olmuştur. Benzer şekilde film şirketleri de, oynatıcı cihaz üreticilerinin üretecekleri cihazları bölge kodu koruması sistemi ile donatmamaları halinde, kendi ürünlerine getirdiği bölge kodlarının esasen hiçbir işe yaramayacağını gözeterek, oynatıcı cihaz üreticilerine bu sistemi benimsetecek veya bu sistemi kullanma konusunda zorlayacak yolları aramışlardır.

³¹ Bkz. *CSS Specifications Agreement Version 1.1 Section 6.2.1.4.*, s.12, <<http://cyber.law.harvard.edu/seminar/internet-client/readings/week2/02-08CSS.pdf>>, Erişim Tarihi: 24.02.2010.

³² Bkz. <<http://www.dvdforum.org/32scmtg-resolution.htm>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

³³ Bkz. <<http://www.dvdforum.org/33scmtg-resolution.htm>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

3. DVD BÖLGE KODU KORUMASININ İKTİSADİ TEMELLERİ

3.1. Fiyat Ayrımcılığı

Fiyat ayrımcılığı; bir teşebbüsün aynı ürünü farklı müşterilere, maliyetleri aynı dahi olsa farklı fiyatlardan satmaya yönelik uygulamalarını ifade etmekte^{34,35} ve ilgili pazarda elde ettiği kârı ençoklaştırmak için başvurduğu yeknesak (bir örnek) olmayan (*non-uniform*) bir fiyat politikasına işaret etmektedir.³⁶ Yeknesak olmayan fiyat politikasının uygulamada en sık rastlanan türü 3. derece fiyat ayrımcılığı (*third-degree price discrimination*) olup,³⁷ bu tür fiyat ayrımcılığında, birbirinden farklı tüketici grupları (kategorileri) bulunmakta ve her bir tüketici grubu için farklı fiyatlar belirlenmektedir.

Aslında teşebbüsler çoğu zaman fiyat ayrımcılığı yapmakta ve fiyat ayrımcılığı, rekabetçi olan pazarlarda dahi görülebilmektedir.³⁸ İlgili pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin fiyat ayrımcılığı yapmalarının en temel nedeni, bir mal veya hizmet için tüketicinin ödemek isteyebileceği (*willingness-to-pay*) en yüksek bedel ile ödediği bedel arasındaki (pozitif) farkı ifade eden tüketici rantından (*consumer surplus*) olabildiğince faydalanmaktır.³⁹ Bir mal veya hizmet için ödemek istenebilecek en yüksek fiyatın tüketiciden tüketickiye değişmesi sonucu, üretici için önemli olan hangi tüketicilerin ilgili ürüne en yüksek fiyatı ödemek isteyebileceğini, yani en çok değer atfedeni belirleyebilmektedir.⁴⁰

Marjinal maliyetlerde bir değişiklik olmadan, tüketici gruplarına göre farklı fiyatların belirlenebileceği koşullar altında fiyat ayrımcılığı yapmanın en elverişli olduğu düşünöldüğünde,⁴¹ fiyat ayrımcılığı özellikle DVD pazarında çok kolay uygulanabilecektir. Zira içeriğinin bir kez oluşturulmasından sonra

³⁴ POSNER, R. (2001), *Antitrust Law*, 2nd Edition, University of Chicago Press, USA, s.79-80; GERARD, D. (2005), "Price Discrimination under Article 82(c) EC: Clearing up the Ambiguities", D. Geradin (der.) *GCLC Research Papers on Article 82 EC* içinde s. 106.

³⁵ "Fiyat ayrımcılığı, daha teknik bir ibareyle, fiyatın marjinal maliyete oranının her bir satışta farklı olacak şekilde satış yapmaktır." Posner 2001, s. 80.

³⁶ CARLTON, D. ve PERLOFF, J. (2005), *Modern Industrial Organization*, 4th Edition, Pearson Addison Wesley Press, USA, s. 290.

³⁷ Carlton ve Perloff 2005, s. 290.

³⁸ O'DONOGHUE, R. ve PADILLA, A. J. (2006), *The Law and Economics of Article 82 EC*, Hart Publishing, s. 556-557.

³⁹ VISCUSI, W. K., HARRINGTON JR. J. E. ve VERNON, J. M. (2005), *Economics of Regulation and Antitrust*, 4th Revised Edition, MIT Press, USA, s.82. Benzer bir tanım için ayrıca bkz. ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA (2010), Britannica Online Encyclopaedia, <<http://www.britannica.com/>>, Erişim Tarihi: 05.08.2010.

⁴⁰ Carlton ve Perloff 2005, s. 294.

⁴¹ STOLE, L. A. (2007), "Price Discrimination and Competition", M. Armstrong and R.H. Porter (der.), *Handbook of Industrial Organization Vol 3* içinde s. 2224.

her bir DVD'nin marjinal maliyetinin düşük olması, üreticiye fiyatlandırma politikasında bir esneklik imkanı verecektir. DVD bölge kodu korumasıyla üreticiler teorik olarak, DVD'lerin farklı pazarlarda farklı tarihlerde satılmasını sağlayarak ulaşabilecekleri en yüksek kârı elde edebileceklerdir. Bu sayede üreticiler, DVD'lere daha fazla değer atfeden kullanıcılara daha yüksek, daha az değer atfeden kullanıcılara ise daha düşük bir fiyat politikası benimseyebileceklerdir. Zira her tüketici bir mal veya hizmete aynı değeri atfetmeyeceğinden, bir tüketicinin bir mal veya hizmete ödemek isteyeceği bedel ile diğer tüketicinin aynı mal veya hizmete ödemek isteyeceği bedel farklı olabilecektir. Şüphesiz fiyat ayrımcılığının gerçekleştirilebilmesi için tüketici gruplarının birbirinden farklı talep yapıları olması gerekmektedir.

İlgili pazarda teşebbüsün belirli bir pazar gücüne sahip olması⁴² ve tüketicilerin ödemek isteyeceği en yüksek fiyatları bilecek bir durumda olmasına ek olarak fiyat ayrımcılığının diğer bir şartı da teşebbüs tarafından söz konusu ürünün, daha düşük bir fiyata alan tüketicilerin daha yüksek bir fiyata alan tüketicilere, teşebbüsün bu tüketici grubu için uyguladığı fiyatın daha altında yeniden satışının (*resale, arbitrage*) önlenmesidir, zira yeniden satışların çok kolay olması halinde fiyat ayrımcılığı başarıya ulaşamayabilecektir.⁴³ Bu yüzden yeniden satışların önlenmesi, teşebbüsler için hayati önem kazanacaktır.

Bunu bir örnek üzerinde açıklarsak, 2. bölgeye dahil İngiliz bir kullanıcı, 6. bölgeye dahil Çinli bir kullanıcıya göre görsel içeriğe sahip DVD'lere daha çok değer atfedebilir ve böylece daha fazla bir fiyat ödemeye razı olabilir. Çinli kullanıcının ise DVD'lere ödemek isteyeceği fiyat daha düşük olunca, İngiliz tüketici için öngörülen bir fiyatla Çin'de satış yapılması halinde daha düşük bir satış hacmi gerçekleşecektir. Dolayısıyla Çinli tüketicinin ödemek isteyeceği maksimum fiyatı belirleyebilen üreticiler Çin pazarı için satış fiyatını, İngiltere pazarından daha düşük belirleyeceklerdir. Bunun önündeki en temel sorun ise İngiliz tüketicilerin, düşük fiyatlı Çin pazarından söz konusu ürünü temin etmeye çalışmalarıdır. Dolayısıyla ürünün Çin pazarından İngiltere pazarına yeniden satışı halinde fiyat ayrımcılığı istenilen başarıya ulaşamayacaktır.

Tam bu noktada DVD bölge kodu koruması, bölgeler arası yeniden satışları çok büyük ölçüde önleyen, böylece fiyat ayrımcılığını pekiştiren bir işlev görmektedir. Bölge kodu koruması sonucu, bir bölgeden diğer bir bölgeye

⁴² Teşebbüslerin fiyat ayrımcılığı yapabilmesi için pazar gücüne gerek bulunmadığına dair bir karşı görüş için bkz. O'Donoghue ve Padilla 2006, s. 556-557.

⁴³ GERADIN, D. ve PETIT, N. (2006), "Price Discrimination under EC Competition Law: Another Antitrust Doctrine in Search of Limiting Principles?", *Journal of Competition Law & Economics*, No: 2(3), s.482; Viscusi vd. 2005, s.344; Gerard 2005, s. 107.

yeniden satış halinde DVD çalıştırılmayacak, böylece yeniden satışın da bir anlamı kalmayacaktır. Bölgesiz cihazlar ve bölge kodunu kaldıran yazılımlar ve kodlar bir kenara bırakılırsa, bölgeler arası yeniden satışların önü teknik olarak önlenmiş olacak ve fiyat ayrımcılığının önündeki bir engel de ortadan kaldırılmış olacaktır. Ancak kullanıcıların da bölgesiz cihaz veya bölge kodunu kaldıran yazılımlar ya da kodlar satın alma yoluna gitmeleri halinde ise, DVD'lerini çalıştırabilmek için işlem maliyetleri (*transaction costs*) artacaktır. Zira işlem maliyetlerinin yüksek olduğu durumlarda, yeniden satışlarda azalma gerçekleşebilecektir.⁴⁴

DVD bölge kodu kısıtlamalarının ekonomik etkilerinin incelendiği bir çalışmada, DVD bölge kodu korumasının geliştirilmesinin temel gerekçesinin uluslararası fiyat ayrımcılığını kolaylaştırmak olduğu, bölge kodu koruması sonucu bölgeler arası yeniden satışların önlenerek *Hollywood* menşeli film şirketlerinin her bölgedeki farklı talep eğilimlerinden (*demand pattern*) azami şekilde yararlanmalarının amaçlandığı belirtilmiştir.⁴⁵ Bölge kodlarının yarattığı kısıtlamaların ortadan kaldırılması halinde muhtemelen belirgin bir toplumsal refah (*social welfare*) artışı yaşanacaktır.⁴⁶

Fiyat ayrımcılığı, rekabet kuralları nezdinde genellikle bir *per se* rekabet ihlali olarak değerlendirilmemekte, bazı durumlarda belli müşteri grupları arasında fiyat ayrımcılığı yapmanın tüketici refahını artırabileceği ifade edilmektedir.⁴⁷ Farklı müşteri gruplarına, farklı fiyatlar uygulamak sonucu alım gücü daha yüksek olan gruba, alım gücü daha düşük olan gruba göre daha yüksek bir fiyat politikası benimsenebilir. Ramsey fiyatlama (*Ramsey pricing*) olarak da anılan bu uygulama ile teşebbüsler, üretim kapasitelerini ve kârlarını

⁴⁴ Carlton ve Perloff 2005, s.295; Geradin ve Petit 2006, s. 482.

⁴⁵ DUNT, E., GANS, J.S. ve KING, S.P. (2001), The Economic Consequences of DVD Regional Restrictions, Library of University of Melbourne, <<http://www.mbs.edu/home/jgans/papers/dvd.pdf>>, Erişim Tarihi: 21.08.2010, s. 6.

⁴⁶ Dunt vd. 2001, s. 1.

⁴⁷ Geradin ve Petit fiyat ayrımcılığının faydalı yönlerinin de bulunduğunu, örneğin farklı talep eğilimlerinin görüldüğu bölgelerin tümünde yeknesak bir fiyat politikası benimsenmesinin tüketici refahını olumsuz etkileyecek dağılım (tahsis) etkinsizliklerine yol açabileceğini belirtmiş, ancak rekabet otoritelerinin bölgeler arası yeniden satışları önlemeye yönelik eylemlere dikkat etmeleri gerektiğini de ekleyerek, bu tür eylemlerin AB'de tek pazar entegrasyonunun sağlanması açısından bölgeler arası ticarete büyük sekte vurabileceğini vurgulamıştır. Geradin ve Petit 2006, s. 529. Piyasaya giriş engellerinin bulunmadığı koşullarda, fiyat ayrımcılığının tüketici refahını artıracığına dair bir görüş için bkz. Stole 2007, s. 2292. Yüksek ilk yatırım maliyetlerinin bulunduğu piyasalarda, teşebbüslerin maliyetlerini karşılayabilmeleri (*fixed costs recovery*) açısından fiyat ayrımcılığı yapmasının etkin fiyatlandırma politikalarına yol açacağına dair bir görüş için bkz. Gerard 2005, s. 111.

ençoklaştırabilmektedir.⁴⁸ Nitekim bu duruma uygulamada da sıkça rastlanmaktadır (örneğin birçok durumda öğrenciler için, yetişkinlere oranla daha düşük bir fiyat politikası izlenmektedir).

Bir görüşe göre fiyat ayrımcılığı, eğer belli bir gruba (genellikle alım gücü düşük olan gruba) diğerlerinden farklı olarak fiyat ayrımcılığı yapılmadığı takdirde hizmet verilemeyecek ise tüketici refahını artırabilmektedir.⁴⁹ Ancak düşüncemize göre, benzer bir ekonomik gerekçeyle DVD bölge kodu korumasının alım gücü düşük bölgelere, alım gücü yüksek bölgelere oranla daha düşük bir fiyat politikası izlemek için kullanıldığını savunmak güçtür. Örneğin 4. bölgede kişi başına düşen milli gelirin, 1. bölgede kişi başına düşen milli gelirin neredeyse üçte biri olduğu görülse de,⁵⁰ 1. bölge DVD'lerin ortalama 15-20 ABD Doları, 4. bölge DVD'lerin ise ortalama 20-25 ABD Doları olduğu, böylece 1. bölge DVD'lerin genellikle daha ucuz olduğu kaydedilmiştir.⁵¹ Dolayısıyla bu durum, bölge kodlarının tüketici refahını artırdığı savunmasına başvurabilecek olan teşebbüsler için açık bir çelişki oluşturabilecektir.

Rekabet hukuku uygulamasında teşebbüsler tarafından fiyat ayrımcılığının haklı bir gerekçesi olarak sıkça ürünler arasındaki maliyet farklılığı gösterilse de, uygulamada bu savunmayı kabul ettirmek hemen hemen imkansızdır.⁵² Görsel içeriğe sahip DVD pazarı açısından duruma bakıldığında, DVD'lerin farklı bölgelere ait ülkelerde farklı fiyatlara satılmasının gerekçesi olarak maliyet farklılığının gösterilmesi düşüncemize göre kabul edilebilir bir savunma değildir, meğerki taşıma maliyetleri arasında ciddi boyutlara ulaşan maliyet farklılıkları bulunsun. Farklı bölgelerde satılsa da DVD'lerin içerikleri hemen hemen birbiriyle aynıdır, örneğin görsel içerik (film) zaten aynı olacağından, en fazla dublaj ve altyazının hazırlanması bir maliyet gerektirecektir. Filmin bir kez üretilmesinden sonra, DVD formatına aktarılarak üretim yapılması halinde DVD üreticisi teşebbüs ölçek ekonomilerinden (*economies of scale*) yararlanacak ve bir DVD daha üretmenin marjinal maliyeti de (*marginal cost*) neredeyse sıfır olacaktır. Aynı durum DVD üretimi

⁴⁸ Posner fiyat ayrımcılığını tamamen yasaklamanın bizzat bir rekabet ihlali olabileceğini, hatta fiyat ayrımcılığı yapmamanın teşebbüsler arası kartel oluşumunu dahi kolaylaştıracağını vurgulamıştır. Posner 2001, s. 86.

⁴⁹ Geradin ve Petit 2006, s. 484.

⁵⁰ Dunt vd. 2001, s. 94.

⁵¹ SWEETING, P. (2001), "Probes into regional DVD imperils studio strategy", Variety 03.06.2001, <<http://www.variety.com/article/VR1117800545.html?categoryid=1001&cs=1>>, Erişim Tarihi: 14.01.2010.

⁵² Viscusi vd. 2005, s. 344.

aşamasında içeriğın bir kez hazırlanmasından sonra, farklı bölge kodlarının eklenmesi işlemi için de geçerlidir.⁵³

3.2. Ürün Farklılaştırması

Tam rekabet piyasasının varsayımlarından bir tanesi pazarda satılan ürünlerin homojen (*homogenous*) olması ise de günlük hayatta birçok sektörde ürünlerin heterojen (*heterogenous*) olduğu, yani teşebbüsler tarafından farklılaştırıldığı ya da tüketiciler tarafından farklı olarak algılandığı görülmektedir.⁵⁴ Bir ürünün gerçek olan veya alıcılar tarafından algılanan kalite, görünüm gibi fiziksel niteliklerinde veya tüketicilere sunulduğu coğrafi alanda farklılıklar oluşturulduğunda, ürün farklılaştırılmasından (*product differentiation*) bahsetmek mümkündür.⁵⁵

Ürün farklılaştırılması halinde, farklı teşebbüsler tarafından ilgili piyasada satılan ürünler tüketici tarafından aynı kefeye konulmamakta ve tüketicinin tercihini etkilemektedir. Rekabet iktisadının yapı-davranış-performans (*structure-conduct-performance*) paradigması altında incelenen yapının (piyasa yapısı) önemli bir parçası da sadece mevcut durumda ürünlerin ne derece farklılaştırıldığı olmayıp, farklılaştırmayı devam ettirme imkanındır.⁵⁶

Görsel içeriğe sahip DVD'lerde esasen birçok açıdan ürün farklılaştırması görülmektedir. Görsel içeriğe sahip bir DVD'de görsel menü, dublaj, altyazı, sahne seçimi gibi esaslı unsurların yanında; yönetmenin yorumu, kesilmiş ya da uzatılmış sahneler, çekim hataları, fragmanlar gibi yan unsurlar da bulunmaktadır. İçeriğine ek olarak DVD'nin bizzat fiziksel yapısında da ürün farklılaştırması görülmektedir. Bazı DVD'ler tek katmanlı (*single layer*) olup, 4,7 GB veri kaydedilme imkanı verirken; bazı DVD'ler ise çift katmanlı (*double layer*) olup, 8,5 GB veri kaydedilme imkanı vermektedir. Daha yüksek veri kaydedilme imkanı ile birlikte, DVD'nin içeriğinin artırılması, örneğın birçok dilde altyazı ya da birçok yan unsur eklenmesi mümkün hale gelebilecektir. Bu durum aynı zamanda DVD içeriğinde daha net görüntü elde edilmesini de mümkün kılabileceğinden kalitede bir artış görülecektir.

⁵³ Maliyet farklılığının görülebileceği bir durum ise DVD'lerin kabı için yapılan bir takım maliyetlerdir. Örneğın bazı görsel içeriğe sahip DVD'lerin kabı (klasik DVD'lerdeki plastik kabın aksine) metal olarak tasarlanmakta ve bunlar koleksiyon versiyonu (*collector's edition*) olarak sınırlı sayıda üretilmektedir. Bu gibi hallerde maliyet farklılığının olduğu açıktır, ancak bu durumun bölge kodlarıyla bir ilişkisinin olmamasına ek olarak, bu tür DVD'lerin toplam üretimde sınırlı bir oranı oluşturması sonucu, söz konusu türden olmayan DVD'ler açısından fiyat ayrımcılığı yapılmasının haklı bir gerekçesi sayılmamalıdır.

⁵⁴ Carlton ve Perloff 2005, s.200-202.

⁵⁵ REKABET KURUMU (2010), *Rekabet Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara, s. 40.

⁵⁶ Viscusi vd. 2005, s. 65.

İçeriksel ve fiziksel olarak farklılaştırılabilen DVD'ler bir de bölge kodu açısından birbirinden farklı pazarlar için üretilebilmektedir. Yapay bir uygulama olan bölge kodu korumasıyla birlikte içeriği veya fiziksel özellikleri aynı da olsa, bölge kodu açısından DVD'ler farklılaştırılabilir. Bu noktada DVD'nin içeriğinin aynı, ancak bölge kodunun farklı olması halinde, farklı bölge koduna sahip DVD'lerin ayrı ürünler mi olduğu, yoksa birebir ikame mi (*perfect substitute*) olduğu sorusu akıllara gelmektedir. Zira farklılaştırılmış ürünlerin yer aldığı pazarlarda bu ürünlerin aynı ilgili pazara dahil edilip edilmeyeceği hususu önem kazanmakta ve ilgili pazar tanımı daha geniş bir incelemeyi gerektirebilmektedir.⁵⁷ Farklı bölge koduna sahip ancak içeriği aynı olan DVD'ler için ilgili ürün pazarı ve ilgili coğrafi pazarın incelendiği herhangi bir rekabet otoritesi kararı bulunmamaktadır.

Düşüncemize göre içeriği aynı olsa da gerek esaslı unsurlar, gerek yan unsurlarda (hatta aynı bölgede yer alan fakat farklı dillerin konuşulduğu ülkelerin de olduğu düşünülürse) bölgeler arası farklılıkların ciddi boyutlara varması hususuna ek olarak, DVD'lerin bölgeler arası çalışmasını engelleyen bölge kodu koruması suretiyle yapılan bu ürün farklılaştırılmasıyla birlikte farklı DVD'lerin birbirine birebir ikame oldukları söylenemez. Dolayısıyla ilgili pazarda farklı bölgelerde satılan DVD'lerin farklı özelliklere sahip olması kaçınılmazdır.

Ürünler, teşebbüsler tarafından genellikle daha yüksek kâr ve/veya satışlarda artış elde etmek amacıyla farklılaştırılabilen ise de bu yola başvurulmasında farklı gerekçeler de, örneğin yasal düzenlemeler, söz konusu olabilmektedir. Bu noktada görsel içeriğe sahip DVD üreticileri, farklı ülkelerde uygulanan yaş kısıtlamalarına, cinsellik ya da şiddet içeren sahnelerin sansürü gibi yükümlüklere uyum sağlamak kolaylık yaşamak ve DVD içeriğini buna göre tasarlamak için bölge kodu koruması suretiyle ürün farklılaştırması yoluna gittikleri savunmasını yapmaktadırlar.⁵⁸

Gerçekten de filmlerin sınıflandırılması, yaş kısıtlamaları, film içeriğine dair uyarıların açıkça belirtilmesine ilişkin farklı ülkelerde, farklı standartlar bulunmaktadır.⁵⁹ Örneğin Birleşik Krallık'ta, filmlerin sınıflandırılmasından yasal olarak sorumlu organ olan İngiliz Film Sınıflandırma Komitesi (*British Board of Film Classification, BBFC*) filmin içeriğine göre, Şekil 8'den

⁵⁷ Rekabet Kurumu 2010, s. 40.

⁵⁸ WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Regional_lockout>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

⁵⁹ Farklı ülkelerde uygulanan yaş kısıtlamalarına dair ulusal standartlar için bkz. WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_picture_rating_system>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

görülebileceği üzere “U”, “PG”, “12”, “15”, “18”, “R18” gibi standartların DVD diski ve dış kabı üzerine konulmasına karar vermekte olup, BBFC tarafından sınıflandırılmayan DVD’lerin piyasaya sunulması yasaktır. Dolayısıyla Birleşik Krallık sınırları içerisinde piyasaya sunulacak DVD’ler için BBFC’nin sınıflandırması yasal bir zorunluluk oluşturmaktadır.

Şekil 8 - Ulusal Film Standartlarının Bir Örneği

Kaynak: WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <[http://en.wikipedia.org/wiki/British Board of Film Classification](http://en.wikipedia.org/wiki/British_Board_of_Film_Classification)>, Erişim Tarihi: 13.01.2010⁶⁰.

Düşüncemize göre bölge kodu korumasının, ulusal sınıflandırma standartlarının getirdiği yükümlülüklerle uyum sağlamayı kolaylaştırmak için geliştirildiği iddiası gerçekten uzaktır. Zira aynı bölgeye genellikle çok sayıda ülke dahil olduğundan, bu ülkelerin hepsinin aynı ulusal standartlara sahip olduğunu söylemek gerçekten uzaktır. Böylece aynı bölgeye dahil ülkeler için dahi farklı standartlar olabileceğinden, her ülke pazarı için birbirinden farklı DVD’lerin üretilmesi gerekecektir. Örneğin Birleşik Krallık ile birlikte; Türkiye,⁶¹ Güney Afrika ve Japonya da 2. bölgeye dahil olmasına rağmen birbirinden farklı hukuk sistemlerine sahip bu ülkeler için farklı standartların da öngörülebileceği açık olduğundan, bölge kodu korumasının ulusal standartlara uyum ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

DVD’lerin esaslı ve yan unsurlar açısından farklılaştırılabilmesi karşısında, tüketici tercihlerinin birbirinden farklı olması sonucu, bazı unsurlara

⁶⁰ Şekil 8’de görülen sınıflandırma standardı sembollerinden herbiri farklı izleyici kitleleri için öngörülmüştür. Örneğin üzerinde “U” sembolü bulunan DVD’ler, her yaş grubu tarafından seyredilebilirken, “PG” sembolü çocukların ebeveynleri ile birlikte seyretmesi gereken filmleri; “12A” sembolü ise 12 yaşından küçük çocukların ancak bir yetişkin eşliğinde izleyebileceği filmleri işaret etmektedir. “12” sembolü sadece 12 yaşından büyüklerin, “15” sembolü sadece 15 yaşından büyüklerin, “18” sembolü sadece 18 yaşından büyüklerin izleyebileceği filmler üzerinde bulunmaktadır. “R18” ise yine sadece 18 yaşından büyüklerin izleyebileceği filmleri işaret etmekteyse de genellikle cinsel içeriğe sahip filmler için kullanılmaktadır. WIKIPEDIA (2010), The Free Encyclopedia, <[http://en.wikipedia.org/wiki/British Board of Film Classification](http://en.wikipedia.org/wiki/British_Board_of_Film_Classification)>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.

⁶¹ Türkiye sınırları içerisinde satışa sunulan görsel içeriğe sahip DVD’lerin taşınması zorunlu sınıflandırma bilgileri ve işaretleri için bkz. 21.07.2004 tarih ve 5224 sayılı *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun* m.7 ve 13 ile bu Kanuna dayanılarak çıkarılan, 18.02.2005 tarih ve 25731 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan *Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik* m.9 vd.

diğer unsurlardan daha fazla değer atfeden tüketicilerin, kendi bölgeleri için öngörülen DVD'lerin bu unsurlara sahip olmaması halinde kendi bölgesi için öngörülen DVD'den elde ettiği fayda (*utility*) düşebilecektir. Böylece tüketici, bölge kodu farklı da olsa kendi tercihine uygun unsurları içeren farklı bölge koduyla donatılan DVD'leri satın alma yoluna gidebilecektir. Ancak bu halde işlem maliyetlerine de katlanacaklardır.

Örneğin bölge kodu korumasının 1. bölge kullanıcıları için pek bir sorun oluşturmadığı, zira dünya çapında 1. bölge DVD'lerin diğer bölgelere göre ilk önce piyasaya sürüldüğü ve genellikle de yan unsurlar açısından en iyi seçimi sunduğu ifade edilmiştir.⁶² Böylece tüketiciler, kendi bölgeleri için öngörülen DVD'leri almak yerine, 1. bölge DVD'leri almayı tercih edebileceklerdir. Bu durumda, bölge kodu koruması olmasaydı tüketiciler tercihlerine uygun DVD'yi dünyanın neresinden olursa olsun alabileceklerdi ve bunun sonucunda da üreticilerin satışları artabilecekti.

Gerek bölge kodu korumasıyla, gerek esaslı ve yan unsurlardaki değişikliklerle yaratılan ürün farklılaştırmasının, tüketici refahı açısından olumsuz sonuçlar doğurması mümkündür. Ürün farklılaştırması, tüketicinin ödemek isteyeceği fiyatın artmasına ve üreticinin, rekabet ortamında fiyat alıcı teşebbüslerin karşılaştığı talep eğrisinden farklı olarak aşağı eğimli bir talep eğrisine sahip olmasına yol açabilmektedir.⁶³

3.3. Telif Hakkı

Telif hakkının (*copyright*) konusunu oluşturan eserlerin çoğunun başarısız denemelerden oluşan süreçlerden geçtikten sonra ortaya çıkması, böylece yaratılış süresinin uzun ve masraflı olması ancak bir kez ortaya çıktıktan sonra taklit edilmesinin ise bu masraflar ile karşılaştırıldığında önemsiz ölçüde düşük bir maliyetle mümkün olması sonucu, fikri çaba sahiplerinin korunarak yeni eserlerin ve yaratıcılığın teşvik edilmesi için yaratıcılarına, eserleri üzerinde telif hakkı tanınmak suretiyle belli bir süreliğine münhasırlık (*exclusivity*) tanınmaktadır.⁶⁴ Telif hakkı sonucu, koruma süresince rekabetçi bir piyasada fiyat alıcı bir teşebbüsün gerçekleştiremeyeceği bir davranış olan fiyatların marjinal maliyetlerden yüksek belirlenmesine ($P > MC$) izin verilerek, fikri hak sahibinin ilk yatırım maliyetlerini karşılmasına imkan tanınmaktadır.

⁶² Luh 2001.

⁶³ Carlton ve Perloff 2005, s.205.

⁶⁴ FAULL J. ve NIKPAY, A. (2007), *The EC Law of Competition*, 2nd Edition, Oxford University Press, Great Britain, s.1235; GOVAERE, I. (1996), *The Use and Abuse of Intellectual Property Rights in EC Law*, Sweet & Maxwell Ltd, Great Britain, s.24.

Bir film üzerindeki telif hakkının, o filmin yapımcısı olan film şirketine ve 1994 yılından itibaren de 93/98/EEC sayılı Telif Hakkı ve Bağlantılı Hakların Uyumlaştırılması Direktifi uyarınca yönetmenine ait olduğu ifade edilmektedir.⁶⁵ Telif hakkı film şirketlerine; ürünün satılması, çoğaltılması, ihraç edilmesi, dağıtılması, umuma açık yerlerde gösterilmesi, kiraya verilmesi⁶⁶ gibi çeşitli mali haklar vermekte, böylece film şirketleri bir haklar demetine (*bundle of rights*) sahip olmaktadır. Bölge kodu koruması sayesinde film şirketleri, filmlerin özellikle dağıtım ve kiraya verilmesine yönelik telif haklarının daha etkin olarak korunduğunu ve böylece filmlerin yasadışı kopyalanarak haksız kullanımının engellendiğini ifade etmektedirler.⁶⁷

ABD’de 2003 yılında “*Telif haklarının ihlal edilmesini engelleyen teknolojik önlemlerin işleyişini bozan yasak uygulamalara getirilecek muafiyetler*” konulu görüşme ile Amerikan Telif Hakkı Kanunu’ndaki (*Digital Millennium Copyright Act 1998*) muafiyetlerin içeriğinin değiştirilmesine yönelik çalışmalar sırasında,⁶⁸ DVD bölge kodu korumasını ortadan kaldıran yazılımların⁶⁹ veya bölgesiz oynatıcı cihazları kullanmanın telif hakkı ihlali

⁶⁵ CORNISH W. R. ve LLEWELYN, D. (2007), *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks & Allied Rights*, 6th Edition, Sweet & Maxwell, London, s.432 ve 522-524

⁶⁶ *Case 158/86 Warner Bros and Metronome Video ApS v Christiansen [1988] ECR 2605*. Bu kararda, telif hakkı konusu eserin evlerde gösterilmek üzere perakende satışının, hak sahibi tarafından söz konusu eserlerin diğer tüketicilere kiralanması hakkını “tüketmediği” kabul edilmiştir. Aynı yönde bkz. *Case 61/97 Foreningen af danske Videogramdistributører v Laserdisken [1998] ECR I-5171*. Bu kararlardan görülebileceği üzere telif hakkı, hak sahibine birbirinden farklı haklar tanımakta ve perakende satışa ek olarak, farklı faaliyetlerden de gelir elde etmesini sağlamaktadır.

⁶⁷ Fitzsimmons 2001. Örneğin film şirketleri yasal yollarla üretilmeyen DVD’lerin nispeten fazla olduğu Çin ve Güneydoğu Asya ülkeleri için, dünyanın kalan kısmından farklı bölge kodları (sırasıyla 6 ve 3) tasarlandığını iddia etmişlerdir. Gerçekten de 6. bölgenin sadece Çin için öngörülmesi ve 3. bölgeye dahil ülkelerin sayısının da diğer bölgelere göre nispeten düşük olması gerçeği karşısında bu durumun yasal olmayan DVD ile mücadelede bir kolaylık olabileceği düşünülebilse de Çin’in dünya ekonomisindeki önemsenemez rolü ve nüfusunun bir hayli kalabalık olması sonucu, bu büyük pazar için ayrı bir bölge kodu tasarlanmış olma ihtimali gözden kaçırılmamalıdır. Benzer şekilde 1. bölgedeki ülkelerin sayısının, 3. bölgeye göre daha düşük olması da, ülke sayısının az tutularak yasal olmayan DVD oranının düşük tutulduğu iddiasını geçersiz kılmakta, zira görsel içeriğe sahip DVD üreticilerinin merkezlerinin bulunduğu ABD’nin, Kanada ile birlikte 1. bölgeyi oluşturdukları düşünüldüğünde, yasal olmayan DVD oranının düşük düzeylerde seyrettiği bu bölge için ülke sayısının neden az tutulduğu bu iddia ile açıklanamamaktadır.

⁶⁸ Bu konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. U.S. COPYRIGHT OFFICE (2006), “The Recommendation of the Register of Copyrights: Rulemaking on Exemptions from Prohibition on Circumvention of Copyright Protection Systems for Access Control Technologies”, <http://www.copyright.gov/1201/docs/1201_recommendation.pdf>, Erişim Tarihi: 19.01.2010.

⁶⁹ Ancak söz konusu Kanunun 1201 (a) (1) (A) maddesinde, DVD’lerde bulunan kopya koruma sistemlerinin (*Content Scramble Systems, CSS*) işleyişine müdahale ederek bunların işleyişini bozan şifre çözücü programlar (*DeCSS*) birer telif hakkı ihlali olarak düzenlenmiştir. Bu konu

olmayacağına (*non-infringing use*) dair bir hükmün muafiyet listesine konulması tartışılmış, ancak Amerikan Telif Hakkı Ofisi'nin telif hakkı sahiplerini koruyan bir tutum takınması sonucu, böyle bir hüküm taslakta yer alamamıştır. Her ne kadar toplumun bir kısmı bundan memnun olmasa da, DVD'lerdeki teknik önlemler sonucu piyasada bulunan DVD'lerin sayısının arttığını belirten Telif Hakkı Ofisi, film şirketlerinin geliştirdiği bölge kodu korumasını haklı çıkaran pek çok nedeninin olduğunu iddia etmiştir.⁷⁰

Bu nedenlerden bir tanesi de filmlerin dünya çapında gösterilmeleri ve tüm ülkelerde farklı tarihlerde gösterime girmeleri sonucu, bir ülkede gösterime girmeden önce, gösterime girmiş başka bir ülkeden o filmin DVD'sinin ithal edilerek henüz gösterime girmeyen bölgede gösteriminin önüne geçilmesi ve sinema salonlarının bundan olumsuz etkilenmesi olarak gösterilmiştir.

Üyelerini ağırlıklı olarak *Hollywood* menşeli film şirketlerinin oluşturduğu, Amerikan Film Yapımcıları Derneği (*Motion Picture Association of America, MPAA*); günümüz teknolojisiyle filmlerin dünyanın her bir tarafında aynı anda gösterime girmesinin imkansız olduğundan ülkeler arası gösterim tarihlerinin birbirinden büyük ölçüde farklılaşabileceğini belirterek, DVD bölge kodu koruması sayesinde gösterime girmiş ülkelerde çoktan piyasaya sürülmüş DVD'lerin satın alınarak, gösterime girmeyen ülkelerde izlenilmesinin önüne geçilebileceğini; böylece film şirketlerinin ve sinema salonu işletmecilerinin uğrayabileceği gelir kaybına engel olunduğunu,⁷¹ hatta bu uygulamanın sinema

hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. GONZALEZ, A.G. (2002), "Trouble with Prime Numbers: DeCSS, DVD and the Protection of Proprietary Encryption Tools", *Journal of Information, Law and Technology*, No: 3, <<http://elj.warwick.ac.uk/jilt/02-3/guadamuz.html>>, Erişim Tarihi: 28.01.2011.

⁷⁰ U.S. COPYRIGHT OFFICE (2003), "Rulemaking Hearing: Exemptions from Prohibitions on Circumvention of Technological Measures That Control Access to Copyrighted Works", <<http://www.copyright.gov/1201/2003/hearings/transcript-may15.pdf>>, Erişim Tarihi: 19.01.2010, s. 284. Benzer bir düzenleme AB hukukunda da söz konusudur. 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumunda Telif Hakkı ve Bağlantılı Hakların Bazı Yönlerinin Uyumlaştırılması Direktifi'nin (*Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society*) 6. maddesi; telif hakkı sahiplerinin, ihlallere karşı haklarını "teknolojik önlemler" vasıtasıyla (*technological measures*) korumasına imkan veren ve bu türden önlemlerin işleyişini bozan eylemlere (*circumvention*) karşı üye devletlere, hak sahipleri için hukuki koruma sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Ancak söz konusu Direktifte, DVD bölge kodlarına ilişkin bir düzenleme, örneğin bölge kodlarının birer "teknolojik önlem" olup olmadığı veya bölge kodlarının işleyişine müdahalenin bir telif hakkı ihlaline yol açıp açmayacağı vs. bulunmamaktadır.

⁷¹ Belirtmek gerekir ki sinema salonu işletmecilerinin uğrayacağı gelir kaybı, doğrudan film şirketlerinin elde edeceği gişe hasılatını etkileyecektir. Aynı zamanda filmin sinemalarda gösterimi, daha sonra piyasaya çıkacak olan DVD'sinin kapısını açacaktır. Sinema filmlerinin ticari amaçla dağıtım pazarının işleyişine göre sinema filmleri, film şirketleri tarafından üretildikten sonra dağıtım şirketleri tarafından, izleyicilere gösterimi yapılmasını teminen sinema

salonlarının kapanmasını ve orada çalışan işçilerin işleri kaybetmelerini de önlendiğini savunmuştur.⁷²

Gerçekten de DVD'ler üzerinde telif haklarına sahip olmaları sonucu, film şirketlerinin veya temsilcilerinin izni olmaksızın bir DVD'nin bir ülkeye ilk kez ihraç edilmesi⁷³ bir telif hakkı ihlali olup, hukuki ve/veya cezai sorumluluğa sebep olabilir. Bu bağlamda 1. bölge DVD'leri kişisel amaçla temin ederek, film şirketlerinin veya yerel dağıtım şirketinin iznini olmaksızın kiraya veren Almanya'da bir mağaza, telif hakkı ihlali dolayısıyla mahkum edilmiştir.⁷⁴

Ancak üretimin ve yaratıcılığın ödüllendirilmesi, yeni üretimin teşviki ve sürdürülmesi için fikri mülkiyet haklarının, bu arada telif hakkının korunmasına sıcak bakılsa da bu hakların kullanım biçimi rekabetin kısıtlanması sonucunu doğurabilmektedir.⁷⁵ Bu nedenle fikri mülkiyet haklarının, hakkın verdiği asıl korumanın (*specific subject matter*)⁷⁶ dışına

salonu işletmecilerine ulaştırılmaktadır. Filmlerin gösteriminden elde edilen hasılat sinema salonu işletmecisi ile dağıtım şirketi arasında belli bir oranda (örneğin % 70'e % 30) paylaşılmaktadır. Dağıtım şirketi de kendi elde ettiği hasılatın yine bir kısmını (örneğin % 50) film şirketi ile paylaşmaktadır. Bu sisteme genel olarak "hasılat paylaşımı" (pursantaj) adı verilmektedir. Dolayısıyla sinema salonu işletmecilerinin elde edeceği gelirin düşmesi halinde bu durumdan doğrudan film şirketleri etkilenecek olduğundan, film şirketleri sinema salonu işletmecilerinin gelir kaybına uğramalarını önlemek istemektedirler. Daha fazla bilgi için bkz. Rekabet Kurulu'nun 07-19/192-63 sayılı ve 08.03.2007 tarihli Warner Bros kararı, s.7 vd; 10-44/765-248 sayılı ve 17.06.2010 tarihli United International Pictures (UIP) kararı, s.4.

⁷² Bu açıklama MPAA'nın resmi internet sitesinden alınmıştır. Bkz.

<http://www.mpaa.org/DVD_FAQ.asp>, Erişim Tarihi: 17.01.2010.

⁷³ Avrupa Birliği Adalet Divanı ("Adalet Divanı") bir kararında, telif hakkının hak sahibine tanıdığı haklardan bir tanesinin de ürünü piyasaya ilk kez sürme hakkı (*the right to decide on the first placing of a work on the market*) olduğunu ifade etmiştir. *Joined Cases 55 and 57/80 Musik-Vertrieb Membran GmbH v GEMA [1981] ECR I 47*. Daha sonraki bir kararında da Adalet Divanı, bu hakkın üye devletlerin ulusal düzenlemeleri ile ortadan kaldırılamayacağını belirtmiştir. *Case 479/04 Laserdisken ApS v Kulturministeriet [2006] ECR I-8089*.

⁷⁴ HU, B. (2007), "Closed Borders and Open Secrets: Regional Lockout, the Film Industry, and Code-Free DVD Players", *Mediascape: Journal of Cinema and Media Studies*, UCLA, <http://www.tft.ucla.edu/mediascape/Spring06_ClosedBordersAndOpenSecrets.pdf>, Erişim Tarihi: 12.01.2010, s. 3.

⁷⁵ BELLAMY, C. ve CHILD, G. (2008), *European Community Law of Competition*, 6th Edition, Oxford University Press, Great Britain, s. 814.

⁷⁶ Adalet Divanı'na göre hakkın verdiği asıl korumanın amacı, hak sahibinin eseri üzerindeki manevi ve mali haklarının korunmasının sağlanmasıdır. Hak sahibi veya bir başkası tarafından, hak sahibinin manevi veya mali hakları için yasal olandan daha geniş bir korumanın yaratılmak istenmesi halinde bu davranışın etkilerinin incelenerek, hakkın sağladığı münhasırlık yetkisinin, münhasırlığın olmadığı alanlara teşmil edilip edilmediğinin ortaya çıkarılması gerekmektedir. *Joined Cases 92 and 326/92 Phil Collins v Intrat, and Patricia and Leif Emanuel Kraul v EMI Electrola [1993] ECR I-1985*.

çıkacak bir biçimde kullanılmaması gerekecek, aksi takdirde rekabet kuralları nezdinde incelenmesi gündeme gelebilecektir.⁷⁷

AB Komisyonu'nun rekabetten sorumlu eski üyesi Mario Monti; DVD fiyatlarının, ABD pazarına göre AB pazarında daha yüksek olduğu yolunda pek çok tüketicinin AB Komisyonu Rekabet Genel Müdürlüğü'ne (*DG COMP*) şikayette bulunmaları sonucu; film şirketleriyle görüşüldüğünü, film şirketlerinin telif hakkı savunmalarında bulunduğunu, ancak telif hakkıyla sağlanan hukuki korumadan daha geniş bir korumanın hedeflenmesi halinde, böyle bir uygulamanın fiyatların yapay olarak artırılmasına ya da tüketici tercihlerinin göz ardı edilmesine neden olabileceği sonucu buna izin verilmeyeceğini ifade etmiştir.⁷⁸

Avustralya Federal Mahkemesi'nin bir kararında, *Playstation*[®] oyun konsolundaki bölge kodunun bir çip (*chip*) takılmak suretiyle kaldırılarak farklı bölge kodunu taşıyan oyun DVD'lerinin çalışmasına imkan verilmesi eyleminin, oyun konsolu sahibinin telif hakkını ihlal edip etmediği tartışılmıştır. Mahkeme oyun DVD'lerindeki bölge kodlarının, telif hakkı ihlallerini önlemekle bir ilgisinin bulunmadığını bu yüzden de Avustralya Telif Hakkı Kanunu'nu (*Copyright Act 1968*) ihlal etmediğine karar vermiş ve söz konusu kanunun, tüketicilerin farklı bölge kodlu oyunları oynamasını yasaklamadığını, sadece bu oyunların hukuka aykırı bir şekilde kopyalamalarını ya da ticari olarak dağıtmalarını engellemeye çalıştığını belirtmiştir.⁷⁹ Bu kararında mahkeme, açık bir şekilde kopya koruması ile bölge kodu korumasını birbirinden farklı olarak değerlendirmiş, sadece kopya koruma sistemine yapılacak müdahalelerin telif hakkı ihlallerine yol açabileceğini belirtmiştir.^{80 81}

⁷⁷ Faull ve Nikpay 2007, s.1237.

⁷⁸ MONTI, M. (2001), "Content, Competition and Consumers: Innovation and Choice", Third European Competition Day, Stockholm, <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/01/275&format=PDF&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>>, Erişim Tarihi: 12.01.2010, s. 4.

⁷⁹ Bu kararın özeti için bkz. ACCC (2002), "Consumer Express July 2002",

<<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/815699>>, Erişim Tarihi: 11.01.2010, s. 1-2.

⁸⁰ Bu husus benzer şekilde üye devletlerde incelenmiş olsa da, bu incelemelerde kopya koruması ile bölge kodu koruması arasında bir ayırım yapılmamıştır. Örneğin konuyu inceleyen İngiliz Yüksek Mahkemesi (*High Court*) *Sony Computer Entertainment Inc. v Ball [2004] EWHC 1738 (Ch)* kararında, *Playstation2*[®]lerde bulunan kopya koruma sisteminin, üretilen ve pazarlanan bir çip suretiyle etkisiz hale getirilmesini Sony'nin telif haklarının ihlali olarak değerlendirmiştir. Bu kararın bir değerlendirmesi için bkz. MACCULLOCH, A. (2005), "Game Over: the 'Region Lock' in Video Games", *European Intellectual Property Review*, No:27(5), s.176-183. Aynı mahkeme *Sony Computer Entertainment Inc. v Owen [2002] EWHC 45 (Ch); [2002] E.C.D.R. 27 (Ch D)* kararında da, oyun konsollarındaki bölge kodu ve kopya koruma sistemlerinin bir çip suretiyle etkisiz hale getirilmesi sonucu, oyunların yasadışı kopyalarının çalıştırılabilir hale geleceğini, bunun yasadışı kopyaların artmasına yol açacağını, bu hususu davalıların da bildiğini belirtmiş ve

İtalyan Bolzano Ceza Mahkemesi bir kararında, bir çip suretiyle *Playstation2*[®] oyun konsollarının işleyişine müdahale edilmesi eyleminin Sony'nin telif haklarını ihlal etmediğini, bu eylem sonucu ilgili pazarda tekeli rekabetin (*monopolistic competition*) dahi önlenebileceğini ve söz konusu cihazın kullanım oranının artabileceğini belirtmiş; aksi takdirde bu durumun “*Fiat*'ın, ürettiği ve sattığı otomobilleri Avrupalı olmayan sürücüler tarafından veya Avrupa şehirlerinin dışında kullanılmasını yasaklaması” kadar “saçma” olduğunu kaydetmiştir.^{82 83}

Bu kararlar, DVD bölge kodu koruması için de emsal teşkil edebilecek nitelikte olmasından dolayı önem taşımaktadır. Oyun DVD'leri ve oyun

bu eylemi hukuka aykırı olarak nitelendirmiştir. Bu kararın bir değerlendirmesi için bkz. ROBINSON, A. (2002), “‘Mod chipped’ despatched with Additional Damages”, *Entertainment Law Review*, No:13(4), s.83-86. Ancak aynı eylem, İspanya’da, telif hakkı kanununda bu konuda net bir hüküm olmadığından dolayı, bir telif hakkı ihlali olarak değerlendirilmemiş ve hukuka aykırı olarak nitelendirilmemiştir. BELL, I. (2004), “Console Mod-chips Ruled Legal in Spain”, *Digital Trends* 29.04.2004, <<http://www.digitaltrends.com/gaming/console-mod-chips-ruled-legal-in-spain/>>, Erişim Tarihi: 23.01.2011.

⁸¹ Belirtmek gerekir ki Amerikan hukukunda gerek kopya koruma gerek bölge kodu koruma sistemlerinin işleyişine yapılacak müdahaleler *Digital Millennium Copyright Act 1998* uyarınca birer telif hakkı ihlali olarak değerlendirilmektedir. Amerikan 2. Bölge Mahkemesi (*US District Court, 2nd Circuit*) *Sony Computer Entertainment America Inc. v GameMasters 87 F. Supp. 2d 976 (N.D. Cal. 1999)* kararında *Playstation*[®] oyun konsolunda bulunan bölge kodu korumasının bir çip suretiyle etkisiz hale getirilmesi eyleminin, söz konusu Kanun uyarınca bir telif hakkı ihlali olduğunu doğrulamıştır. Bu kararın bir değerlendirmesi için bkz. ROTCHILD, J. (2005), “Economic Analysis of Technological Protection Measures”, *Oregon Law Review*, No: 84, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=742864>, Erişim Tarihi: 06.02.2011, s. 509.

⁸² SMITH, T. (2004), “Italian court rules mod chips legal”, *The Register* 24 January 2004, <http://www.theregister.co.uk/2004/01/24/italian_court_rules_mod_chips/>, Erişim tarihi: 12.02.2011.

Kararı inceleyen Arezzo, mahkemenin tespitleri sonucu Sony'nin pazarlama stratejisinin kopya ve bölge kodu korumaları suretiyle oyun DVDleri pazarını kendi oyun konsolu pazarına bağlama (tying) olduğunu, bu şekilde de tüketici talebini artırmak amacıyla ucuza (bazen maliyetini dahi karşılamadığı halde) sattığı oyun konsollarından uğradığı zararı, lisanslı oyun DVD'lerinin görece yüksek fiyatları sonucu elde ettiği kardan sübvansе ettiğini ifade etmiş, ancak bu kararın ceza hukuku açısından alındığını, böylece bir rekabet soruşturması olmadığından dolayı daha ayrıntılı bir değerlendirme yapılmadığını vurgulamıştır. AREZZO, E. (2009), “Video Games and Consoles between Copyright and Technical Protection Measures”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, No: 40(1), s. 83-84.

⁸³ Belirtmek gerekir ki Amerikan hukukunda gerek kopya koruma gerek bölge kodu koruma sistemlerinin işleyişine yapılacak müdahaleler *Digital Millennium Copyright Act 1998* uyarınca birer telif hakkı ihlali olarak değerlendirilmektedir. Amerikan 2. Bölge Mahkemesi (*US District Court, 2nd Circuit*) *Sony Computer Entertainment America Inc. v GameMasters 87 F. Supp. 2d 976 (N.D. Cal. 1999)* kararında *Playstation*[®] oyun konsolunda bulunan bölge kodu korumasının bir çip suretiyle etkisiz hale getirilmesi eyleminin, söz konusu Kanun uyarınca bir telif hakkı ihlali olduğunu doğrulamıştır. Bu kararın bir değerlendirmesi için bkz. ROTCHILD, J. (2005), “Economic Analysis of Technological Protection Measures”, *Oregon Law Review*, No: 84, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=742864>, Erişim Tarihi: 06.02.2011, s. 509.

konsolları için öngörülen bölge kodlarının, telif haklarını korumak için geliştirilmediği ve bu yüzden de telif hakkını koruyan kanunlar nezdinde himaye göremeyeceği göz önüne alınır, görsel içeriğe sahip DVD'ler ve oynatıcı cihazlar için öngörülen bölge kodu koruması için de (kopya koruması açısından olmasa da) yapılabilecek bir telif hakkı savunması ciddiye alınmamalıdır. Ayrıca oyun konsollarının aksine DVD oynatıcı cihazlar, yasadışı yollarla üretilmiş DVD'leri zaten herhalükarda çalıştırmakta olup, bölge kodunun böyle bir amaçla söz konusu cihazlarda bulunduğunu ileri sürmek *a priori* mümkün olmayacaktır.

Düşüncemize göre bölge kodu koruması, telif haklarının fikri mülkiyet hukukundan doğan hukuki koruma ve tekel yetkisi sınırlarının (münhasırlık), rekabet hukukunu ihlal edecek bir düzeye ulaştıran bir uygulamadır.⁸⁴ Bu sistem telif haklarını korumaktan ziyade *Hollywood* menşeli film şirketlerinin, filmlerinin başkaları tarafından başka bölgelerde gösterilerek 2009 sonu itibarıyla dünya çapında 29,9 milyar ABD Doları'na ulaşan⁸⁵ sinema filmleri üretimi pazarında kâr kayıplarına engel olmayı amaçlayan ve bölgeler arası yeniden satışları teknik olarak önleyerek DVD satışı pazarında fiyat ayrımcılığını güçlendiren yapay bir uygulamadır.⁸⁶

Hatta bölge kodu korumasının yasal olmayan DVD'leri azaltmak yerine, bunların artmasına sebep olabileceği de (*adverse effects*) düşünülebilir. Örneğin kendi oynatıcı cihazının bölge kodundan farklı bir bölge koduna sahip bir DVD'yi yasal yollardan satın alan bir tüketici, bu DVD'yi sahip olduğu oynatıcı cihazda çalıştıramaması ve bu cihazın bölge koduna sahip bir DVD'yi de piyasada bulamaması sonucu, aynı filmin yasa dışı kopyasını almak yolunda bir tercihe yönelebilir. Zira yasal olmayan DVD'lerde bölge kodunun olmaması, üstelik bu DVD'lerin fiyatlarının çok daha düşük olması sonucu tüketici bir

⁸⁴ “Eğer biz fikri mülkiyet haklarını öyle ya da böyle, bir şekilde ihlal edebilecek durumları engelleyecek gerekçesiyle, gerçekten ne için öngörüldüğünü tam olarak bilmeden tüm teknik önlemlere mutlak bir hukuki koruma sağlanmasına izin verirsek; fikri mülkiyet hakkı sahibinin haklarının korunması yerine, bu tür önlemlerin komşu piyasalarda rekabetin bozulması için kullanımının teşvik edilmesiyle karşılaşabiliriz.” Arezzo 2009, s. 95.

⁸⁵ MPAA (2010), *Theatrical Market Statistics*, <<http://www.mpa.org/Resources/091af5d6-faf7-4f58-9a8e-405466c1c5e5.pdf>>, Erişim Tarihi: 15.02.2011, s. 3.

⁸⁶ Amerikan Temyiz Mahkemesi'nin (*US Court of Appeals*) *Universal City Studios v Reimerdes* 273 F.3d 429 (2d Cir. 2001) kararına göre; yüksek pazar payına sahip *Hollywood* menşeli film şirketlerinden biri olan *Warner Bros Inc.*'in dünya çapında yıllık cirosu'nun %60'ını sinema filmlerinin gösterimlerinden elde edilen gelirler; kalan %40'ını ise DVD (ve önceki teknoloji olan VHS) satışları oluşturmaktadır. Bu rakamlar, film şirketlerinin DVD satışlarından elde ettiği gelirin, neredeyse söz konusu filmlerin sinemada gösteriminden elde ettikleri gelir (hasılat) kadar olduğunu göstermektedir.

homo economicus olarak, kendi faydasını ençoklaştırmak yoluna giderek yasal olmayan DVD'leri tercih edebilecektir.

Fikri mülkiyet haklarının henüz uluslararası yeknesak bir düzenlemeye tabi tutulamaması sonucu hak sahipleri, pazar paylaşımı yaparak ve farklı pazarlarda farklı fiyatlarla ürünlerini satarak bu durumdan yararlanabilmektedirler.⁸⁷ Zira fikri mülkiyet haklarının, hak sahiplerinin pazar paylaşımı hedeflerini kuvvetlendirmesi sonucu, mahkemeler hak sahiplerinin haklarını korumak ile tüketicilerin rekabetçi bir fiyattan ürünlere ulaşması arasında bir denge sağlamaya çalışmaktadırlar.⁸⁸

4. DVD BÖLGE KODU KORUMASIYLA BAĞLANTILI YASAL SORUNLAR

4.1. Pazar, Bölge ve Müşteri Paylaşımı

Teşebbüslerin faaliyet alanlarını belirleyerek aralarında pazar paylaşımı (*market sharing*) yapmaları çoğu zaman rekabeti kısıtlama amacı taşıdığından veya kısıtlama etkisine yol açtığından rekabet kuralları ile yasaklanmaktadır. Tek pazar entegrasyonu ve rekabete dayanan serbest pazar ekonomisinin benimsenmesi sonucu AB'nin en önemli hedeflerinden biri de üye devletlerden oluşan tek ve ortak bir pazar (*single market*) oluşturmak olduğu göz önüne alınırsa,⁸⁹ pazar paylaşımına yönelik anlaşma veya uyumlu eylem ya da teşebbüs birliği kararları bu hedefe ulaşmayı engelleyebilecektir. Zira bu türden anlaşmalar, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın temel amaçlarını

⁸⁷ VINELLI, R. (2009), "Bringing Down the Walls: How Technology Is Being Used to Thwart Parallel Importers Amid the International Confusion Concerning Exhaustion of Rights", *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, No: 17(1), s.102. Yazara göre dünya çapında fikri mülkiyet haklarının geliştirilmesi ve korunması hakkında çeşitli kurallar içeren TRIPS'in (*Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*) hazırlanması sırasında hakların tükenmesi ilkesi ve paralel ithalat konuları hakkında yeknesak bir düzenleme getirilmeye çalışılmış, ancak sonuç olarak bundan imtina edilerek, bu konu bilinçli bir şekilde kapsam dışında bırakılmıştır. Vinelli 2009, s.113.

⁸⁸ CRAMPES, C., ENCAOUA, D. ve HOLLANDER, A. (2005), "Competition and Intellectual Property in The European Union", <<http://idei.fr/doc/wp/2005/crampes.pdf>>, Erişim Tarihi: 18.01.2010, s.5.

⁸⁹ KILIAN, W. (2008), *Europäisches Wirtschaftsrecht*, 3. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, s. 79

boşa çıkarmakta ve ağır bir 101. madde (eski 81. madde)⁹⁰ ihlali oluşturmaktadır.⁹¹

Rakiplerin; müşterileri, sağlayıcıları, bölgeleri, ürünleri veya ticaret kanallarını paylaşmak konusunda uzlaşması pazar paylaşımı kapsamında değerlendirilmektedir.⁹² Pazar paylaşımı, rakip teşebbüsler arasındaki rekabetin ortadan kalkması, alıcı veya tüketicilerin ticaret ve seçim özgürlüğünün sınırlanması gibi son derece zararlı etkiler doğurmaktadır.⁹³ Sıklıkla görülen pazar paylaşımına yönelik anlaşmalar, fiyat anlaşmalarını güvence altına almak için fiyat kartellerine ek olarak yapılabilir de;⁹⁴ tüm kartel üyelerince ortak tek bir fiyatın belirlenmesi gibi zorlukları içermediği için fiyat anlaşmalarına göre daha etkin sonuçlar doğurabilmektedir.⁹⁵ Komisyon, bu tür davranışlar içine giren teşebbüslere karşı hassas bir yaklaşım sergilemekte ve genellikle de yüksek oranlarda ceza verme eğilimi göstermektedir.⁹⁶ Gerçekten de pazar paylaşımına yönelik anlaşmalara yüksek miktarlarda para cezaları verilmektedir.⁹⁷ Bu tür anlaşmaların muafiyet kapsamında değerlendirilmesi de güçtür.⁹⁸

DVD’ler için altı farklı bölgenin öngörülmüş olması, bu uygulamayı gerçekleştirenler tarafından sınırları tüm dünya olarak belirlenmiş ilgili coğrafi pazarın, daha küçük parçalara bölünerek birtakım amaçlara ulaşmak için

⁹⁰ Lizbon Antlaşması’nın yürürlüğe girdiği 01.12.2009 tarihinden itibaren Roma Antlaşması’nın ismi ‘Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’ (*The Treaty on the Functioning of the European Union*) olarak; benzer şekilde Avrupa Topluluğu Adalet Divanı’nın (ATAD) ismi de ‘Avrupa Birliği Adalet Divanı’ (“Adalet Divanı”) olarak değiştirilmiştir.

⁹¹ Bellamy ve Child 2008, s.342. Adalet Divanı bir kararında, İç Pazarın paylaşımı sonucunu doğurabilecek anlaşmalara karşı “özel ilgi” gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. *Case 56/65 Société Technique Minière v Maschinenbau Ulm [1976] ECR 235*.

⁹² KEKEVİ, H.G. (2008), *ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Kartellerle Mücadele*, Rekabet Kurumu Yayınları Lisansüstü Tez Serisi No: 15, Ankara, s.8.

⁹³ SANLI, K. C. (2000), *Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun’da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 3, Ankara, s.109.

⁹⁴ MESTMÄCKER, E. ve SCHWEITZER, H. (2004), *Europäisches Wettbewerbsrecht*, 2. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, s.304.

⁹⁵ WHISH, R. (2008), *Competition Law*, 6th Edition, Oxford University Press, Great Britain, s.513

⁹⁶ JONES, A. ve SUFRIN, B. (2010), *EC Competition Law: Text, Cases and Materials*, 4th Edition, Oxford University Press, Great Britain, s.811.

⁹⁷ Mestmäcker ve Schwitzer 2004, s.647; MONTI, G. (2007), *EC Competition Law*, Cambridge University Press, Great Britain, s.198. Pazar paylaşım anlaşmalarına karşı yüksek para cezaları verilen örnek Komisyon ve Adalet Divanı kararları için bkz. Whish 2008, s.514-516.

⁹⁸ RITTER, L. ve BRAUN, W.D. (2004), *European Competition Law: A Practitioner’s Guide*, 3rd Edition, Kluwer Law International, Great Britain, s.189; Bellamy ve Child 2008, s.346. AB rekabet hukukunda pazar paylaşımına yönelik anlaşmalara karşı, Amerikan antitrust hukukunun bir terminolojisi olan “*per se*” benzeri bir yaklaşım sergilenmektedir. Sanlı 2000, s.170.

paylaşılması ihtimalini akıllara getirmektedir. Ancak bu noktada DVD bölge kodu korumasının; *Hollywood* menşeli film şirketleri tarafından ticari faaliyet alanına rakip teşebbüslerin girişinin engellenmesi, paylaşımı yapılan pazarların bir kısmının bir teşebbüse diğer kısmının başka bir teşebbüse özgülenmesi, bu teşebbüslerin kendi pazarında tekeli fiyatlandırma (*monopoly pricing*) yaparak fiyatları rekabetçi düzeyin üzerine çekmesi ve kendilerine özgülenmemiş pazarlara satış yapmalarının yasaklanması vb. açısından bir rolü bulunmamakta, bu noktalar açısından bir rekabet ihlaline yol açtığı görülmemektedir.

DVD bölgelerinin kabul edilmesindeki temel amaç, farklı bölgelere dahil ülkelerde görülen farklı talep eğilimlerin bir sonucu olarak oluşacak tüketici rantlarından azami şekilde yararlanmaktır. Talebin fiyat esnekliğinin (*price elasticity of demand*) düşük olduğu pazarlarda yüksek fiyat; yüksek olduğu pazarlarda ise düşük fiyat uygulamak suretiyle fiyat ayrımcılığı yaparak, tüketici rantından azami şekilde faydalanabilmek amacıyla *Hollywood* menşeli film şirketleri, buna uygun olarak birbirinden farklı büyüklükteki ülke ekonomilerindeki kişi başına düşen milli gelirleri (*per capita income*) baz alarak dünyayı altı farklı bölgeye ayırmışlardır.⁹⁹ Unutmamak gerekir ki fiyat ayrımcılığının başarıya ulaşabilmesi için teşebbüslerin piyasayı farklı alt

⁹⁹ Dunt vd. 2001, s.8-9. Aynı kaynakta ABD ve Kanada'nın bulunduğu 1. bölgenin kişi başına düşen milli gelirinin 29.000 ABD Doları; İngiltere, Avrupa Birliği üyeleri ve Japonya'nın bulunduğu 2. bölgenin 20.000-24.000 ABD Doları; Endonezya, Malezya, Tayland vb. ülkelerin bulunduğu 3. bölgenin 6.700-8.100 ABD Doları; Avustralya ve Güney Amerika ülkelerinin bulunduğu 4. bölgenin 10.300 ABD Doları; Rusya, Hindistan ve Afrika ülkelerinin bulunduğu 5. bölgenin 1.700 ABD Doları; Çin'in bulunduğu 6. bölgenin ise 3.100 ABD Doları olduğu ifade edilmiştir. Ancak, gerek aynı kaynakta gerek farklı kaynaklarda sıkça rastlanan bir bilgi olarak, bölge 1 DVD'lerinin diğer bölgelere göre genellikle daha ucuz olması sonucu kişi başına düşen milli gelir sınıflandırması ile bölgelerin belirlendiği iddiası eksik kalacaktır. Zira bu taktirde bölge 1 DVD'lerin, dünya pazarındaki en yüksek fiyatlarla satılması gerekmektedir. Düşüncemize göre bu durumun nedeni, ABD pazarında arz edilen DVD sayısının diğer ülkelere göre fazla olması ve film şirketleri arasında etkin bir rekabetin (*effective competition*) bulunmasıdır. Farklı pazar paylarına sahip birçok film şirketinin ABD pazarında faaliyet gösteriyor olması sonucu düşük pazar payına sahip film şirketleri, yüksek pazar paylarına sahip film şirketleri ile rekabet etme noktasında DVD'lerin fiyatlarını aşağı çekerek, tüketicinin kendi ürünlerini tercih etmesini sağlayabileceklerdir. Çok sayıda DVD'nin bulunması sonucu geniş bir ürün yelpazesine karşılaştıran tüketici için de, farklı film şirketlerinin çektiği fimler birbirine ikame olarak görebilecek, böylece DVD'ler, tüketici nezdinde talep esnekliği yüksek (*price elastic*) ürünler haline gelebilecektir. Ancak ABD pazarı dışında, genellikle ABD pazarında yüksek pazar payına sahip film şirketleri, kendilerine bağlı ya da bağımsız bir dağıtım şirketi aracılığıyla faaliyet gösterdiklerinden, ABD pazarındaki aksine rekabet baskısından uzak hale gelebileceklerdir. Dünya sinemasında *Hollywood*'un yadsınamaz rolü sonucu, birçok ülke için sinema filmleri sonuç olarak ithal nitelikte bir ürün olduğundan, yerli ürüne göre fiyatların yüksek olması imkan dahilindedir.

pazarlara (segmentlere) bölmesi ve bölgeler arasında gerçekleştirilecek paralel ithalatlara önlemleri gerekmektedir.¹⁰⁰

Ticari hayatta teşebbüsler, kendi kontrolünde bir dağıtım ağı kurarak dikey bütünleşik bir şekilde veya bağımsız bir teşebbüs ile dağıtım anlaşması yapmak suretiyle, ürettikleri ürünleri son tüketiciye ulaştırmaya çalışırlar. Özellikle uluslararası pazarlarda ürünlerinin dağıtımının sağlanmasını isteyen teşebbüsler ise, dikey bütünleşme yerine yerel dağıtım şirketlerinden yararlanmayı tercih edebilirler.¹⁰¹ DVD dağıtım pazarında ise *Hollywood* menşeli film şirketleri üretim ve dağıtım pazarında dikey bütünleşik bir şekilde faaliyet göstermekte ve çeşitli ülkelerde, kendilerine bağlı teşebbüsler aracılığıyla dağıtım kanallarını elinde tutmakta, kimi zaman küçük ölçekteki yerel dağıtıcılara yayma ve çoğaltma haklarını lisans yoluyla vermektedirler.¹⁰²

ABD filmlerinin ve DVD'lerinin AB pazarına dağıtılması; genellikle yüksek pazar payına sahip *Hollywood* menşeli film şirketlerinin, AB ülkelerindeki yavru şirketleri (*subsidiary*);¹⁰³ bazen yüksek pazar payına sahip *Hollywood* menşeli film şirketleri ile AB ülkelerindeki dağıtım şirketlerinin kurduğu ortak girişimler (*joint ventures*) ve nispeten daha düşük pazar payına

¹⁰⁰ Vinelli 2009, s. 109.

¹⁰¹ Dikey anlaşmaların teşebbüslere faydaları için bkz. KORAH, V. ve O'SULLIVAN, D. (2002), *Distribution Agreements Under the EC Competition Rules*, Hart Publishing, Oxford, s.27-38; Whish 2008, s.616-618. Dikey anlaşmaların Avrupa İç Pazar'ında bütünleşmenin önünde bir engel oluşturabileceğine dair Komisyon görüşü ve AB'de dikey anlaşmaların ele alınışı hakkında daha fazla bilgi için bkz. ILICAK, A. (2009), "ABD ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Dikey Anlaşmaların İktisadi Analizi", K.C. Sanlı (der.), *Rekabet Hukuku ve Dikey Anlaşmalar*, XII Levha Yayınları, İstanbul içinde s. 61-69.

¹⁰² Örneğin yüksek pazar payına sahip bir *Hollywood* menşeli film şirketi olan *Warner Bros Entertainment Inc.*, DVD'lerini uluslararası pazarlarda dağıtmak üzere kendisine bağlı *Warner Home Video* ile dikey bütünleşik şekilde faaliyet göstermektedir. Benzer şekilde *Twentieth Century Fox Film Corporation*, *Twentieth Century Fox Home Entertainment Video* ile; *Paramount Pictures Corporation*, *Paramount Home Entertainment* ile; *Sony Pictures Entertainment Inc.*, *Sony Pictures Home Entertainment* ile dikey bütünleşik şekilde faaliyet göstermektedirler.

¹⁰³ Örneğin *Warner Bros Entertainment Inc.*'in yavru şirketi ve *Warner Bros Home Video*'nun İngiltere şubesi olan *Warner Bros Home Entertainment UK Ltd.*, AB pazarına film ve DVD dağıtımını gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda bu teşebbüs, farklı coğrafi pazarlarda bulunan dağıtım şirketlerine DVD'lerin yayma ve çoğaltma haklarını da lisans yoluyla devretme hakkına sahiptir. Bu doğrultuda Türkiye pazarında faaliyet gösteren ve %99 hissesi *Warner Bros Entertainment Inc.*'e ait olan *Warner Bros (Türkiye) Film ve Video Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, *Warner Bros Home Entertainment UK Ltd.* ile distribütörlük anlaşması imzalayarak *Warner Bros Entertainment Inc.*'e (ve onun dağıttığı diğer film şirketlerine) ait filmlerin Türkiye haklarını satın almıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Rekabet Kurulu'nun 07-19/192-63 sayı ve 08.03.2007 tarihli *Warner Bros* kararı, s. 14.

sahip film şirketlerinin¹⁰⁴ filmlerinin dağıtımını ise adı geçen yavru şirketler veya ortak girişimler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. 2003 yılı itibarıyla 300'e yakın küçük ölçekli yerel DVD dağıtım şirketinin bulunduğu Avrupa İç Pazarı'nda, herhangi bir *Hollywood* menşeli film şirketiyle özel anlaşması bulunmayan büyük bir dağıtım şirketi bulunmamaktadır.¹⁰⁵

Bu bilgiler ışığında DVD bölge kodu kısıtlamaların yol açtığı diğer bir yasal sorun da, dikey anlaşmalarda yer alan pasif satışların¹⁰⁶ (*passive sales*) engellenmesine yönelik hükümleri yasaklayan (grup muafiyeti kapsamında çıkararak) rekabet hukuku kurallarının devre dışı bırakılmasıdır. Yerel dağıtım şirketlerinin, diğer dağıtım şirketlerine tayin edilmiş dağıtım bölgelerine aktif satış yapmalarının dikey anlaşmalar yoluyla kısıtlanabilmesi mümkün ise de pasif satış yapmalarının kısıtlanmasına izin verilmemekte,¹⁰⁷ zira pasif satış imkanlarının (paralel ithalata ek olarak), tüketicilerin istedikleri yerden ürün temin edebilme özgürlüğünün korunması açısından gerekli olduğu ileri sürülmektedir.^{108,109} DVD bölge kodları sonucu, bir dağıtım bölgesinde satışa

¹⁰⁴ Örneğin sinema filmi üretimi pazarında yüksek pazar payına sahip *Walt Disney Company*'nin yavru şirketi olan *Walt Disney Studios Home Entertainment*, aynı pazarda nispeten daha düşük pazar paylarına sahip *Touchstone Pictures*, *Miramax Films* ve *Hollywood Pictures* şirketlerinin filmlerini de dağıtmaktadır. Kaynak: <<http://corporate.disney.go.com/corporate/overview.html>>, Erişim Tarihi: 27.08.2010.

¹⁰⁵ LANGE, A. ve NEWMAN-BAUDAIS, S. (2003), *The Fragmented Universe of Film Distribution Companies in Europe*, European Audiovisual Observatory, *Distribution of European Films Workshop*, 29-31 August 2003, <http://www.obs.coe.int/online_publication/expert/filmdistcompanies.pdf.en>, Erişim Tarihi: 29.07.2010, s. 7-9.

¹⁰⁶ Başka bir alıcının (dağıtım şirketi) bölgesindeki veya müşteri grubundaki müşterilerden gelen ve alıcının aktif çabaları neticesi olmayan talepleri karşılamak, malın teslimatı müşterinin adresine götürülerek yapılsa dahi "pasif satış" anlamına gelmekte; medya aracılığıyla ile yapılan genel nitelikli reklamlar veya promosyonlar, internet aracılığıyla yapılan satışlar "pasif satış" olarak değerlendirilmektedir. Rekabet Kurumu 2010, s.75. AB Komisyonu'nun aktif satış ve pasif satış yorumu için bkz. EUROPEAN COMMISSION (2010), *Guidelines on Vertical Restraints*, OJ C 130/01 (19.05.2010), <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:0411:FIN:EN:PDF>>, Erişim Tarihi: 25.08.2010, prg. 51.

¹⁰⁷ Yakın tarihli bir kararında Adalet Divanı; oyun konsolu ve oyun DVD'leri üreticisi olan Nintendo'nun, Avrupa İç Pazarı'nda faaliyet gösteren 7 distribütörü ile aralarındaki dağıtım anlaşmalarının "münhasır dağıtım sistemi" öngördüğünü, söz konusu anlaşmalarda dağıtım bölgeleri arası aktif satışların yasaklanmasına ek olarak pasif satışların da *de facto* yasaklanması konusunda üretici ve distribütörler arasında irade uyumu (*concurrence of wills*) bulunduğunu kaydetmiş ve bunun da 101. maddeye aykırı olduğuna karar vermiştir. *Case 260/09 Activision Blizzard Germany GmbH v Commission [2011]* (henüz yayımlanmamıştır)

¹⁰⁸ Bellamy ve Child 2008, s.439. Burada kastedilen pasif perakende satış (*retail sale*) olup, pasif toptan satışların (*wholesale*) kısıtlanması, dikey anlaşmayı grup muafiyeti kapsamı dışına çıkarmamaktadır. Bkz. 330/2010 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tüzüğü, madde 4b(ii) (*Commission Regulation (EU) 330/2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty*

sunulan bir DVD'nin başka bir dağıtım bölgesine satışı, dağıtım bölgelerinin farklı bölge koduna dahil edilmiş ülkelerde olması halinde, kısıtlanabilecektir.

Örneğin Avrupa İç Pazarı sınırları içerisinde bulunan 2. bölgeye dahil Tallinn'de (Estonya) bulunan bir dağıtım şirketine ait DVD'lerin bölge kodunun (Estonya'nın 5. bölgeye dahil olması sonucu) 5 olması ve hemen yakınında yine Avrupa İç Pazarı sınırları içerisinde bulunan 2. bölgeye dahil Helsinki'de (Finlandiya) bulunan başka bir dağıtım şirketine ait DVD'lerin de bölge kodunun 2 olması sonucu, bölge kodu kısıtlamalarının tüketici tercihleri üzerindeki etkisi yüzünden Tallinn'deki teşebbüsün Helsinki'nin dahil olduğu dağıtım bölgesinden gelebilecek pasif satışlardan *de facto* mahrum kalması muhtemeldir. Bölge kodu kısıtlamalarının olmadığı alelade bir ürün için ise (örneğin taşınabilir flash bellek) 5. bölgeden, 2. bölgeye pasif satış yoluyla satılması halinde benzer bir teknik kısıtlama söz konusu olmayabilecektir.

Bu bağlamda bölge kodu koruması film şirketlerine, DVD'lerin dağıtım konusunda coğrafi kontrol imkanı veren bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır. Zira film şirketlerinin savunmalarında, bölge kodu sayesinde filmlerin dünyanın farklı yerlerinde farklı tarihlerde dağıtımının sağlandığı ifade edildiğine göre bölge kodu, film şirketlerine dünya çapında bir coğrafi kontrol imkanı vermektedir. Bu imkan doğrultusunda film şirketleri pazarı bölerek, farklı pazarlardaki farklı talep eğilimlerinden azami şekilde yararlanmaya yönelik uygulamalar içerisine girmişler ve DVD bölge kodlarını da geliştirerek bu uygulamayı daha sağlam hale getirmişlerdir. Ekonomik açıdan bakıldığında pazar paylaşımının oluşumunu kolaylaştıran bir husus da, serbest ticaretin kısıtlanarak paralel ithalatın engellenmesidir.

4.2. Serbest Ticaretin Kısıtlanması

AB'nin kuruluş nedenlerinden biri de, *inter alia*, üye devletler arasında malların serbest dolaşımını sağlamak ve gümrük vergisi, kota vb. uygulamalar ile Topluluk içi ticaretin kısıtlanmasının önüne geçebilmektir.¹⁰⁹ Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 34. maddesinde (eski 28. madde) üye devletler arası ihracatta, 35. maddesinde (eski 29. madde) ise üye devletler arası ithalatta miktar kısıtlamaları veya eş etkili önlemler yasaklanarak, Topluluk sınırları içerisinde serbest ticaretin güvence altına alınmasına

on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices).

¹⁰⁹ "Aktif satış ve pasif satış ayrımı, Komisyon'un dikey anlaşmaların yararları (bedavacılık sorunun ortadan kalkması) ile potansiyel zararlarını (yüksek fiyatlar) dengeleyebilmesi açısından yaratıcı bir yöntemdir." Monti 2007, s. 364.

¹¹⁰ Üye devletler arası serbest ticaretin kısıtlanmamasının önemi için bkz. Mestmäcker ve Schwitzer 2004, s. 129.

çalışılmıştır. Ancak 36. madde (eski 30. madde) ile üye devletlerin, keyfi bir ayrımcılık veya örtülü bir kısıtlama aracı olmadığı sürece, ithalatta ve ihracatta miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemlerinin istisnalarından biri olarak “fikri ve sınaî mülkiyet haklarının korunması” gerekçesini göstermelerine izin verilmiştir.

Zira fikri mülkiyet hakları ile hak sahibine belli konularda münhasırlık tanınmasıyla birlikte serbest ticaretin önünde bazı engellerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Fikri mülkiyet hakları için ulusallık prensibinin öngörülmüş olması sonucu, Topluluk sınırları içerisinde birtakım ulusal sınırların yaratılarak pazar paylaşımı yapılmasına Adalet Divanı sessiz kalmamış ve bu durumun önlenmesi için fikri mülkiyet haklarının varlığı (*existence*) ile kullanılış biçimlerini (*exercise*) birbirinden ayrı olarak değerlendirmiştir.^{111 112}

Consten Grundig kararında Adalet Divanı, fikri mülkiyet haklarının esasen Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın 345. maddesiyle¹¹³ (eski 295. madde) güvence altına alındığını ve 36. maddeyle de, keyfi bir ayrımcılık yapılmadığı ve kötüye kullanılmadığı taktirde, malların serbest dolaşımı ilkesinin bir istisnasını oluşturduğunu vurgulamış, ancak bu hakların kullanılış biçiminin 101. ve 102. madde (eski 81 ve 82. maddeler) ışığında incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹¹⁴ Böylece bizzat bu hakların varlığının serbest ticaretin kısıtlanmasına yol açmadığının, ancak hakların kullanılış biçiminin serbest ticaretin kısıtlanması sonucunu doğurabileceğinin altı çizilmiştir.¹¹⁵ Daha sonraki kararlarında Adalet Divanı’nın, fikri hakların yenilikleri ve yaratıcılığı artıran rolünün farkına vararak, ekonomik analize

¹¹¹ CRAIG, P. ve DE BURCA, G. (2003), *EU Law Texts Cases and Materials*, 3rd Edition, Oxford University Press, Great Britain, s.1028; McCORMICK J. (1999), *The European Union Politics and Policies*, 2nd Edition, Westview Press, London, s.2; Ritter ve Braun 2004, s.732. Adalet Divanı’nın fikri mülkiyet haklarının varlığı ile kullanılış biçimleri şeklinde bir ayırım benimsemesi eleştiren Jones ve Sufrin bu hakların, sahiplerine üçüncü kişilerin ihlallerini önleme imkanı tanıdıklarını, ancak AB rekabet hukukunun bu tür hak ihlallerini önlemek açısından hak sahibinin yetkilerini kısıtlaması halinde, hakların varlığının da bir anlamının kalmayacağını altını çizmiştir. Jones ve Sufrin 2010, s.714, dn. 33.

¹¹² Esasen Adalet Divanı’nın fikri mülkiyet haklarına yaklaşımı zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. İlk önce hakların varlığı ile kullanılış biçimi arasında bir ayırım yaparak, kullanılış biçimi açısından rekabet hukuku kurallarına tabi olacağına dair kararlar vermiş, daha sonra hakkın verdiği asıl koruma (*specific subject matter*) doktriniyi benimseyerek hukuka uygun kullanım (*normal use*) ile sınırlarını aşarak kötüye kullanım (*misuse*) arasına bir çizgi çekmeye çalışmış, günümüzde ise son olarak “hakların tükenmesi” ilkesi uyarınca kararlar verme eğilimi göstermiştir. Govaere 1996, s.100-101.

¹¹³ Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın 345. maddesi, söz konusu Antlaşmanın üye devletlerdeki mülkiyet rejimine hiçbir şekilde halel getirmeyeceğini vurgulamıştır. Böylece Adalet Divanı, fikri mülkiyet haklarını da klasik mülkiyet hakları arasında zikretmiştir.

¹¹⁴ *Joined Cases 56 and 58/64 Consten and Grundig v Commission* [1966] ECR 299.

¹¹⁵ *Case 24/67 Parke Davis Co. v Probel and Centrafarm* [1968] ECR 55. Benzer bir karar için bkz. *Case 119/75 Terrapin Ltd v Terranova Industrie C. A. Kapferer and Co* [1976] ECR 1039.

yöneldiği ve daha çok fikri mülkiyet haklarının korunması yönünde kararlar verdiği ifade edilmektedir.¹¹⁶

Bu noktada DVD bölge kodu koruması; fikri mülkiyet haklarının, ortak pazarın bölümlere ayrılması suretiyle keyfi bir ayrımcılık yapılacak şekilde kullanılmasına güzel bir örnektir. Örneğin 01.05.2004 tarihinden itibaren Letonya, Litvanya ve Estonya'nın, AB'ye üye devlet haline gelerek Topluluk sınırları içerisine dahil olmasına rağmen, daha önceden 5. bölgeye dahil edilmiş olması, diğer üye devletler tarafından 2. bölge DVD'lerin söz konusu ülkelere satışının önüne geçilmesi sonucunu doğurduğundan malların serbest dolaşımı ilkesine ciddi bir aykırılık teşkil etmektedir.

DVD'lerin Topluluk sınırları içerisinde serbest dolaşım ilkesinden yararlanacağına kabul edilmiş olmasına rağmen¹¹⁷ bölge kodu koruması, tek pazar entegrasyonu hedefinin sağlanması ve malların serbest dolaşımı ilkesinin hayata geçirilmesini engellemekte, bunun sonucunda Topluluk içindeki tüm DVD'leri çalıştırabilmek için tüketicilerin ya bölgesiz cihaz kullanmaları ya da hem bölge 2, hem de bölge 5 koduyla donatılan iki farklı oynatıcı cihaz almaları gerekmektedir.¹¹⁸ Topluluk sınırları içinde tek pazar politikası, malların serbest dolaşımını ve buna bağlı olarak yapılan fiyat ayrımcılığının da ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir.¹¹⁹

Ancak Blu-Ray'ler için öngörülen bölgelerde söz konusu ülkeler, yukarıda şekil 7'den görüleceği üzere BDA tarafından diğer AB üyeleri ile aynı bölgeye (bölge 2\B) dahil edilmişlerdir. Düşüncemize göre bu durum, bölge kodu korumasından fayda sağlayan teşebbüslerin, mal ve hizmetlerin Avrupa İç Pazarı içerisinde serbestçe dolaşımı ilkesine ve tek pazar politikasına

¹¹⁶ Bellamy ve Child 2008, s.817; Crampes 2005, s.2. Ancak bu konuda karşıt görüşler de bulunmaktadır. Govaere'ye göre önceki yıllarda fikri mülkiyet haklarının amacı ve gerekliliği dikkate alınarak etkin bir şekilde korunmaları söz konusu iken günümüzde bu korumanın yerini, bu hakların diğer hukuk kurallarına (özellikle rekabet hukuku) uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının tespiti almıştır. Govaere 1996, s.1.

¹¹⁷ *Joined Cases 60 and 61/84 Cinéthèque v Fédération Nationale des Cinémas Français [1985] ECR 2605*. Bu kararda her ne kadar sinema filmlerinin video kaset versiyonları (VHS, Betamax vb.) ele alınmış ise de, DVD'leri de kapsayacak şekilde yorumlanması mümkündür.

¹¹⁸ HANSEN, H. S. (2004), "Hollywood puts 3 Baltic countries into a 'Second Class' of the European Union - or Hollywood does not recognize EU's single market from May First 2004", <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105673>, Erişim Tarihi: 26.10.2009, s. 2. Ancak görsel içeriğe sahip DVD üreticileri; Letonya, Litvanya ve Estonya'nın 5. bölgeden çıkarılarak 2. bölgeye dahil edilmesi yerine, İç Pazara hem bölge 2, hem de bölge 5'de çalışmak üzere (2 ayrı bölge koduna sahip) DVD'ler sürerek bu sorunu aşma eğilimi göstermektedirler. Dolayısıyla bir DVD'nin birden fazla bölge koduna sahip olması mümkün iken, oynatıcı cihazın ancak bir bölge koduna sahip olduğu (bölgesiz cihazlar müstesna) ortaya çıkmaktadır.

¹¹⁹ Cornish ve Llewelyn 2007, s.38.

aykırılıktan dolayı Komisyon ile Adalet Divanı tarafından verilebilecek ihlal kararlarının ve olası ağır para cezalarının ciddiyetinin farkına vardıklarına dair bir gelişme olup, serbest ticaretin kısıtlandığını zımnen kabul ettiklerini göstermektedir.

DVD bölge kodu koruması sonucu, kullanılmış (2. el) DVD satış pazarında da serbest ticaret kısıtlanmaktadır. Zira bu pazarda faaliyet göstermek isteyen bir satıcı, bölge kodu koruması sonucu alıcının sahip olduğu oynatıcı cihazın bölge koduna uygun bir DVD'yi tedarik etmek durumunda kalacaktır. Bölge kodu hakkında üreticiler ile tüketiciler arasındaki bilgi asimetrisi (*asymmetric information*) sorununun farkında olan alıcıların da farklı bölge kodlu DVD'leri almama eğilimi göstermeleri halinde bu pazarda faaliyet göstermek zorlaşacağından, bölge kodları serbest ticaretin önünde *de facto* bir engel oluşturacaktır.

4.3. Paralel İthalatın Engellenmesi

AB hukukunda ilk defa *Deutsche Grammophon* kararında¹²⁰ detaylı bir şekilde ortaya konularak telif hakkı için de uygulanabilir nitelikte olan¹²¹ ve fikri mülkiyet haklarının korunması ile serbest ticaret arasında bir denge kurmaya çalışılması sonucu ortaya çıkan¹²² “hakların tükenmesi ilkesi” (*exhaustion of rights*) ile bağlantılı bir kavram olan paralel ithalat; fikri mülkiyet hakkı sahibi veya onun izniyle bir başkası tarafından hakkın konusunu oluşturan malların, hak sahibinin bulunduğu ülkeye ek olarak başka bir ülkede piyasaya sürülmesi halinde, hak sahibinin iznine gerek olmaksızın bu ülkeden hak sahibinin bulunduğu ülkeye ithal edilmesidir.¹²³ Paralel ithalatı, normal ithalattan ayıran unsur fikri mülkiyet hakkı sahibinin, mallarının yetkili distribütör dışında başka biri tarafından başka bir ülkeye ithal edilmesini arzu etmemekle birlikte bu duruma katlanmasıdır.¹²⁴

¹²⁰ Case 78/70 *Deutsche Grammophon v Metro* [1971] ECR 48.7.

¹²¹ Bellamy ve Child 2008, s. 846; Ritter ve Braun 2004, s. 736.

¹²² GÜÇER, S. (2005), *Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Çerçevesinde Sınai Mülkiyet Hakları*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No:13, Ankara, s. 60.

¹²³ Cornish ve Llewelyn 2007, s. 48; KAYHAN, F. (2000), “Türk Marka Hukuku Açısından Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tükenmesi”, *FMR*, No:1(1), s. 51. Adalet Divanı bir kararında marka hakkı sahibinin rızası olmadan marka hakkı konusu malların Avrupa İç Pazarı'na (Avrupa Ekonomik Alanı'na) ilk kez sürülmesi halinde bunun marka hakkı ihlaline yol açacağını belirtmiş, somut olayda hak sahibinin rızasının örtülü olarak alındığına yönelik iddiaları reddederek bunun açık bir şekilde belirtilmesini gerektiğini ifade etmiş; söz konusu malların İç Pazar'a hak sahibinin açık veya belli şartlar altında örtülü rızası ile bir kez sürüldükten sonra ise marka hakkı savunmasıyla paralel ithalatının önlemeyeceğine hükmetmiştir. *Joined Cases 414 and 416/99 Zino Davidoff SA v A&G Imports Ltd and Levi Strauss & Co. v Tesco Stores Ltd* [2001] ECR I-8961.

¹²⁴ STOTHERS, C. (2007), *Parallel Trade in Europe: Intellectual Property, Competition and Regulatory Law*, Hart Publishing, Oxford, s. 2.

Paralel ithalatın olmadığı bir dünya düzeninde telif hakkı sahibi, hiçbir rekabet baskısı hissetmeksizin rakiplerinden ve müşterilerinden bağımsız olarak ürünün dağıtılması açısından bir pazarı istediği gibi bölerek farklı pazarlarda farklı fiyat politikaları uygulayabilir.¹²⁵ Aynı zamanda paralel ithalatın olmadığı bir durumda, teşebbüslerce yapılan pazar paylaşımı sonucu tüketiciler, sadece kendileri için öngörülen bölgedeki ürünleri almak durumunda kalacağından tüketicilerin seçme özgürlüğü de zedeleneyecektir.¹²⁶ Paralel ithalatın engellenmesiyle birlikte çeşit sayısının azalabileceği ve kalitenin düşebileceği de ileri sürülebilir. Örneğin 4. bölgeye dahil Avustralya’da 2000 yılının başında 720 adet görsel içeriğe sahip DVD piyasalarda bulunmakta iken, 1. bölgeye dahil ABD’de bu rakam 5000’dir.¹²⁷ Benzer şekilde 2. bölgeye göre, 1. bölge DVD’lerin sayısının daha fazla olduğu, daha erken piyasaya sürüldüğü ve daha fazla yan unsurları içerdiği belirtilmektedir.¹²⁸

Paralel ithalatın asıl önemi, ürünün piyasaya sunulduğu iki ülkede anlamlı bir fiyat farkının olduğu durumlarda yaşanmaktadır.¹²⁹ Bu durumda paralel ithalatçılar tarafından fiyatı ucuz olan ülkeden alınan mal, fiyatı pahalı olan ülkeye ithal edilebilecek,¹³⁰ böylece İç Pazar içerisinde yüksek fiyatlar varlığını devam ettiremeyeceklerdir.¹³¹ Dünyanın 6 farklı bölgeye ayrılarak bir bölgede yüksek, diğer bölgede ise düşük bir fiyat politikası öngörülmesi halinde bölgeler arası paralel ithalat gündeme gelecektir. 1. bölge DVD’lerin ortalama 15-20 ABD Doları, 4. bölge DVD’lerin ise ortalama 20-25 ABD Doları olduğu belirtilerek, 1. bölge DVD’lerin genellikle daha ucuz olduğu kaydedilmiştir.¹³² Benzer şekilde, DVD fiyatlarının ABD pazarına göre AB pazarında daha yüksek olduğu belirtilmektedir.¹³³

Sinema filmi sektöründe *Hollywood* menşeli film şirketlerinin çektikleri filmler, ilk önce ABD pazarında vizyona girmekte, daha sonra kademeli olarak

¹²⁵ JONES, R. (2000), “Parallel Imports & Intellectual Property Restraints: The Australian Competition&Consumer Commission’s Perspective”, United Nations Regional Seminar on Competition Law and Policy for Asia-Pacific, <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/255574>>, Erişim Tarihi: 11.01.2010, s. 4.

¹²⁶ Whish 2008, s.513; Vinelli 2009, s. 105.

¹²⁷ JONES, R. (2001), “Difficulties between the pro-competitive community and Intellectual Property”, Queensland Law Society Seminar, Barisbane, <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/256459>>, Erişim Tarihi: 09.01.2010, s. 9.

¹²⁸ Kaynak: <<http://www.moneysavingexpert.com/shopping/dvd-unlock>>, Erişim Tarihi: 17.08.2010

¹²⁹ Stothers 2007, s. 2; Vinelli 2009, s. 107; Güçer 2005, s. 70.

¹³⁰ Bkz. Rekabet Kurulu’nun 00-44/472-257 sayı ve 06.11.2000 tarihli Police, Sting ve Vogart kararı, s.11 vd.

¹³¹ Bellamy ve Child 2008, s. 43.

¹³² Sweeting 2001.

¹³³ Monti 2001, s. 4.

diđer űlkelere dađıtımı yapılmaktadır. Buna bađlı bir sonuç olarak bu filmlerin DVD'leri, ilk önce ABD pazarında satıřa sunulmaktadır, ancak bu sırada diđer űlkelerde bu filmler daha vizyona girmemiř ya da vizyondan henűz kalkmamıř olabilmektedir. ABD pazarı dıřında söz konusu filmlerin sinemalara dađıtımını yapan teřebbűslerin menfaatlerinin koruması için bölge kodu koruması, filmlerin henűz vizyona girmediđi veya vizyondan kalkmadıđı űlkelerdeki tűketicilerin, ABD pazarındaki 1. bölge DVD'leri ithal etmelerini önlemektedir.¹³⁴

Bu noktada bölge kodu korumasının, rekabet hukukunda dikey anlařmalarla engellenmesine izin verilmeyen bireysel paralel ithalatları dahi kısıtlayan bir etkisi olduđu grűlmektedir. Zira kullanıcıların oynatıcı cihazlarında çalıřmaması sonucu, farklı bölgelerden paralel ithalatları suretiyle farklı bölge koduna sahip DVD'lere gösterilen talep dűřűk kalacaktır. Yasadıřı kopyalanan DVD'lerin aksine, paralel ithalatla temin edilen DVD'ler yasal olarak űretilmiř olup, sadece o űlkeye yetkili olmayan bir dađıtıcı tarafından ihraç edilmiřtir.

Paralel ithalatın nlenilmesiyle film űirketleri, bu uygulama sonucu oluřan "gri piyasa"nın (*grey market*)¹³⁵ ortadan kaldırılmasını ve bölge kodu koruması ile yaratılan pazar paylařımının gűlendirilmesini hedeflemektedirler. Tamamen yasal yollardan temin edip kullanmak isteseler bile tűketiciler, gri piyasadan aldıkları farklı bölge koduna sahip DVD'leri alıřtıramayacaklardır. Bu űekilde *Hollywood* menřeli film űirketleri; tűketicilerin yalnızca her bölge için tasarladıkları perakende sistemden DVD'ler satın almasını, böylece paralel ithalat dahil farklı dađıtım kanallarından DVD'ler satın alamamalarını ngorműřlerdir.

Birleřik Krallık pazarında satılmak için *BBFC*'nin getirdiği ulusal standartlara aykırı olarak 1. bölge DVD'lerin paralel ithalat suretiyle temin edilip, ticari amaçlarla Birleřik Krallık pazarında satılması mahkumiyetle sonuçlanmıştır.¹³⁶ Bu durum bölge kodu korumasının, yař sınırlamalarıyla getirilen sosyal regűlasyonlarla da birleşmesi halinde DVD'lerin paralel ithalatı

¹³⁴ Hu 2007, s. 1.

¹³⁵ Bu piyasaya, gri piyasa adının verilmesinin nedeni űrűnlerin yasadıřı olmaması sonucu "siyah" olarak nitelendirilememesi ve bir kez piyasaya sűrűldűkten sonra fikri műlkiyet hakkı sahibinin rızası alınmadan piyasada alınıp satılması sonucu bir fikri műlkiyet hakkı ihlali olup olmadıđı ynűnde űphelerin olması nedeniyle de "beyaz" olarak nitelendirilememesi űzerine iki rengin karıřımı olan "gri" olarak nitelendirilmesidir. MURPHY, G. (2000), "Who's Wearing the Sunglasses Now?", *European Competition Law Review*, No: 21(1), s.1; Crampes vd 2005, s. 5.

¹³⁶ Hu 2007, s. 3.

önünde ne derece engellerin bulunduğunu göstermektedir.¹³⁷ Nitekim Avustralya Rekabet ve Tüketici Komisyonu (*Australian Competition and Consumer Commission, ACCC*) bölge kodu korumasını, film şirketlerinin veya dağıtım şirketlerinin bir bölgeye ihraç ettiği DVD'leri, başkaları tarafından paralel ithalatla aynı bölgeye sokulan DVD'lerin yaratacağı rekabet baskısından koruyan yapay bir piyasaya giriş engeli olarak nitelendirmiştir.¹³⁸

AB rekabet hukuku uygulamasında, paralel ithalatın engellenmesi amacına veya etkisine sahip teşebbüsler arası anlaşma veya uyumlu eylem ya da teşebbüs birliği kararı, üye devletler arası ticareti etkileyeceğinden 101. maddenin ihlali sonucunu doğuracaktır.¹³⁹ Zira baskın olan ekonomik teoriye göre İç Pazar'da verimliliği ve tüketici refahını artırıcı etkiler gösterdiği için, AB'de paralel ithalatlar hoş karşılanmaktadır ve Adalat Divanı ile Komisyon, paralel ithalatı kolaylaştıracak yönde birçok karara imza atmışlardır.^{140 141}

4.4. Haksız Rekabet

Haksız rekabet; farklı alanlarda farklı boyutları ve çok çeşitli türleri olduğundan dolayı, farklı hukuk sistemlerine göre birbiriyle aynı olmayan durumları ifade edebilmektedir. Ancak haksız rekabete ilişkin kuralların, serbest piyasa ekonomisinin temeli olan teşebbüsler arası serbest rekabette adilliğin korunmasını amaçladığı ve ticari hayatta kanunlar ve diğer yasal düzenlemeler

¹³⁷ Her ne kadar ticari amaçla yapılan paralel ithalatların, bireysel amaçla yapılan paralel ithalatlara göre birtakım kısıtlamalara tabi olduğu bir gerçek ise de, bölge kodlarından kaynaklanan kısıtlamaların, diğer mal ve hizmetlerin paralel ithalatına oranla görsel içeriğe sahip DVD'lerin ticari amaçla yapılan paralel ithalatlarını zorlaştırdığı açıktır.

¹³⁸ ACCC (2000), "Consumers in dark about DVD imports", <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/87605>>, Erişim Tarihi: 09.01.2010.

¹³⁹ Murphy 2000, s. 5. Nitekim Komisyon'un da görüşü bu yöndedir. Komisyon bir kararında bu hususu şu şekilde dile getirmiştir: "...the Commission clearly established that the implementation of anti-competitive practices, in the form of restrictions of parallel imports... would clearly contravene Community competition rules." (Paralel ithalatların engellenmesini öngören rekabete aykırı eylemlerin, Topluluk rekabet kurallarına açıkça bir ihlal oluşturduğu Komisyon tarafından net bir şekilde kabul edilmiştir.) *Case IV/35.733-VW [1998] OJ L 124/60, p.0060-0108.*

¹⁴⁰ SEVILLE, C. (2009), "Publication Review: 'Parallel Trade in Europe: Intellectual Property, Competition and Regulatory Law'", *European Intellectual Property Review*, No: 31(12), s. 636. Komisyon, paralel ithalatı kısıtlayıcı yönde davranışlarda bulunan teşebbüslere yüksek miktarlarda para cezası vermektedir. Bellamy ve Child 2008, s. 43.

¹⁴¹ Örneğin Adalet Divanı *United Brands* kararında söz konusu teşebbüsün, *inter alia*, Topluluk sınırları içerisinde farklı üye devletlerde, maliyet farklılığı (örneğin ulaşım maliyetleri, gümrük vergileri, iş gücü ücretleri, pazarlama maliyetleri, kur farkları, hatta "rekabetin yoğunluğu") bulunmamasına rağmen birbirinden farklı fiyatlar uyguladığını ve bir üye devletten diğerine yapılacak yeniden satışları da önlediği gerekçesiyle hakim durumunu kötüye kullandığına hükmetmiştir. *Case 27/76 United Brands Company v Commission [1978] ECR 207* Benzer bir karar için.

tarafından yasaklanan her türlü aldatıcı, yanıltıcı veya dürüst olmayan davranışların gerçekleştirilmesini önlemeye çalıştığı ileri sürülebilir.¹⁴²

DVD bölge kodu koruması, oynatıcı cihaz üreticisi teşebbüsler arasında haksız rekabete yol açmaktadır. Şöyle ki DVD bölge kodu koruması, görsel içeriğe sahip DVD üreticilerinin aksine tüketicilere herhangi bir fayda sağlamadığından dolayı tüketiciler tarafından forumlarda şikayet edilmekte,¹⁴³ bu durumdan haberdar olan tüketicilerin oynatıcı cihazlardaki tercihi ise genellikle bölgesiz cihazlar yolunda olmaktadır. Bu durum DVD oynatıcı cihaz üreticilerinin, bölgesiz cihaz üretmelerini teşvik etmektedir.¹⁴⁴ Ancak DVD formatını ve logosunu ürettikleri oynatıcı cihazda kullanabilmek için üreticiler, bu formatın ve logonun sahibi olan *FLLC* ile lisans sözleşmesi yapmak zorunda olduklarından lisans sözleşmesi ve ekleri gereği bölgesiz ya da çok-bölgeli cihaz üretememektedirler.

Bu noktada, her ne kadar bölgesiz cihaz üreten üreticilerin bu ürünleri yasal olarak DVD oynatıcı cihaz olarak nitelendirilemese bile, tüketici talebi sonucu bölgesiz ya da çok-bölgeli oynatıcı cihazların satışları artabilecektir. Nitekim bölgesiz oynatıcı cihazlar, Avrupa ve Asya pazarlarında ciddi bir taleple karşılaşmıştır.¹⁴⁵ Bu durum sözleşmesel bir zorunluluk sonucunda bölge koduyla donatılmış oynatıcı cihazlara gösterilen talebin azalmasına ve bu cihazların pazar paylarının azalmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla rakip teşebbüsler için de geçerli olan yasal veya sözleşmesel kurallara aykırı bir durum yaratılmaktadır.¹⁴⁶

İngiliz menşeli süpermarketler zinciri *Tesco* şirketinin genel müdürü, mağazalarında satılan bölgesiz cihazlarla ilgili soru sorulması karşısında bölge kodu uygulamasını “*gereksiz*” olarak nitelendirmiş; bunun “*serbest rekabetin ruhuna aykırı*” olduğunu ve “*muhtemel bir serbest ticaret kısıtlamasına*” yol açabileceğini belirterek, mağazalarında satıldığı günden beri bölgesiz cihazlara

¹⁴² SANDERS, A.K. (1997), *Unfair Competition Law*, Clarendon Press Oxford, USA, s.22. Ayrıca bkz. GOLDSTEIN, P. ve EDMUND W. K. (2003), *Unfair Competition, Trademark, Copyright, and Patent*, Foundation Press, New York, s.3 vd.

¹⁴³ Tüketicilerin bölge kodu koruması hakkında bazı düşünceleri ve tepkileri için bkz.

<<http://forums.about.com/ab-hometheater/messages/?lgnF=y&msg=448.1>>.

Erişim tarihi: 13.01.2010.

¹⁴⁴ 2001 yılı itibarıyla tüm dünya sınırları olarak belirlenen ilgili coğrafi pazarda, bölgesiz cihazların [televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar kastedilmektedir] pazar paylarının % 14 olduğu ifade edilmiştir. Smith 2001.

¹⁴⁵ Hu 2007, s. 3.

¹⁴⁶ Örneğin 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 57. maddesinin 1. fıkrasının 10. bendinde “*rakipler hakkında da cari olan kanun, nizamname, mukavele yahut mesleki veya mahalli adetlerle tayin edilmiş bulunan iş hayatı şartlarına riayet etmemek*” haksız rekabete yol açabilecek bir davranış olarak düzenlenmiştir.

büyük bir talebin gösterildiğinin altını çizmiştir.¹⁴⁷ Böylece lisans sözleşmesine uymayan üreticilerin, lisans sözleşmesine uyanlar ile rekabette haksız olarak daha avantajlı bir duruma geldikleri açıkça görülmektedir.

DVD bölge kodu korumasının; buna uygun olarak oynatıcı cihazlar üreten teşebbüslerin üretim maliyetlerini artırdığı, bunun da esasen arzu edilebilir bir durum olmadığı zira tüketicilere herhangi bir fayda sağlamadığı, bu nedenle bölge kodu korumasıyla donatılan oynatıcı cihazların tüketici nezdinde değerini azalttığı, halihazırda ciddi büyüklükteki bir tüketici kitlesinin bölgesiz oynatıcı cihaz ya da bölge kodunu kaldıran birtakım yazılımlar satın almak suretiyle ek bir maliyet ödedikleri, dolayısıyla bölge kodu kısıtlamaları sonucu hem oynatıcı cihaz üreticisi teşebbüslerin hem de tüketicilerin katlandıkları maliyetlerin dara kaybına (*deadweight loss*) ve toplumsal kaynakların israfına (*waste of social resources*) yol açtığı ileri sürülmüştür.¹⁴⁸

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bugüne kadar bu çalışmada ifade edilen yasal sorunlar açısından dünya çapında rekabet otoritelerinin herhangi bir rekabet ihlali tespit ettiklerine dair bir kararı veya bölge kodu korumasına ilişkin bir muafiyeti ya da mahkemelerin bu uygulamadan sorumluların mahkumiyetine ilişkin herhangi bir kararı bulunmamaktadır. Bu uygulamaya karşı doğrudan ilk tepki ACCC tarafından dile getirilmiştir. ACCC, DVD bölge kodu koruması uygulamasının ve Avustralya için 4. bölge kodunun tayin edilmesinin rekabete aykırı bir davranış olup olmadığı ve tüketicilerin tercihlerini sınırlayarak daha yüksek fiyat ödemelerine yol açıp açmadığı açısından Avustralya Ticaret Kanunu'na (Trade Practices Act 1974) uygunluğunu incelemiştir.

Basın duyurusunda; bölge kodu koruması vasıtasıyla rekabetin bulunduğu bazı dış ülke pazarlarından daha düşük bir fiyatla DVD ithalatının engellenerek, iç pazardaki tüketiciler için daha yüksek bir fiyat uygulamanın mümkün hale gelebileceğini belirterek tüketicileri bölge kodu koruması hakkında uyarılmış, ancak bu uygulamayı sona erdirecek herhangi bir karar almamıştır.¹⁴⁹ ACCC, bölge kodu koruma sisteminin geliştirilip uygulanması konusunda eğer görsel içeriğe sahip DVD üreticileri anlaşmışlar ise bunun rekabeti kısıtlayıcı bir eylem olabileceğini ve bu durumun Avustralya'nın yanı sıra, diğer ülkelerin rekabet kurallarını da ihlal edebileceğini, ancak Avustralya'nın yargı yetkisi dışında kalan uluslararası bölge kodu

¹⁴⁷ HARRISON, L. ve SMITH, T. (2000), "Tesco slams 'unnecessary' DVD zoning", The Register 21.02.2000, <http://www.theregister.co.uk/2000/02/21/tesco_slams_unnecessary_dvd_zoning/>, Erişim Tarihi: 14.01.2010.

¹⁴⁸ Dunt vd. 2001, s. 15.

¹⁴⁹ ACCC 2000.

uygulamasının önünde bazı engellerin bulunduğunu ve bu durumun Avustralya Federal Parlamentosu'na bildirileceğini kaydetmiştir.¹⁵⁰

DVD bölge kodu koruması ve bu korumayla ortaya çıkan sonuçlar 2000'li yılların başında AB'de inceleme konusu yapılmıştır. Konu ilk kez bir parlamenterin yazılı soru önergesi ile AB Komisyonu'na iletilerek dile getirilmiştir. Soru önergesinde; “Komisyon, DVD oynatıcı cihazların bilerek ve istenerek 6 farklı bölge ile kodlanarak DVD fiyatlarındaki serbest rekabetin kısıtlanması sonucunu doğurduğunun farkında mıdır?”, “Bu durum AB vatandaşlarının, dünyanın birçok bölgesinde satılmakta olan ucuz DVD'lerden faydalanamayacağı anlamına mı gelmektedir?”, “Komisyon bu rekabeti bozucu davranışın yasaklanması gerektiğini düşünmemekte midir?” ve “Rekabeti bozucu bu davranışın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için tüketicilerin bölge kodunu kaldıran uygulamalara yönelmesi ve üreticilerin buna misilleme olarak üretim garantisini hükümsüz kılması engellenmemeli midir?” olmak üzere farklı sorular yöneltilmiştir.¹⁵¹

Komisyon temsilcisi; bölge kodu korumasının film şirketlerinin filmleri üzerindeki telif haklarını korumalarını ve söz konusu filmlerin dünyanın farklı yerlerinde farklı tarihlerde gösterime sunmaya yönelik geleneksel uygulamalarını devam ettirmelerini sağlayan bir uygulama olduğunu, film şirketlerinin filmlerini dünyanın farklı yerlerinde farklı tarihlerde ve farklı fiyatlarla gösterime sunmasının telif hakkı kanunları ile koruma altında bulunduğunu, film şirketlerinden bir veya birkaçının hakim durumda olmadığı sürece bölge kodu koruması vasıtasıyla telif haklarının kullanılmasının bir per se rekabet ihlali olmadığını, bölge kodu korumasının ancak birkaç şirketin aralarında anlaşıp bu sistemi DVD'lere entegre ederek filmlerin gösterime sunulma zamanları ve fiyatları hakkında anlaşmaları halinde bir rekabet ihlali olabileceğini, son olarak telif hakkı ihlalleri sonucu film şirketlerinin milyarlarca dolar zarara uğradıkları ifade edildiğinden, üreticinin üretim garantisini hükümsüz kılmasında herhangi bir rekabeti bozucu unsurun bulunmadığını belirtmiştir.¹⁵²

Bu yanıtların üzerine aynı parlamenter, Komisyon'un bu tavrıyla rekabeti bozucu bu davranışı onayladığını vurgulayarak bölge kodunun, filmlerin farklı ülkelere dağıtımında telif haklarının korunmasını sağlayan bir uygulama olduğu kabul edilse dahi, DVD'ler bir kez dünyanın her yerinde piyasalara sunulduğu andan itibaren niçin daha sonra bölgesiz hale getirilerek üretilmediklerini sormuş ve bölge kodu korumasının temel amacının aslında

¹⁵⁰ Fitzsimmons 2001.

¹⁵¹ OJ 053 E, 20.02.2001, s. 0157 - 0158.

¹⁵² OJ 053 E, 20.02.2001, s. 0158 - 0159.

hakim durumdaki film şirketi\şirketlerinin kârlarını ençoklaştırmak olduğunu ifade etmiştir.¹⁵³ Bu soru üzerine aynı temsilci; bir DVD'nin bölge koduyla donatılması kararını tek tek film şirketlerinin verdiği, (Letonya, Litvanya ve Estonya'nın o tarihlerde üye devlet statüsünde olmaması sonucu) üye devletlerin tümü tek bir bölgede yer aldığından bölge kodu korumasının üye devletler arası serbest ticareti kısıtlamadığını, ancak bölge kodu sonucu AB sınırları içerisinde başka ülkelerden yapılacak paralel ithalatların engellenebileceğini, fikri mülkiyet haklarının paralel ithalatın engellenmesi sonucunu doğuracak şekilde kullanılması halinde bu duruma rekabet kurallarının sağlayabileceği çözümlerin sınırlı olduğunu belirterek, bölge kodu korumasını AB rekabet kuralları nezdinde değerlendirmeye geçmiştir.

Bu bağlamda, merkezleri AB sınırları içerisinde bulunmamasına rağmen Avrupa İç Pazarı'nda faaliyet gösteren teşebbüsler üzerinde de yargı yetkisine sahip olan¹⁵⁴ Komisyon tarafından yapılan önaraştırma kapsamında DVD'lerin bölge kodu korumasıyla donatılması kararını film şirketlerinin birbirinden bağımsız şekilde almasından dolayı bu eylemin 101. maddede düzenlenen teşebbüsler arası rekabeti kısıtlayıcı anlaşma veya uyumlu eylem kategorisine girmediğini; film şirketlerinden bir veya birkaçının ilgili pazarda (sinema filmleri yapımı pazarı, *feature films*) hakim durumda bulunmadıklarından dolayı bu eylemin 102. madde kapsamına da girmediğini; piyasaya sürüldükten bir süre sonra DVD'lerin bölgesiz hale getirilip getirilmeyeceğinin kararını ise telif hakkı sahibi film şirketlerinin verebileceğini ifade etmiştir.¹⁵⁵ Buna rağmen önaraştırma kapsamında DVD bölge kodu uygulaması hakkında Haziran 2001 tarihinde soruşturma başlatılmış,¹⁵⁶ ancak bu soruşturmanın sonuçları kamuoyuna duyurulmamıştır.

Konu ile ilgili bizzat görüşülen ve soruşturma kapsamında görev alan bir Komisyon yetkilisi; bölge kodu uygulamasıyla İç Pazarı alt pazarlara ayrılması ve paralel ithalatların önlenmesi açısından endişelerinin bulunduğunu, ancak soruşturma kapsamında iki farklı sorunla karşılaştıklarını, öncelikle soruşturma tarihi itibarıyla İç Pazar'ın tümünün tek bir bölgeden oluştuğundan

¹⁵³ OJ 103 E, 03.04.2001, s. 0138 - 0139.

¹⁵⁴ Ritter ve Braun 2004, s.73-74. Adalet Divanı *Wood Pulp I* kararında rekabet kurallarının; anlaşma veya uyumlu eylemin yapıldığı ya da teşebbüs birliği kararının alındığı fiziksel yerle sınırlı olarak uygulanması durumunda bunun AB rekabet kurallarının uygulanmaması konusunda AB dışı teşebbüslere bir çıkış noktası sağlayabileceğini ifade ettikten sonra dolayısıyla belirleyici faktörün, söz konusu ihlaller sonucu rekabete aykırı sonuçların görüldüğü coğrafi pazar olduğunu vurgulamış ve Komisyon'un, *inter alia*, ABD menşeli firmalar hakkında da yargı yetkisine sahip olduğuna hükmetmiştir. *Joined Cases 89, 104, 114, 116, 117, and 125-9/95 Ahlström Oy v Commission (Wood Pulp) [1988] ECR 519.3.*

¹⁵⁵ OJ 103 E, 03.04.2001, s. 0138 - 0139.

¹⁵⁶ OJ 137 E, 12.06.2003, s. 0034 - 0034.

dolayı asıl olarak AB ile ABD arasındaki ticaretin etkilenip etkilenmediğini incelediklerini, ancak Amazon gibi firmaların internet satışlarının önem kazanmasıyla birlikte bu durumun İç Pazar üzerindeki etkilerini araştırmayı pratikte çok zorlaştırdığını; ikinci olarak ise yine soruşturma tarihi itibarıyla Euro ve Amerikan Doları arası ciddi kur dalgalanmalarının yařandđını ve bu durumun sıklıca fiyat farklılıklarına yol açtığını, bu yüzden de bölge kodlarının rekabet karşıtı (*anti-competitive*) etkilerini ispatlamanın neredeyse imkansız olduğunu belirtmiş ve soruşturma sonucunun kamuoyuna duyurulmadığını doğrulamış, ancak şayet fiyatlarda ciddi farklılıklar ispat edilebilseydi, sektörde yaygın hale gelen (*industry-wide*) bu uygulamayı 101. madde kapsamında değerlendirmekten de memnun olacaklarını vurgulamıştır.¹⁵⁷

Her ne kadar bir rekabet ihlali tespit etmeden dosyayı kapatsa da Komisyon, sadece *Hollywood* menşeli film şirketleri açısından sınırlı bir değerlendirme yapmış ve bir teşebbüs birliği olarak nitelendirilebilecek *DVD Forum*'un bu uygulamayı yönlendirdiği hususunu göz ardı etmiştir. Zira bu uygulamanın çıkış noktasını *DVD Forum*'un aldığı kararların oluşturması ve bağlayıcı bir şekilde *FLLC* ve *CCA* ile imzalanan lisans sözleşmesi ve eklerinde bu kararlara yer verilerek oynatıcı cihaz üreticilerinin de bu uygulamayı benimsemek zorunda bırakılmaları, ortada tavsiye niteliğinde dahi olmayan bir teşebbüs birliği kararına işaret etmektedir.¹⁵⁸ Buna ek olarak, bölge kodu korumasının hararetili savunucularından biri olan *MPAA*'nin, tek başlarına karar aldıkları iddia edilen kendisine ye film şirketlerine etki edebilecek herhangi bir kararı olup olmadığı da incelenmemiştir. Yasal bir zorunluluk veya tekniğin de gerektirdiği bir uygulama olmamasına rağmen, *Hollywood* menşeli film şirketlerinin hemen hemen hepsi tarafından benimsenip aynı şekilde uygulanıyor olması akıllara, bir başka ihtimal olarak anlaşma veya uyumlu eylem ihtimalini de getirmektedir.¹⁵⁹ Son olarak Letonya, Litvanya ve Estonya'nın yeliği ile

¹⁵⁷ Kevin Coates, *DG COMP, Head of Unit, Communications Policy and Interinstitutional Relations* (Londra, 20.01.2011).

¹⁵⁸ Bu tespiti doğrulayabilecek başka bir husus da, bölge kodu kısıtlamalarından etkilenmeyerek görsel içeriğe sahip DVD'leri çalıştırabilen medya oynatıcı yazılımlardır. Yukarıda değinildiği üzere, bölge kodu seçim hakkı biterek bir bölgeye sabitlenen bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarda dahi bazı medya oynatıcı yazılımlar kullanmak suretiyle farklı bölge DVD'lerin çalıştırıldığı, ancak bazı medya oynatıcı yazılımların ise kullanıcıyı bölge kodu hatasıyla karşılaştırdığı olaya tekrar bakarsak, ikinci türden yazılımların üreticisi teşebbüslerin ikisinin de *DVD Forum*'a ye olması, buna karşın ilk türden bir yazılımın üreticisi teşebbüsün *DVD Forum*'un yesi olmaması, bölge kodu kullanma hususunda *DVD Forum*'un bir etkisinin olabileceğini düşündürmektedir.

¹⁵⁹ Gerçekten de DVD bölgeleri, farklı film şirketlerine göre farklı olarak belirlenmemiş, tüm film şirketleri için geçerli olarak yeknesak bir şekilde belirlenmiştir. Örneğin hiçbir *Hollywood* menşeli film şirketi, kendisi tarafından yapılan DVD ihracatlarında 2. bölgeye dahil Japonya'yı 1. bölgeye dahil etmemiştir. Yine aynı şekilde Güney Afrika'nın 2. bölgeye dahil edilerek, 5. bölgeye giren Afrika'nın geri kalanından soyutlanması ve bunun tüm film şirketleri tarafından benimsenmesi bir

birlikte Avrupa İç Pazarı'nın artık sadece tek bir bölgeden oluşmadığı hususunun da gözden geçirilmesi gerekmektedir.¹⁶⁰

Düşüncemize göre DVD bölge kodu uygulaması, rekabet kuralları karşısında piyasa kaynaklarının veya unsurlarının piyasa dışı kontrolü, paralel ithalatların zorlaştırılması, telif haklarının fikri mülkiyet hukukundan doğan koruma sınırlarının rekabet hukukunu ihlal edecek bir düzeye ulaşacak şekilde aşılması, tüketici tercihlerinin sınırlanması ve tüketici refahının azaltılması olarak değerlendirilmelidir. Böyle bir tespitin doğrulanması halinde bölge kodu koruması; rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran teşebbüsler arası bir anlaşma veya uyumlu eylem ya da teşebbüs birliği kararı olarak 101. madde altında incelenmelidir. Rekabeti engelleyici, bozucu ya da kısıtlayıcı bir anlaşma veya uyumlu eylem ya da teşebbüs birliği kararı olarak nitelendirilmesi halinde, bu tür uzlaşmaların (*collusion*) yaratabileceği olası ekonomik etkinliğin, rekabeti sınırlayıcı etkileriyle karşılaştırılarak bir değerlendirilme yapılmasını öngören 101 (3). madde kapsamında muafiyetten yararlanıp yararlanamayacağı incelendiğinde ise, söz konusu maddede topluca aranan¹⁶¹ “malların üretim veya dağıtımında iyileşmelerin ya da teknik veya ekonomik gelişmenin sağlanması”, “tüketicinin bu gelişmeden adil bir pay alması”, “rekabetin bu amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması” ve “ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması” şartlarından ilkinin gerçekleştiği iddia edilse bile (bkz. MPAA'nın iddiaları), bölge kodu korumasının diğer üç şartı taşıdığını, özellikle de ikinci şartı yerine getirdiğini ileri sürmek son derece güçtür.

Tüketiciler tarafından forumlarda sürekli şikayet edilen, tüketici tercihlerini kısıtlayan ve tüketicilerin kendisinden kurtulmak için birtakım maliyetlere katlanması sonucunu doğuran bölge kodu korumasından, 101 (3). madde kapsamında tüketicilerin yararlanması (adil bir pay alması, *a fair share*

uzlaşma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Dünya çapında 200'ü aşkın ülkenin bulunması ve bütün ülkelerin, her film şirketi tarafından yeknesak olarak altı farklı DVD bölgesine dahil edilmiş olması da bölge kodlarının film şirketleri tarafından birbirinden bağımsız olarak düşünüldüğü, bu konuda bir uzlaşmanın bulunmadığı iddiasını büyük ölçüde çürütmektedir.

¹⁶⁰ Bu husus, gerek 101. madde gerek 102. maddenin uygulama koşullarından biri olan üye devletlere arası ticarete etki etme (*effect on trade between member states*) koşulunun sağlanması açısından önem arz etmektedir. Şayet İç Pazar'ın sadece 2. bölge ülkeler ile sınırlı olması halinde, bu koşulun varlığı somut olayda nispeten daha zor tespit edilebilecekti ve büyük ihtimalle İç Pazar sınırlarına dahil olmayan komşu ülkelerden yapılacak ithalat ve ihracatlar açısından konuya yaklaşılabilirdi.

¹⁶¹ Bkz. EUROPEAN COMMISSION (2004), *Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty*, OJ C 101/08 (27.04.2004), <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:101:0097:0118:EN:PDF>>, Erişim Tarihi: 24.08.2010, prg. 34.

of the resulting benefit)¹⁶² düşüncemize göre hiçbir şekilde söz konusu değildir.¹⁶³ Benzer şekilde, bazı durumlarda toplam refahı veya etkinliği artırdığı gerekçesiyle rekabet yanlısı (*pro-competitive*) bir uygulama olarak da belirebilen fiyat ayrımcılığının,¹⁶⁴ bölge kodu koruması ile dünyanın altı farklı bölgeye ayrılması suretiyle *Hollywood* menşeli film şirketlerinin, talep eğilimlerindeki bölgeler arası farklılıklardan yararlanarak, filmlerinin dünya çapında elde ettiği gişe hasılatlarına ek olarak DVD'lerinden de elde edecekleri kârları azami şekilde artırmayı amaçlaması veya bu sonucu doğurması, maliyet farklılığına dayanmaması ve bölge kodlarının da tüketiciler arası yeniden satışları önlemek üzere kullanılması sonucu, somut olayda rekabet karşıtı etkilerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Ancak DVD bölge kodu korumasının, rekabet hukuku kurallarının uygulanması noktasında birtakım güçlükler barındırdığı görülmektedir. Bu bağlamda, hiçbir film şirketinin hakim durumda olmadığı düşünüldüğünde 102. madde uygulama alanı bulamayacak; film şirketleri arasında bir anlaşma ya

¹⁶² Bu ibare ile kastedilen, rekabetin kısıtlanması sonucu en azından tüketicinin uğradığı veya uğrayacağı zararı tazmin edebilecek bir iyileşmenin veya gelişmenin yaratılmış olmasıdır. Muafiyet talep edilen rekabet kısıtlanmasının, bundan etkilenen tüketicinin bakış açısına göre en azından nötr bir net etkiye sahip olması, bir başka deyişle rekabet kısıtlanması sonucu tüketicinin, mevcut durumundan daha kötü bir durumla karşılaşmaması gerekmektedir. Tüketiciler bu kısıtlamadan dolayı daha avantajsız bir duruma (*worse-off*) düştükleri takdirde, muafiyeti talep edilen rekabet kısıtlanması 101(3). maddenin kapsamını dışına çıkacaktır. *Ibid*, prg. 85.

¹⁶³ Bölge kodu korumasıyla donatılan bir oynatıcı cihaza sahip tüketici, farklı bölge kodlarına sahip DVD'leri de çalıştırabilmek için birtakım maliyetlere katlanacaktır. Birinci bölümde bahsedilen bilgiler ışığında, bu maliyetler ya farklı bir bölge koduyla donatılmış veya bölgesiz yeni bir oynatıcı cihaz satın almak sonucu geçiş maliyetleri (*switching costs*) ya da bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar için bölge kodunu kaldıran yazılımları; televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar için ise bölge kodunu kaldıran kodları satın almak sonucu ek maliyetler (*additional costs*) şeklinde ortaya çıkacaktır. Geçiş maliyetleri yeni alınacak bir oynatıcı cihazın maliyetine eşit olacak, hatta bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlarda, bilgisayarın konfigürasyonuna göre bağlantı şeklinin değişmesiyle birlikte (örneğin *IDE* bağlantıdan *SATA* bağlantıya bir yükseltme [*upgrade*] yapılması) buna uygun bilgisayar donanımı (örneğin bilgisayarın anakartının değişmesi) ve bağlantı kabloları gibi birtakım hususların hesaba katılmasıyla geçiş maliyetleri artabilecektir. Benzer şekilde televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar için de televizyona bağlantı şeklinin değişebilmesiyle birlikte (örneğin *SCART* bağlantıdan *HDMI* bağlantıya yükseltme yapılması) buna uygun bağlantı kabloları gibi yan unsurların hesaba katılmasıyla geçiş maliyetleri artabilecektir. Çalışmamızın hazırlandığı tarih itibarıyla bilgisayar tabanlı oynatıcı cihazlar için bölge kodunu kaldıran yazılımların fiyatları piyasada ortalama 30-50 ABD Doları; televizyon tabanlı oynatıcı cihazlar için bölge kodunu kaldıran kodların fiyatları ise 15-20 ABD Doları arasında değişmektedir. Bu bilgiler ışığında ve ücretsiz versiyonları ve kodları kullanmadığı sürece -ki bunları arayıp bulmaya yönelik çabaların yol açtığı işlem maliyetleri (*transaction costs*) ve harcanılan zamanın yol açtığı fırsat maliyetleri (*opportunity costs*) de hesaba katılırsa- yapacağı bir fayda-maliyet analizine (*cost-benefit analysis*) göre kararını verecek olan tüketici, herhalükarda belli bir maliyete katlanacaktır.

¹⁶⁴ Rekabet Kurumu 2010, s. 42.

da uyumlu eylemin ya da bir teşebbüs birliğinin kararının ispatlanamaması halinde de 101. madde uygulanamayacaktır. Aslında DVD bölge kodlarında söz konusu olan durum, rekabete aykırı bir uygulamanın çok sayıda teşebbüs tarafından benimsenip uygulanıyor olmasıdır. Söz konusu uygulama eğer tüm teşebbüslerce birbirinden bağımsız bir şekilde geliştirilmiş, başka bir deyişle bu uygulamanın doğuşu ve gelişimi sırasında teşebbüsler arası hiçbir uzlaşma meydana gelmemiş ise, söz konusu uygulama rekabet kuralları kapsamına girmeyecektir. Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere bölge kodları, tekniğin gerektirdiği zorunlu bir koşul olmamasına rağmen, tamamen aynı şekilde çok sayıda teşebbüs tarafından uygulanmaktadır ve DVD bölgeleri açısından tam bir yeknesaklık söz konusudur; ayrıca bölge kodları, bir teşebbüsün diğer bir teşebbüsten görerek kendisinin de kolayca uygulayabileceği bir husus değildir.¹⁶⁵

Böyle bir durumda başvurulabilecek en etkin yöntem, 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün¹⁶⁶ 17. maddesinde yer alan Komisyon'un rekabeti kısıtlayıcı uygulamaların görüldüğü belli bir piyasa hakkında sektör araştırması (*sector inquiry*) yapma yetkisidir. Bu sayede film şirketlerinden, oynatıcı cihaz üreticilerinden, MPAA'den ve diğer teşebbüs birliklerinden, DVD satan veya dağıtan teşebbüslerden, hatta bilgi teknolojileri uzmanlarından (*IT experts*) vs. bilgi toplayabilme yetkisine sahip Komisyon, aynı madde uyarınca bulgularını

¹⁶⁵ Bu konuyu somutlaştırmak gerekirse, hemen aşağıda da değinileceği üzere Komisyon'un 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü uyarınca ilaç sektörü hakkında gerçekleştirdiği sektör araştırmasının sonucunda tespit ettiği rekabeti kısıtlayıcı bir uygulama da, *inter alia*, araştırmacı ilaç şirketlerinin (*originators*) ürettikleri bir ilaç hakkında çok sayıda ve çoğu gereksiz yere patent başvurusu yapması (*patent thickets*), böylece patent korumasının sona ermesi sonucu söz konusu ilacı daha ucuza üreterek tüketiciye sunabilecek olan jenerik ilaç şirketlerinin (*generics*) piyasaya girişlerini geciktirmeleridir. EUROPEAN COMMISSION (2008), *Pharmaceutical Sector Inquiry, Preliminary Report*, DG Competition Staff Working Paper, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/preliminary_report.pdf>

Erişim Tarihi: 22.01.2011, s. 9-10. Bu örnekte araştırmacı ilaç şirketlerinin büyük bir kısmı söz konusu uygulamayı gerçekleştirmekte, ve bu uygulamalar da hakim durumun bulunmaması sonucu 102. madde; teşebbüsler arası bir anlaşma ya da uyumlu eylem veya bir teşebbüs birliği kararının ispatlanamaması sonucu 101. madde kapsamına girmemektedir, ancak söz konusu rapor sonucu bu uygulamaların sektörde rekabeti kısıtlayıcı ve tüketici refahını azaltıcı sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir. Bu uygulamayı başka bir ilaç şirketinden gören bir ilaç şirketi benzer bir yola kendisi de başvurabilir, ve böylece sektörde bu uygulama yaygın bir hale gelebilir; zira bir ilaç şirketinin aynı ilaç hakkında çok sayıda ve gereksiz yere patent başvurularında bulunması münferit bir durumdur ve herhangi bir uzlaşmayı gerektirmemektedir. Ancak bölge kodlarında durum farklıdır, zira bölge kodlarına dahil bölgelerin ve ülkelerin tespit edilmesi gerekmektedir, başka bir deyişle bir uzlaşma olmadan yeknesak bir bölge kodu sistemi benimsemek mümkün değildir, meğer ki her teşebbüsün farklı bir bölge kodu sistemi bulunsun. Dolayısıyla bölge kodları, özünde teşebbüsler arası bir uzlaşmayı gerektiren bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁶⁶ Council Regulation (EC) 1/2003 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty.

rapor olarak yayımlayabilecektir.¹⁶⁷ Her ne kadar bu araştırmanın sonunda Komisyon herhangi bir yaptırım yetkisine sahip olmasa da, en azından bu uygulama ve bu uygulamanın olumsuz sonuçlarını giderecek mekanizmalar hakkında (örneğin bölge kodunu kaldıran yazılımlar veya kodlar) kamuoyunun bilgisi artabilecektir.¹⁶⁸

Küreselleşmeyle birlikte gittikçe artan bir tüketim toplumu olma eğiliminin görüldüğü 21. yüzyılda, esasen yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte kullanıcılara hiçbir fayda sağlamayan, aksine kullanıcılar tarafından sürekli şikayet edilerek, kendisine çok çeşitli alternatif yollar aranan bölge kodu korumasının varlığını kaybedeceği düşünülebilir. Zira bir teknolojinin ortaya çıkarılmasıyla, buna karşı başka bir teknolojinin geliştirilmesi günümüzde artık bir an meselesidir. Bu nedenle bir rekabet otoritesi veya mahkeme tarafından sona erdirilmeden önce dahi bölge kodu korumasının etkilerinin *de facto* sona ermesi gerçekleşmesi uzak bir ihtimal olmayacaktır. Ancak yeni bir medya formatı olan Blu-Ray'ler için de bölge kodu korumasının öngörölmüş olması, bu uygulamanın gelecekte diğer medya formatlarında da varlığını sürdürebileceğine, en azından bu uygulamadan vazgeçilmenin düşünülmediğine dair bir emare olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, sonuçları itibarıyla gün yüzüne çıkan bir uzlaşmayı işaret eden DVD bölge kodu korumasının tüketici refahı ve tercihleri üzerindeki ekonomik etkileri etraflı bir şekilde ele alınarak, bu bağlamda doğabilecek yasal sorunların incelenmesi son derece yerinde olacaktır.

¹⁶⁷ Komisyon daha önce bu yetkisini finansal piyasalar, enerji, sigorta, ilaç, roaming ve 3G sektörlerinde kullanmış ve 17. madde uyarınca bulgularını raporlar halinde yayımlamıştır. Daha fazla bilgi için bkz. <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries.html>, Erişim Tarihi: 22.01.2011.

¹⁶⁸ AB rekabet hukukunun aksine İngiliz rekabet hukukunda, İngiliz Rekabet Komisyonu'nun (*Competition Commission*) *Enterprise Act 2002* uyarınca yapacağı sektör araştırmalarında, rekabeti kısıtlayıcı sonuçlar doğuran davranışlarda bulunan teşebbüsler hakkında gerek davranışsal gerekse yapısal önlemler alma yetkisi bulunmaktadır. Whish 2008, s. 265 ve 457-459; Monti 2007, s. 342-344. [Örneğin bu yetkisini kullandığı bir sektör araştırmasında İngiliz Rekabet Komisyonu, *British Airports Authority'nin* (BAA) Birleşik Krallık pazarında çok sayıda havaalanına sahip olması yüzünden havacılık sektörünün işleyişinde rekabeti olumsuz etkileyecek koşulların oluştuğu sonucuna ulaşmış, ve söz konusu yetkisini kullanarak BAA'ye ait olan Gatwick ve Stansted havaalanının ikisinin birden ve Glasgow ya da Edinburgh havaalanlarından ise bir tanesinin ayrıştırılmasına (*divesture*) karar vermiş; kararın buna ilişkin kısmı da İngiliz Temyiz Mahkemesi (*Court of Appeal*) tarafından onanmıştır. *Competition Commission v BAA Ltd&Anor [2010] EWCA Civ 1097*] Bu yetkilere sahip olması sonucu İngiliz Rekabet Komisyonu örneğin, rekabeti kısıtlayıcı bir uygulama olduğuna kanaat getirmesi halinde, film şirketlerine üretecekleri DVD'lere herhangi bir bölge kodu koymamalarını emredebileceği gibi bölge kodlarının üretilmiş DVD'lerden kaldırılmasına da karar verebilecektir. Şüphesiz Komisyon'un da benzer yetkilere sahip olması, bu uygulamanın sona erdirilmesi açısından hayati bir öneme sahip olabilecektir.

KAYNAKÇA

ACCC (2000), “Consumers in dark about DVD imports”, <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/87605>>, Erişim Tarihi: 09.01.2010.

ACCC (2002), “Consumer Express July 2002”, <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/815699>>, Erişim Tarihi: 11.01.2010.

AREZZO, E. (2009), “Video Games and Consoles between Copyright and Technical Protection Measures”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, No: 40(1), s.85-95.

BELL, I. (2004), “Console Mod-chips Ruled Legal in Spain”, *Digital Trends* 29.04.2004, <<http://www.digitaltrends.com/gaming/console-mod-chips-ruled-legal-in-spain/>>, Erişim Tarihi: 23.01.2011.

BELLAMY, C. ve CHILD, G. (2008), *European Community Law of Competition*, 6th Edition, Oxford University Press, Great Britain.

CARLTON, D. W. ve PERLOFF, J.M. (2005), *Modern Industrial Organization*, 4th Edition, Pearson Addison Wesley Press, USA.

CHRIST, J. P. ve SLOWAK A.P. (2009), “Why Blu-Ray vs. HD-DVD is not VHS vs. Betamax: The Co-Evolution of Standard-Setting Consortia”, *FZID Discussion Papers*, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1626224>, Erişim Tarihi: 02.02.2011.

CORNISH W. R. ve LLEWELYN, D. (2007), *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks & Allied Rights*, 6th Edition, Sweet&Maxwell, London.

CRAIG, P. ve DE BURCA, G. (2003), *EU Law Texts Cases and Materials*, 3rd Edition, Oxford University Press, Great Britain.

CRAMPES, C., ENCAOUA, D. ve HOLLANDER, A. (2005), “Competition and Intellectual Property in The European Union”, <<http://idei.fr/doc/wp/2005/crampes.pdf>>, Erişim Tarihi: 18.01.2010.

DEMTSCHYNA, M. (2000), “Regional Code Enhancement and what it means for you when buying a DVD player”, <<http://www.michaeldvd.com.au/Articles/RegionalCodeEnhancement/RCE.asp>>, Erişim Tarihi: 04.01.2010.

DUNT, E., GANS, J.S. ve KING, S.P. (2001), *The Economic Consequences of DVD Regional Restrictions*, Library of University of Melbourne, <<http://www.mbs.edu/home/jgans/papers/dvd.pdf>>, Erişim Tarihi: 21.08.2010.

EUROPEAN COMMISSION (2008), *Pharmaceutical Sector Inquiry, Preliminary Report*, DG Competition Staff Working Paper, <<http://ec.europa>

eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/preliminary_report.pdf>, Erişim Tarihi: 22.01.2011.

FAULL, J. ve NIKPAY, A. (2007), *The EC Law of Competition*, 2nd Edition, Oxford University Press, Great Britain.

FITZSIMMONS, C. (2001), “Restricting DVD's illegal: ACCC”, The Australian 27.03.2001, <<http://www.consensus.com.au/ITWritersAwards/ITWarchive/ITWentries02/C1CaitlinFitzsimmons.htm>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

GERADIN, D. ve PETIT, N. (2006), “Price Discrimination under EC Competition Law: Another Antitrust Doctrine in Search of Limiting Principles?”, *Journal of Competition Law & Economics*, No: 2(3), s. 479-531.

GERARD, D. (2005), “Price Discrimination under Article 82(c) EC: Clearing up the Ambiguities”, D. Geradin (der.) *GCLC Research Papers on Article 82 EC* içinde s. 105-133.

GOLDSTEIN, P. ve EDMUND W. K. (2003), *Unfair Competition, Trademark, Copyright, and Patent*, Foundation Press, New York.

GONZALEZ, A.G. (2002), “Trouble with Prime Numbers: DeCSS, DVD and the Protection of Proprietary Encryption Tools”, *Journal of Information, Law and Technology*, No: 3, <<http://elj.warwick.ac.uk/jilt/02-3/guadamuz.html>> Erişim Tarihi: 28.01.2011.

GOVAERE, I. (1996), *The Use and Abuse of Intellectual Property Rights in EC Law*, Sweet & Maxwell Ltd., Great Britain.

GÜÇER, S. (2005), *Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Çerçevesinde Sınai Mülkiyet Hakları*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 13, Ankara.

HANSEN, H.S. (2004), “Hollywood puts 3 Baltic countries into a ‘Second Class’ of the European Union - or Hollywood does not recognize EU’s single market from May First 2004”, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105673>, Erişim Tarihi: 26.10.2009.

HARRISON, L. ve SMITH, T. (2000), “Tesco slams ‘unnecessary’ DVD zoning”, The Register 21.02.2000, <http://www.theregister.co.uk/2000/02/21/tesco_slams_unnecessary_dvd_zoning/>, Erişim Tarihi: 14.01.2010.

HU, B. (2007), “Closed Borders and Open Secrets: Regional Lockout, the Film Industry, and Code-Free DVD Players”, *Mediascape: Journal of Cinema and Media Studies*, UCLA, <http://www.tft.ucla.edu/mediascape/Spring06_ClosedBordersAndOpenSecrets.pdf>, Erişim Tarihi: 12.01.2010.

ILICAK, A. (2009), “ABD ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Dikey Anlaşmaların İktisadi Analizi”, K.C. Sanlı (der.), *Rekabet Hukuku ve Dikey Anlaşmalar*, XII Levha Yayınları, İstanbul içinde s. 41-74.

JONES, A. ve SUFRIN, B. (2010), *EC Competition Law: Text, Cases and Materials*, 4th Edition, Oxford University Press, Great Britain.

JONES, R. (2000), “Parallel Imports & Intellectual Property Restraints: The Australian Competition & Consumer Commission’s Perspective”, United Nations Regional Seminar on Competition Law and Policy for Asia-Pacific, <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/255574>>, Erişim Tarihi: 11.01.2010.

JONES, R. (2001), “Difficulties between the pro-competitive community and Intellectual Property”, Queensland Law Society Seminar, Barisbane, <<http://www.accc.gov.au/content/index.phtml/itemId/256459>>, Erişim tarihi: 09.01.2010.

KAYHAN, F. (2000), “Türk Marka Hukuku Açısından Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tükenmesi”, *FMR*, No:1(1), s.51-71.

KEKEVİ, H.G. (2008), *ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Kartellerle Mücadele*, Rekabet Kurumu Yayınları Lisansüstü Tez Serisi No: 15, Ankara.

KILIAN, W. (2008), *Europäisches Wirtschaftsrecht*, 3. Auflage, Verlag C.H. Beck, München.

KORAH, V. ve O’SULLIVAN, D. (2002), *Distribution Agreements Under the EC Competition Rules*, Hart Publishing, Oxford.

LANGE, A. ve NEWMAN-BAUDAIS, S. (2003), The Fragmented Universe of Film Distribution Companies in Europe, European Audiovisual Observatory, Distribution of Foreign Films Workshop, 29-31 August 2003, <http://www.obs.coe.int/online_publication/expert/filmdistcompanies.pdf.en> Erişim tarihi: 29.07.2010.

LUH, J.C. (2001), “*Breaking Down DVD Borders*”, Washington Post 01.06.2001, <<http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A5310-2001May31?language=printer>>, Erişim Tarihi: 08.01.2010.

MACCULLOCH, A. (2005), “Game Over: the ‘Region Lock’ in Video Games”, *European Intellectual Property Review*, No:27(5), s.176-183.

MCCORMICK J. (1999), *The European Union Politics and Policies*, 2nd Edition, Westview Press, London.

MESTMÄCKER, E. ve SCHWEITZER, H. (2004), *Europäisches Wettbewerbsrecht*, 2. Auflage, Verlag C.H. Beck, München.

MONTI, G. (2007), *EC Competition Law*, Cambridge University Press, Great Britain.

MONTI, M. (2001), “Content, Competition and Consumers: Innovation and Choice”, Third European Competition Day, Stockholm, <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/01/275&format=PDF&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>>, Erişim Tarihi: 12.01.2010.

MPAA (2010), *Theatrical Market Statistics*, <<http://www.mpa.org/Resources/091af5d6-faf7-4f58-9a8e-405466c1c5e5.pdf>> Erişim Tarihi: 15.02.2011.

MURPHY, G. (2000), “Who’s Wearing the Sunglasses Now?”, *European Competition Law Review*, No: 21(1), s.1-6.

O’DONOGHUE, R. ve PADILLA, A. J. (2006), *The Law and Economics of Article 82 EC*, Hart Publishing.

ÖZKAN, A.F. ve AYGÜN, E. (2010), “Rekabet Kurulu'nun Anten AŞ. Kararı ve Regülasyon Perspektifinden Türkiye'de Karasal Dijital Televizyon Yayıncılığı”, *Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi*, No:6(22), s. 405-434.

POSNER, R. (2001), *Antitrust Law*, 2nd Edition, University of Chicago Press, USA.

REKABET KURUMU (2010), *Rekabet Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara.

RITTER, L. ve BRAUN, W.D. (2004), *European Competition Law: A Practitioner’s Guide*, 3rd Edition, Kluwer Law International, Great Britain.

ROBINSON, A. (2002), “‘Mod chipped’ Despatched with Additional Damages”, *Entertainment Law Review*, No:13(4), s. 83-86.

ROTCHILD, J. (2005), “Economic Analysis of Technological Protection Measures”, *Oregon Law Review*, No: 84, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=742864>, Erişim Tarihi: 06.02.2011, s. 489-562.

SANCAK, M. (2008), “Blu-ray, çarpışmayı kazandı ama asıl savaşı kaybedecek”, Sabah 24.02.2008.

SANDERS, A.K. (1997), *Unfair Competition Law*, Claredon Press Oxford, USA.

SANLI, K.C. (2000), *Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği*, Rekabet Kurumu Yayınları Lisansüstü Tez Serisi No: 3, Ankara.

SEVILLE, C. (2009), "Publication Review: 'Parallel Trade in Europe: Intellectual Property, Competition and Regulatory Law'", *European Intellectual Property Review*, No: 31(12), s. 636-637.

SMITH, T. (2001), "DVD Forum to stamp out region-crackable players", *The Register* 24.07.2001, <http://www.theregister.co.uk/2001/07/24/dvd_forum_to_stamp_out/>, Erişim Tarihi: 14.01.2010.

SMITH, T. (2004), "Italian court rules mod chips legal", *The Register* 24 January 2004, <http://www.theregister.co.uk/2004/01/24/italian_court_rules_mod_chips/>, Erişim Tarihi: 12.02.2011.

SPULBER, D.F. (2008), "Unlocking Technology: Antitrust and Innovation", *Journal of Competition Law and Economics*, No:4(4), s.915-966.

STOLE, L.A. (2007), "Price Discrimination and Competition", M. Armstrong and R.H. Porter (der.), *Handbook of Industrial Organization Vol 3* içinde s. 2224-2299.

STOTHERS, C. (2007), *Parallel Trade in Europe: Intellectual Property, Competition and Regulatory Law*, Hart Publishing, Oxford.

SWEETING, P. (2001), "Probes into regional DVD imperils studio strategy", *Variety* 03.06.2001, <<http://www.variety.com/article/VR1117800545.html?categoryid=1001&cs=1>>, Erişim Tarihi: 14.01.2010.

U.S. COPYRIGHT OFFICE (2003), "Rulemaking Hearing: Exemptions from Prohibitions on Circumvention of Technological Measures that Control Access to Copyrighted Works", <<http://www.copyright.gov/1201/2003/hearings/transcript-may15.pdf>>, Erişim Tarihi: 19.01.2010.

U.S. COPYRIGHT OFFICE (2006), "The Recommendation of the Register of Copyrights: Rulemaking on Exemptions from Prohibition on Circumvention of Copyright Protection Systems for Access Control Technologies", <http://www.copyright.gov/1201/docs/1201_recommendation.pdf>, Erişim Tarihi: 19.01.2010.

VINELLI, R. (2009), "Bringing Down the Walls: How Technology Is Being Used to Thwart Parallel Importers Amid the International Confusion

Concerning Exhaustion of Rights”, *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, No: 17(1), s.101-136.

VISCUSI, W. K., HARRINGTON JR., J. E. ve VERNON, J. M. (2005), *Economics of Regulation and Antitrust*, 4th Revised Edition, MIT Press, USA.

WHISH, R. (2008), *Competition Law*, 6th Edition, Oxford University Press, Great Britain.

Adalet Divanı Kararları

- *Case 24/67 Parke Davis Co. v Probel and Centrafarm [1968] ECR 55.*
- *Case 27/76 United Brands Company v Commission [1978] ECR 207.*
- *Case 56/65 Société Technique Minière v Maschinenbau Ulm [1976] ECR 235.*
- *Case 61/97 Foreningen Af Danske Videogramdistributører v Laserdisken [1998] ECR I-5171.*
- *Case 78/70 Deutsche Grammophon v Metro [1971] ECR 487.*
- *Case 119/75 Terrapin Ltd v Terranova Industrie C. A. Kapferer and Co [1976] ECR 1039.*
- *Case 158/86 Warner Bros and Metronome Video ApS v Christiansen [1988] ECR 2605.*
- *Case 260/09 Activision Blizzard Germany GmbH v Commission [2011] (henüz yayımlanmamıştır).*
- *Case 479/04 Laserdisken ApS v Kulturministeriet [2006] ECR I-8089.*
- *Joined Cases 55 and 57/80 Musik-Vertrieb Membran GmbH v GEMA [1981] ECR 147.*
- *Joined Cases 56 and 58/64 Consten and Grundig v Commission [1966] ECR 299.*
- *Joined Cases 60 and 61/84 Cinéthèque v Fédération Nationale des Cinémas Français [1985] ECR 2605.*
- *Joined Cases 89, 104, 114, 116, 117, and 125-9/95 Ahlström Oy v Commission (Wood Pulp) [1988] ECR 5193.*
- *Joined Cases 92 and 326/92 Phil Collins v Imtrat, and Patricia and Leif Emanuel Kraul v EMI Electrola [1993] ECR I-1985.*
- *Joined Cases 414 and 416/99 Zino Davidoff SA v A&G Imports Ltd and Levi Strauss & Co. v Tesco Stores Ltd [2001] ECR I-8961.*

Komisyon Kararları

- *Case IV/35.733-VW, [1998] OJ L 124/60*

Amerikan Temyiz Mahkemesi Kararları

- *Universal City Studios v Reimerdes 273 F.3d 429 (2d Cir. 2001)*

Amerikan Bölge Mahkemesi Kararları

- *Sony Computer Entertainment America Inc. v GameMasters 87 F. Supp. 2d 976 (N.D. Cal. 1999)*

İngiliz Temyiz Mahkemesi Kararları

- *Competition Commission v BAA Ltd & Anor [2010] EWCA Civ 1097*

İngiliz Yüksek Mahkemesi Kararları

- *Sony Computer Entertainment Inc. v Owen [2002] EWHC 45 (Ch); [2002] E.C.D.R. 27 (Ch D)*
- *Sony Computer Entertainment Inc. v Ball [2004] EWHC 1738 (Ch)*

Rekabet Kurulu Kararları

- 00-44/472-257 sayı ve 06.11.2000 tarihli Police, Sting ve Vogart Kararı
- 07-19/192-63 sayı ve 08.03.2007 tarihli Warner Bros Kararı
- 10-44/765-248 sayı ve 17.06.2010 tarihli United International Pictures (UIP) Kararı